

И(ФИН)

L35

Maiju Lasfala

Liika
viisas

*Karjalais-Suomalaisen SNT:n
Valtion Kustannusliike*

PETROSKOI 1955

6148K
A 8701

И(КФ)
Λ26

MAIJU LASSILA

Liika viisas

VIISAUDENKIRJA

ELI

KERTOMUS

SAKARI KOLISTAJASTA

Karjalais-Suomalaisen SHJ:n
Valtion Kustannusliike

PETROSKOI 1955

1973 г.

МАЙЮ ЛАССИЛА
СВЕРХУМНЫЙ

(На финском языке)

6148К

БИБЛИОТЕКА
Н-Ф. филиала
АН СССР

Ensimmäinen sanakolina

Sydänkesäinen kiireen työajan hiljaisuus vallitsi Sakari Kolistajankin talossa. Väki oli hävinnyt työmaille.

Oli puolipäivä. Kukon kiekaisu leikkasi poutaista hiljaisuutta. Kartanolla, kaikkialla tyhjää, äänetöntä. Sillan alla hautoi kana ja valkoinen porsasparvi oli latoutunut karjapihan aitoviereen nukkumaan vieretysten, riviin, pyllyt yhtäänne päin niin siroina kuin taiten riviin asetetut valkoiset isot munat.

Ja samaa tyhjää tuvassakin. Penkillä, pöydänpäässä nukkui istuallaan talon muonamies Issakainen, jonka peloittavan suuri, leilimäinen kähärä pää oli niin kauhistuttavan pörröinen kuin mikäkin pahaksi pöyhötetty iso villaläjä. Oli syötyään ja ruuat korjattua nojautunut vain ryntäät rehellen pöytää vastaan, kallistanut korvallisensa pöydälle ja nukkui nyt sikeästi kuorsaten, pöydälle jäänyt lusikka ihan nenän edessä.

— Ala nousta jo siitä! — äsähti kovana jo emäntä Sakarin vaimo Anna-Liisa, vesisankoa tupaan tuodessaan. Näkyi olevan taas äkeissään. Eikä ihme, sillä hermostutti tuo Sakarin tila jo häntä.

Mutta ei Issakainen kuullut. Kuorsata jyrisytti vain ja nukkui kuin pölkkyy.

— Hulluksi tässä jo itsekin koko miehen kanssa tulee, — tuskitteli puuhaileva Anna-Liisa itsekseen Sakarinsa asian vuoksi.

Mutta lopulta alkoi toki Issakainen tajuta, että häntä oli herätetty. Hän heräsi, haukotteli, haparoi pöydältä lusikan, nuoli sen unisena puhtaaksi, pisti seinänrakoon ja istahti keskemmä penkille.

Mutta siihen hän taas nukahti, nukahti sikeästi, ihan kuorsasi. Iso, villainen pää nuokkui ja riippui kuin leili, uhkasi joka hetki ikäänkuin pudota ja viedä raskaalla painollansa koko miehen mukaansa.

Mutta touhueleva Anna-Liisa näytti äkeältä. Porsaatkin nuo olisi ollut leikkuutettava, mutta mihin tässä enää ehtineekään.

*

geografinen

Sillä oikeastaanhan Anna-Liisaa painosti miehensä Sakari Kolistajan odottamaton herääminen, se että Sakari oli herännyt oman vikansa tuntuun. Sillä kuten ihminen heräämisessään pääsee synnintuntoon, s.o.: huomaa syntinsä suuruuden ja kauheuden, ja alkaa etsiä siitä pelastusta, niin oli Sakarikin tullut viisautensa tuntuun. Tämän nykyisen papin, pastori Pöndisen järkyttävät saarnat ne olivat hänessä sen heräämisen vaikuttaneet. Pelkäämättä, lujasti oli se saarnoissansa Hebrealais-epistolan mukaan julistanut, että kaikki maallinen viisaus on perkeleestä ja johtaa ikuiseen vaivaan ja kadotukseen ja että kaikki asiat voidaan ymmärtää, käsittää ja selittää ainoastaan uskon kautta. Yhdellä ainoalla rohkealla iskulla oli pastori Pöndinen siten ratkaissut ihmiskunnan tärkeimmän ja suurimman kysymyksen: viisaukskysymyksen. Ja sen ratketessa olivat samalla ratkenneet kaikki muutkin kysymykset uskonnon, tieteen, taiteen, urheilun, naisasian, rakkauskysymyksen ja kaiken muun alalla, sotkuisesta Balkanin kysymyksestä Suomen kansallisteatterin kysymykseen saakka. Koko ihmiskunnan päänpaivan oli Pöndinen höllännyt auki äkkiä, että se laukesi kuin poikki sivallettu viulunkieli, sillä uskon avulla ratkesi ikiliikkujakysymyskin, niin että huoletti voitiin uskon avulla todistaa siitäkin kuulun viisaan sanoilla jo että: „Mutta se pyörii sittenkin.”

Niin oli siis ratkennut ihmiskunnan tärkein ja kipein kysymys, viisaukskysymys. Se joka pahensi, s.o.: viisaus, oli Sanan mukaan leikattu pois ja heitetty pois tyköä ja päähän oli sen tuhatvuotisten humujen ja melun jälkeen jäänyt rauha ja hyvä olo kuten pahnnaan, josta meluava ja alati nälkäänsä vinkuva porsas on lopultakin pellolle potkittu.

— Pahanhengen Pöndinen! — oli Anna-Liisa sadatellut, sillä hän ei ollut vielä saarnasta herännyt.

No niin. Sillä juuri näitä pastori Pöndisen voimallisia saarnoja kuullessaan oli Sakari Kolistaja, kuten sanottu, herännyt. Kuultuaan pastorin julistavan viisauden kauheutta oli hän alkanut tutkia itseänsä, huomannut olevansa liika viisas, kauhistunut tilaansa, tullut murheelliseksi ja alkanut etsiä apua ja pelastusta.

Niin: viisudentuntoon hän oli tullut. Rehellisesti, nöyrästi kuten ainakin viheliäisyytensä tuntoon herännyt, tunnusti hän nyt maailmalle, että hän on liika viisas. Ei hän enää sitä vikaansa keneltäkään salannut, ei yrittänyt sitä lievennellä, ei kaunistella, sillä hänen heräämisensä, viisudentunnon synnintuntoon tulemisensa oli todellista, ei ulkokuullaista. Turhia olivat ystävienkin lohdutukset. Turhaan koetti hänelle vakuuttaa se ja se lohduttaja, sukulainen ja muu, että hän ei ole liika viisas, tuskin kylliksikään viisas — s.o. kylliksikään syntinen, — ja että häntä ei siis viisauden takia uhkaa helvetti ja ijäinen kadotus. Sakari Kolistaja ummisti heille korvansa, ei sallinut viettelijöiden nukuttaa häntä uudestaan suruttomuuden uneen, vaan todisti heille:

— Ei... ei sillä... pastori Pöndinen on viisas mies.

Sopi sen saarnoja ja sanaa siis uskoa, sen jos kenen. Ja entistä nöyremmin etsi hän apua ja parannusta. Totisen kristityn alistuvaisuudella ja rehellisyydellä tunnusti hän, että hän on kauhein luoduista, että hän on suurin syntinen ja tuomituista, että hän on liika viisas.

Perkele, niin hän tunnusti, on pettänyt luoja. Salaviihkaa, luoja sitä huomaamatta, on se antanut hänelle liiaksi viisautta. Siitä hänen surkeutensa. Helvetti on jo avoinna häntä odottamassa.

Kamalaa! Ja apua ei, ei mistään! Ystävät ja sukulaiset ja kaikki lohduttajat olivat hänen suhteensa avuttomia, sillä mitäpä asia sillä parani, että he asiaa koristellakseen keskenänsä kuiskailivat, että Sakarin viisudentunto on muka luulosairautta.

Ja niin synkistyi Sakari, tehden joskus jonkun sangen omituisen teon, josta voitiin sanoa, että sen suorittajan on todellakin täytynyt olla liika viisas, eikä ainoastaan jokapäiväisen viisauden mies.

Niinpä oli hän kerrankin Anna-Liisan poissaollessa ruvennut täyttämään tupaa vedellä. Ämpärillä oli hän koko

päivän kantanut vettä katolle ja sieltä kaatanut sen savutorven kautta tupaan. Toisen kerran oli hän palkannut väkeä vaihtamaan vettä; kaivosta oli vedättänyt vettä jonkun kilometrin päässä olevaan järveen ja järvestä kaivoon. Eräänä päivänä taas hän oli ilkosen alastomana istahtanut katonharjalle veisaamaan, ilmoittaen olevansa David Israelin kuningas. Erittäin oli häntä huolestuttanut se, että heidän metsälampensa syttyisi näin kuumana kesänä tuleen ja niin palaisi kalavesi. Hän oli koettanut palovakuuttaa lampea, mutta vakuutusyhtiöiden asiamiehet eivät olleet suostuneet. Hän oli silloin ainakin varannut palosammutuskojeet lammin rannalle ja vedättänyt saavillisen vettä valmiiksi tulipalon varalta. Ja paljon muuta semmoista, jossa ilmeni selvä yli-inhimillinen viisaus.

Ja niin oli hän elänyt ja julistanut vikaansa, liikaviisauttansa sanoilla ja todistanut sitä teoilla. Sukulaiset kehoittivat vaimoa, Anna-Liisaa silloin toimittamaan Sakarin hullujenhuoneeseen hoidettavaksi. Ja sitä se Anna-Liisa itsekin mieteksi, mutta asia vain jäi; maksamaankin se olisi siellä hoitaminen tullut ja lisäksi oli Sakari rauhallinen. Ei tarvinnut pelätä, että se tekee pahaa. Usein se juttelikin vielä niin tavallisen, vaatimattoman viisaan tavalla, että ei olisi mitenkään voinut luulla että mies onkin itse asiassa oikea viisauden ylimys ja kuningas, liika viisas.

Ja niin olivat asiat jatkuneet. Koki Anna-Liisa toki kotona parannella Sakarinsa päätä. Vanhan hyvän tavan mukaan oli hän silloin turvautunut oman metsäkylänsä viisaiden ja tietoniekkojen apuun; Sakaria oli kupattu, hierottu ja lyöty suonta, mutta mikään ei ollut auttanut. Sillä kun vaimo oli toivorikkaana niiden jälkeen Sakarilta kysynyt, että „yhäkö se jomottaa?“, niin alakuloisena oli Sakari vain vastannut:

— Yhä.

*

Mutta niinkuin synnintuntoon herännyt alkaa herättää muita, kehoittaa heitä kavahtamaan syntiä, että eivät joutuisi siihen vaivan paikkaan, niin oli Sakari Kolistajankin laita: viisaudentuntoon herättyänsä, tultuaan tuntemaan viisauden kauheuden ja oman viisautensa suuruuden, heräsi hänessä halu saarnata muillekin viisautta vastaan, kehoittaa ihmisiä sitä kavahtamaan, kuten ainakin perkeleen

anninta, että eivät joutuisi samanlaiseen vaivan tilaan kuin hän. Hänellä oli melkoinen talo ja, kuten sanottu, kiire työaika oli kuumimmillansa, mutta uuden asiansa takia oli hän nyt luopunut talosta, pellosta, karjasta ja vaimosta, Anna-Liisasta, ja olisi luopunut lapsistakin, jos hänellä niitä olisi ollut. Rakkaudesta muita, viisauden vaivaamia kohtaan hän saarnata tahtoi.

— Saakoot ne pahan porsaan pois pahasta! — oli hän niille avunviemisestä huolehtiessaan sanonut ja niin oli hän nyt matkalla hakemaan saarnalupaa.

*

Sillä tämä uusi pappi Pöndinen, tämä hänen herättäjänsä, joka saarnasi inhimillistä viisautta vastaan, oli todellakin heti ensiaikoinansa ihastunut Sakarin hurskauteen, niin että oli luvannut antaa hänelle tuon saarnaluvan. Oikeastaan hän oli kehoittanutkin Sakaria antautumaan saarnatyöhön. Sillä ratkaistuaan kerta suuren viisauksusmyksen halusi hän levittää tuon ratkaisun tuottamaa siunausta kaikille ja jokaiselle.

Sakarin etäisestä metsäkylästä ei ollut vielä ehtinyt pappilaan asti tietoa siitä, että Sakari oli jo herännyt niin syvästi, että peittelemättä tunnusti jo maailmalle sen kauheuden, että hän on liika viisas.

Se siitä. Joku sana toki vielä seurakunnan kirkollisista oloista.

Sillä kuten tietty, oli tämä nykyinen uusi pappi Pöndinen, oikeastaan apulaispappi, armovuosien saarnaaja. Seurakunnan enemmistö tunnusti niinsanottujen vanhurskautuneiden uskonsuuntaa. Äsken kuollut rovasti Pöyhönen oli aikoinaan kitunut apulaispappina vuosikymmenisen, mutta jouduttuansa armovuosien saarnaajaksi tähän isoon pitäjään, oli hän herännyt, liittynyt vanhurskautuneisiin, jotka enemmistönä ollen olivat hänet äänestäneet rovastiksi. Hän oli nainut entisen papin tyttären Amalian, ja nyt kuollessaan jättänyt yli satatuhatta puhtaassa rahassa, lisäksi suuren puustellin talouden, kuusikymmentä lehmää ja kymmenen hevosta, talous- ja huonekalut, ison hopeahelaisen piipun, kaksi saarnakirjaa ja terveen lesken. Ei hänkään ollut saarnoissansa inhimillistä viisautta ylistänyt, mutta ei hän toki ollut sitä vastaan saarnannut niin kiivaasti kuin tämä hänen leskensä armovuosien saarnaaja, pastori Pöndinen. Se

kiivaus, se järjen ja viisauden viha, oli oikeastaan Pöndi-
sessä, kuten hän selitti Euroopassa äskettäin raivonneen
järkeisuskon, ratsionalismin synnyttämää reaksioonia, nou-
semista tuota synnillistä järkeisuskoa ja sen lähdettä: ihmis-
järkeä ja inhimillistä viisautta vastaan.

Semmoinen oli Sakari Kolistajan herättäjä, pastori
Ruudolf Pöndinen, eikä hänellä ollut syytä katua sitä, että
oli hylännyt viisauden; seurakunnan enemmistön äänistä oli
hän nyt varma. Lisäksi oli hän jo kihloissa edeltäjänsä
rikkaan lesken Amalian kanssa, joka ollen hurskau-
tensa lisäksi taloudellinen ihminen, oli tähän nuoreen
pappiin mieltynyt etenkin siitä syystä, että oli huomau-
nut hänet viisaaksi ja toimeliaaksi mieheksi, semmoiseksi,
joka ei etsi mitään maallisen, s.o. synnillisen ja katoavan
viisauden kautta, vaan iäisen kautta ja sen, joka on
herrasta.

Ja juuri kihlajaisten jälkeisenä päivänä saapui nyt
Sakari Kolistaja noutamaan saarnalupakirjaa, lähteäksensä
sitte ja hajotaksensa kaikkeen maailmaan, siellä saarnatak-
seen viisautta vastaan ja tunnustaakseen oman liika-viisau-
tensa, sekä todistaaksensa sen kauheuden.

Toinen sanakolina

Pappilassa oli nyt kesäisen puolipäivän hiljaisuus ylim-
millään. Ei piikojakaan keittiössä. Kaikki olivat heinänte-
teossa. Renki Tuomas makasi päivällis-unta ihan keskellä
pihamaata, sikeänä kuin säkki, mahallaan, aivan kuin
nurmikon pintaan litistäytyneenä, oikea käsi rentonaan
ojona. Toinen jalka vetelehti siellä takana suorana, mutta
toinen oli hieman koukussa; hattu oli mukavasti pään vie-
reen solahtanut ja suupielestä kihosi maukas unenvesi. Tien-
vieressä, selät pihamaan aidassa kiinni, makasi revityn
nurmikon porokossa kaksi isoa sikaa. Toisen kärsä juuri
tapasi toisen kippuraiseen sapaeroon, ja portin lähetyvillä
seisoi tiellä pappilan vanha ruuna, huuli lerpallaan, seisoi
ja torkkui pää niin nuokollaan, että se oli aivan tuossa
paikassa kaulasta tielle tipahtamaisillaan. Ei mitään muuta
ääntä, ei eloa. Sakarin saapuessa juosta piritti toki ruunan
eteen pieni ison rotan kokoinen valkeankirjava koiranpentu,
jolla oli aivan suhdattoman isot luppakorvat. Ruunan

torkkuminen huvitti sitä. Se pysähtyi ja katsoi tovin. Pudota tipahtaakohan ruunan pää?

Ihan se huvitti. Ilosta haukahti penikka kertasen, riemastui ruunan lerppuvasta huulesta, hypähteli, haukahteli ja tapasi iloissaan kuin haukata ruunan huulta.

Mutta silloin tavoittaa hampsasi ruuna unisena penikkapahaa huulillaan, noin vain, sivumennen. Huulet lompsahtivat. Penikka säikähti ja juosta kieri pihan halki rappusien alle pakoon, juostessaan kauheasti uikuttaen ja erityisesti suojellen jalkojensa välissä häntäänsä, sillä tuntui kuin ruuna yhäti sitä huulillaan hapoisi.

Mutta ruuna torkkui, torkkuen entistä unisempana.

*

Oltiin pappilan kamarissa. Virkahuone se oli samalla. Pastori Pöndinen istui vanhassa keinutuolissa ja poltteli sitä edelläkävijänsä — sekä virassa että avioliitossa — isoa hopeahelaista. Amalia oli itse tuonut kahvit. Oli sopinut lähettää piiat heinätyöhön. Eivätpähän olleet silloin siinä häiritsemässä.

— Sakari Kolistaja sieltä näkyy tulevan, — huomasi pastori ja ilmoitti Amalialle, lisäten Sakarista: — Synnintuntoon herännyt jo...

Molemmat jäivät katsomaan Sakarin tuloa. Tämä pysähtyi toviksi ja katsoi nukkuvien sikojen rauhallista oloa. Varsinkin kiinnitti mieltä sen etumaisen kippurainen saparo, se kun pisti aivan toisen kärsään. Hän tarkkasi, miten sian sierain huokuessa sen johdosta aina irvistyi auki. Kauvan hän sitä tarkkasi. Näky huvitti häntä, herätti mielenkiintoa.

— Mitähän tuo niin pitkään tarkastaa? — arveli jo rouva Amalia uteliaana, akkunasta Sakarin menoa katsoen ja Pöndinen ilmoitti:

— Sikoja eikö tuo katsone... Isot siat siellä näkyvät porokuopassaan nukkuvan.

Lopulta sai Sakari kyllänsä sen asian miettimisestä, käveli portin luo ja ruuna kun siinä torkkui, tarkasti sen lihavuuden, painellen sormillaan lautaslihoja. Painui niihin kuoppa. Hyvässä lihassa tuo siis oli.

Mutta ruuna vain torkkui. Huomasi se kyllä epäselvästi, että siellä joku paineli lautasta ja tutki lihavuutta, mutta ei se viitsinyt siitä herätä... Tutkikoon! Tottapahan lakkaa!

Vanha seinäkello löi pitkään, verkkaan ja naristen kaksitoista, vaikka viisarit jo näyttivät kahta. Mutta sen lyönti kun oli jo rovasti-vainaan ajoilta jäänyt ajasta jällelle.

Ja jo oli Sakari Kolistajakin saanut saarnalupakirjansa ja pastori oli hänen kanssansa puhunut sanan ja toisenkin Sanasta. Alistuvasti, heränneen nöyryydellä, oli Sakari kuunnellut. Rouva Amalia tuli aivan liikutetuksi. Olihan ihanaa, että hänen sulhasellansa on noin nöyriä ja alttiita opetuslapsia. Kiitollinen hän oli sisimmässään Sakarille, ja halusi sille jotain puhuakin ja sanoa.

Ja olihan siinä sopivaa puhuttavaakin. Ikäänkuin ohjatakseen, saarnatyöhön valmistaakseen alkoi näet pastori puhella Sakarille:

— Saa nyt nähdä, mitenkä te, isäntä Kolistaja, siellä onnistutte, kun se on niin surutonta ja...

Kirjaa hän kumartui siitä keinutuolista käsin työntäisemään pöydänreunalta kesemmäksi ja jatkoi:

— ...surutonta ja heräämätöntä kansaa kun se on vielä se kansa siellä.

Mutta ei Sakari Kolistaja epäillyt. Tyynenä hän puheli:

— Ka mutta... Niin jotta tottapahan heräävät, kun minä kolkutan ja kolistan...

Rouva Amalian mieli oli aivan sulaa. Herkkä hän tämänmöisenä kihlajaisaikana olikin kaikelle. Vakavana, mutta osanotolla, hän nyt puolestaan rohkaisi:

— Niin... Ei sitä pidäkään semmoisessa asiassa kuin herran asiassa ihmisen epäillä ja arkailla, vaan pitää vain kolkuttaa ja kolistaa rohkeasti.

Liikutettuna ja ujona pyöritteli Sakari hattuansa käsisänsä.

— Jaa... Niin... No... Onhan se kallis asia... Herran asia,— puuttui pastori miettivänä tapailemaan, keinahteli mukavasti ja jatkoi:

— Jos eivät uskonnon ja... kirkon ja uskonnon tarkoitan... Niin jotta, jos eivät nämä kirkon ja uskonnon suuret henget, marttyyrit ja semmoiset olisi ihmiskuntaa hereille kolkuttaneet ja kolistaneet,— käyttääkseni isännän omia sanoja,— niin me vaeltaisimme synkässä pimeydessä.

— Ka... Pimeydessähän sitä silloin sekä... Ei sitä maallisella viisaudella oikeassa pimeydessä mistään tulta raapaise,— nöyryyi Sakari ja rouva vieläkin rohkaisi ja kehoitti:

— Niin että isäntä kolkuttaa vain ja kolistaa rohkeasti ja maailman vainosta ja pilkasta huolimatta. Kyllä se semmoinen kolistaminen ei sitte lopulta tyhjälle kumise.

Mutta nyt jo olisi rouva ja varsinkin pastori suonut Sakarin lähtevän, että he olisivat saaneet olla kahden kesken. Amalia sitä lähtöä jo ruotsiksi pastorilta peräsikin:

— Eikö se jo lähde? Sinun saarnasikin näet on kesken kirjoituksen,— näin kaunisteli hän asiaa ja peitteli oikean kiireen syytä.

Mutta ei. Sakari vain viipyi ja puhui uskonasiasta, kunnes meni aivan sen ytimeen: viisauskysymykseen. Mieltynyt kun oli pastoriin, niin jotain aivan imartelevaa hän tahtoi sille sen hurskaudesta todistaa, varsinkin kun morsian, ruustinnakin, oli kuulemassa. Niinpä hän yhtäkkiä siinä mielessä pastorille kehasi:

— Mutta sinulle sitä ei toki ole annettu liikaa viisautta.

Rouvan silmät lensivät ihan pyöreiksi. Seurasi pitkä vaitiolo. Pastori aikoi hämmästyksissään aluksi jotain sanoa, mutta sotkeutui. Amalia kun siinä oli kuulemassa! Herra siunaa! Morsiamen kuullen solvaa häntä tuhmaksi ja hulluksi! Hän yskähti kertasen lyhyesti, neuvottomana.

— Niin että ei tarvitse seurakunnan valittaa, jotta sai liika viisaan papin,— jatkoi nyt Sakari imarteluaan tyytyväisenä. Amalia punastui ja yski.

Ja taas uusi hiljaisuus. Sen vanhan kellon verkkainen raksutus kuului ruokahuoneesta selvästi kuin olisi se hakanut. Pastoria milteipä tukahdutti. Papinkaulus tuntui puristavan kaulaa. Hän venytti sitä isommaksi.

— Amalia... Rakas Amalia... Tuo kaulus kun on... Kaulaa puristaa,— tapaili hän pulassa neuvottomana.

Mutta Sakari vain yhäkin jatkoi. Nyt se hyvitteli ja todisti:

— Se on koko seurakunnassa, varsinkin meidän vanhurskautuneiden kesken ihan yleinen ajatus, jotta... Ei pastori ole liialla viisaudella lyöty...

— Herrasiunaa! — supisi jo Amalia itsekseen. Ahdisti häntäkin ja oli kuuma sekä tukahduttava olo.

Ja taas vaiettiin. Neuvottomana nousi pastori keinutuo- lista, kurkisti ovelta ruokasaliin ja vaikka tiesi, että ei palvelijoita ole, niin saadakseen morsiamensa poistumaan, valehteli sille.

— Piiatkohan ne siellä kyökissä koluavat... Sinuakohan ne tarvitsevat, rakas Amalia?

Mutta ei Amalia lähtenyt. Heitäpä sen käteen sulhasesi! Ties millä vielä solvaa! Ja kun Sakari yritti vieläkin jatkaa, ehätti hän sulhastansa pelastaa Sakarilta, kysymällä, tapailamalla:

— Tuota?.. Mitä minun pitikään? — oli hän vallan sotkeutua, sai toki sanat ja kysyi kiireessä, erehdyksessä:

— Niin että mitä se isäntä tuossa tiellä niin pitkään katsoi?

Asia oli nyt tyyten pilaantua. Sakari näet varustautui kuvaamaan sitä herkkullista näkemystänsä: nukkuvia sikoja ja miten toisen saparo pujottelihe toisen sierameen. Pastori aavisti sen ja aivan jo hätäytyi. Sakarin poskille levisi jo tuon maukkaan näkemyksen hymy. Se leveni suupielestä yhä alemma, valtaili jo herkkullisuudellansa koko kasvot. Sana varmaankin jo ihan kielellä pyöri. Pastori Pöndinen oli neuvoton kuin loukkausta odottaessa.

Mutta keksi hän toki, millä estää Sakarin sanansa sanomasta. Hän venytteli kaulustansa ja puheli Amalialle:

— Se minun ensi pyhän saarnakirjoitukseni. Jäi sinne vinnikamarin... Jos, rakas Amalia, kävisit ja noutaisit sen...

Auttoi tuo sentään. Siunaillen Sakaria lähti Amalia noutamaan ja pastori oli sikäli pelastettu ja ryhtyi nyt ojentamaan Sakaria.

*

Vaikea oli pastorista alkaa ikäänkuin nuhdella tätä seurakunnan hurskainta isäntää. Hän yski, kävelikin, koki löytää alkusanoja. Pulassa johtui hän jo katsahtamaan akkunastakin. Toropaisen keskenkasvuinen poika-rehvana näkyi ajavan työkärripahasissansa pihaan, sitoi hevos-luuskansa aitaan, pyyhki kohtuuttoman pitkällä nutunhihalla nenänsä ja jäi katsoa töllöttämään ylös aittarakennuksen pieneen, puolipyöreään ullakkoreikään. Kissan poikanen siinä reiässä, näet, näkyi istuvan ja kokevan kypälällään urkkia reiästä riippuvan nauhan päätä. Pojan mieltä näkyi näky kiinnittävän loputtomasti.

— Jaa tuota... Jos me,— tapaili lopulta pastori. Ihan hänestä tuntui kuin olisi jumalanpalvelusta alottamassa. Sakari Kolistajastahan, varakkaasta isännästä ja hurskaasta miehestä riippui se, kelle seurakunnan uskovaiset papinvälikissä äänet antavat, hänellekö vai minulle.

—...alkaisimme,— sotkeutui hän jatkaessa. Sakarin kasvoilla paistoi vieläkin se sama taannoinen sikanäkemyksen

mehevä hymy, vaikka jo tuo alkoi raueta ja vetäytyä takaisin suupieliin ja Toropaisen poika katsoi yhä kissanpoikaa, ylös sinne ullakkoreikään.

*

Mutta täytyihän siinä pastori-paran alkuun päästä. Hän lähti kiertotietä asiaan johtumaan, puheli:

— Toropaisen poika siellä näkyy... On luultavasti tullut ilmoittamaan Hiltusen lesken kuolemasta...

Niin päästiin alkuun. Puhelu sukeutui. Pastori johti vähä vähällä siihen arkaan asiaan ja niin kiertoteitse siihen päästyänsä nyt jo selitteli:

— Ja mitä nyt taas minun viisauteeni tulee, niin...

Sanat puuttuivat. Nöyränä, kristityn alistuvaisuudella, vakavalla mielellä hän, loukkaantuneena jo sai jatketuksi:

— Kiitän taivaallista isää ja... jos hän ei olisikaan minulle antanut viisautta, niin paljon kuin niille...

Pistellä hän jo tahtoi, vaikka tekeytyi nöyräksi:

— ...niille, jotka...— tapaili hän salaisella ilkeydellä ja jatkoi ihan myrkyllisesti: — jotka maallisella viisaudellansa ylpeilevät.

Aivan hän kuin huokasi hurskaasti.

— ...ylpeilevät ja...— jatkoi hän hartaana kuuntelevalle Sakarille, sitte ihan yhtäkkiä pistävästi töksäisten:

— Niin... Ylpeilevät!.. Viisaudellaan, jotka ylpeilevät,— hän milteipä jo juonitteli. Mutta kun hän sen juonittelunsa lopuksi aivan voitonilolla heittäytyi keinutuolin selkämystä vastaan rennommaksi ja alkoi, kuin maailman pilkasta muka välittämätön ollakseen, soutaa, rupesikin Sakari häntä lohduttamaan, vakuuttaen aivan varmasti:

— Ei... ei tarvitse sinun surra sitä... Ei ole sinulle viisautta liiaksi lykätty.

Pöndisen pani sanattomaksi. Kasvoilla jumalan miehen hurskas rauha, jatkoi Sakari, mairitteli:

— Koko seurakunta tietää, että sinun päässäsi ei ole liikaa porsasta pahnassa.

Ei liikaa viisautta. Neuvoton Pöndinen katsoi kuin silmät älyttöminä. Mutta opetuslapsi jatkoi:

— Ja papinvaalissa on päätettykin, että äänet annetaan sen hyväksi, jonka päässä on virheetön pahnaporsas.

Siis hänet on jo päätetty vaalissa syrjäyttää! Niin väärin käsitti Pöndinen Sakarin puheen. Pakostakin täytyi yskähdellä. Matrikkelin mukaan on seurakunnassa tuloja

10.973 markkaa, mutta todellisuudessa enemmän ja juuri Sakari oli — jumalan jälkeen — ollut hänen suurin toivonsa!

Herra-avita! Pöndinen ihan huokasi. Toropaisen poikarehvana työntyi lopultakin kansliaan, pysähtyi ihan ovenpielekseen, kokien siinä ovipielessään pitkähihaisella kädellään ottaa hattua päästään ja ilmoitti tervehdykseksi:

— Se meidän mökkiläisen leski kuoli... Isä käski papinkirjaan merkitä!

Siinä oli toki hieman huoahdusaikaa Pöndiselle. Hän merkitsi lesken kuolleeksi ja ilmoitti pojalle:

— Hyvä on.

— Ka,— tapasi poika, erehtyi pulassansa niin että käväsi sylkemässä sylkiastiaan ja poistuessaan hihat pitkinä ilmoitti vasta ovesta ulos poistuessaan jäähyväisensä:

— Hyvästi!

*

Uusi selittely, sillä pastori koki puolustaa kipeintä kohtaansa, suurinta aarrettansa: maallista viisautta, joka tässä tapauksessa jo kirkollismatrikkelissakin oli arvioitu 10.973 markaksi vuodessa. Mutta Sakari Kolistaja vain mairitellessaan kehasi omaansa ja väitti että ei Pöndisellä ole viisautta liiaksi.

— Levollinen saat olla siinä suhteessa sielusi puolesta,— todisti hän.

Aivan jo suututti. Kinattiin ihan, ei tosin Sakari, vaan Pöndinen. Hänet oli nyt viisautensa pettänyt: erehdyttänyt väärin ymmärtämään ja vieläpä juuri silloin, kun hän sitä samaista vihaamaansa viisauttansa nyt Sakarin edessä puolusti. Ei ollut hän siis syyttä sitä vastaan saarnannut.

— Kiitä herraa, että pahnasi on siitä pahasta tyhjä! — todisteli hänelle herran mies Sakari. Ihan se tuntui ilkkuvan. Tulipunaisena nousi jo pastori ja tiukkasi äreästi:

— Mutta kuinka isäntä voi..?

Ja äkkiä hän alkoi kuohuksissaan astella huoneessa, ja todistellakseen, ettei hän mikään tuhma hullu ole, selitti kiivaasti:

— Minä olen kyennyt suorittamaan papintutkinnon ja...

Hän kiihtyi selittelemään miten korkeilla arvolauseilla hän ne vielä on suorittanut. Selittikin oikein, ainoastaan yhden arvolauseen valehteli suuremmaksi.

— No... noo! — tarttui Sakari vain merkitsevänä ja jatkoi hyvittelyä, tenäten:

— Ne ovat pieniä, ne, siihen isoon pääviisauteen verrattuna.

Ilmiriitaan oli pappi jo langeta. Voi hän toki hillitä itsensä sen verran, että alkoi puhua papillisesti, juhlallisesti. Solvaajan kauheutta selittääksensä hän äkkiä lähti aivan raamatusta, alkaen teennäisen rauhallisesti:

— Oli kerran mies, joka...

Ihan raamatullisella mielen varmuudella hän lähti. Parannukseen hän sillä salatulla juonittelulla koki herjajaa johtaa, jatkaen:

— ...joka tahtoi lähimmäistänsä solvata, ja... — yskäh-teli hän. Mutta kun hän ehti johtua siihen kipeään kohtaan: viisausasiaan, niin tenäsi Sakari sittenkin sitä omaansa ja vakuutti, että turhia ovat kaikki vakuutukset: Sakari näet vain oikasi, tenäsi:

— Se mies on mies... se joka lähimmäistään solvasi, mutta... Ei se pastorin viisaus hänen synnistään lisäännä.

Herrasiunaa! Pastori Pöndisestä tuntui kuin olisi herra hänet hylännyt pilkkaajan käsiin.

Ja Sakari ihan vielä todisti:

— Minä olen suorapuheinen mies... En minä totuutta, niinkuin kissa kerää kierrä.

Mutta onneksi oli toki renki Tuomas lopultakin herännyt. Unentuhjakassa työntyi hän ovesta, hattu jotenkuten päässä, pyyhki hihalla suunsa, jonka pielessä vielä näkyi herkullisen unen vesi, ja pysähtyi aivan ovipieleen, sekä kysyi, mihin työhön hänen nyt on mentävä, selittäen:

— Kun pastori jo kerran on isännänvaalissa talossa...

Ja samalla työntyi toisesta ovesta rouva, joka oli tuskaisena kuunnellut avaimen reiästä ja tuli nyt avuksi. Yritti hän Sakarille jo puhuakin, mutta tämä ehti ennen ja selitti:

— Tää pastori tässä tahtoo sanoa, että hän on viisau-della pilattu niinkuin me seurakunnan muutkin syntiset, mutta minä hänelle tässä selvän totuuden syötin.

Kolmas sanakolina

Tuomaan ja rouva Amalian tulo oli sotkenut asian niin, että Sakari Kolistaja joutui lupakirjoinensa ilman enempiä taipaleelle. Rustinnakin sitä lähtöä siinä kun vielä hoputti,

niin ei pastorikaan voinut enää jatkaa. Tyytyväisenä polki Sakari nyt saarnamaitansa kohti.

Jäähyväisiä sanomatta hän oli kotoansa poistunut ja jo nyt hätäili hänen vaimonsa. Hän etsi miestänsä jo kylänvään avulla lähimetsistä. Hulluna hän luuli ukon karanneen ja hälinä oli sen johdosta kylässä yleinen. Ruununmiesten apua jo ajateltiin pyytää. Nehän ne voivat paremmin kauvempaakin etsiä.

— Otappas ja pistä viisaan miehen päähän semmoinen hulluus! Uskoa olevansa liika viisas! — Niin siunailtiin ja valiteltiin.

Mutta rauhallisena vaelsi Sakari Kolistaja saarnaseuduillensa. Toiseen seurakuntaan, sinne, josta tämä uusi pappi Pöndinen oli tullut, oli samainen pappi hänet ohjannut. Siellähän olikin kansa vielä enimmäkseen surutonta ja Sakari Kolistajan kautta oli hän nyt aikonut sinnekin kylvää tämän vanhurskauden uskon suunnan siemenen. Edeltäpäin oli hän sikäläistä kansaa jo valmistanut Sakarin tulolle.

— Hän on viisas ja toimielias mies herran viina-mäessä,— oli hän siitä niille jo selitellyt.

Ei ihme, että Sakarin viisauden maine oli suuri jo silloin, kun hän seurakuntaan saapui.

Mutta hänen vaimoansa kehoittivat sukulaiset kiireesti ryhtymään vaatimaan oikeudessa Sakaria holhouksen alaiseksi. Eikä syyttä. Voi vielä, selittivät sukulaiset, hulluudessaan myöä tai muuten menettää talon. Puhuivatpa toiset jo siitäkin, että vaimo saa miehestänsä laillisen eron silloin, kun mies on tullut hulluksi. Vaimoparan pää oli jo ihan sekaisin ja hän oli hermostuksissaan valmis ryhtymään vaikka mihin.

*

Pappilassa oli oikeastaan Sakarin käynti särkenyt koko kihlajaisonnen. Sekä pastori että rouva hermostuivat hermostumistaan sitä mukaa, kun kokivat kiusallista mielialaansa toisiltansa salata. Seurakunta oli papin palkalla kahdentoistatuhat arvoisen, vaikka matrikkeli osoitti vajaan yksitoista, eikä rouva Amalia olisi muutenkaan tahtonut muuttaa toiseen seurakuntaan.

Ja ilkeintä ja kiusallisinta asiassa oli juuri se, että pastorista on seurakuntalaisten keskuuteen levinnyt se ajatus, että hän muka on tuhma. Jos nyt vielä sanottaisi, että hän on huono saarnamies, niin ei se niin loukkaavaa ja kiusallista olisi, mutta panna miehen viisaus epäilyksen alaiseksi...

Ei. Ei sitä jaksanut kumpikaan tyynesti sulattaa. Ja sitte vielä Amalian kuullen! Hermostuneena yski ja yritteli jos mitä pastori ja Amalia touhusi aivan pää sekaisin, kiihtyneenä, kuumeisena. Oli pastori jo yrittänyt puhuakin, mutta ei siitä tullut mitään. Hermostuneena seisahtui hän nytkin akkunasta katsomaan. Se vanha ruuna siellä nyt lähti liikkeelle. Torkuksissa kävellä kopsi se ruokakellon patsaiden luo. Kellon nuora riippui siinä pitkänä, laiskana. Aluksi aikoi ruuna kuovaista kuvettaan, jossa joku kärpänen syyhytti, mutta laiskotti niin, ettei sitä viitsinyt. Sen sijaan hapasi se huulillaan kertasen kellonnuoraa. Sen hapuileminen tuo kun oli mukavampaa, helpompaa kuin kupeen kupaisu, jota tehdessä olisi pitänyt kääntää päätä. Nuoraa hapaisessa kilahti ruokakello hieman, tuskin kuuluvasti, ja välinpitämättömänä ja laiskana lähti ruuna astua kapsutamaan syöttömaata kohti.

Amalia koki neuloa sukkaa, mutta hermostui.

— Mitä sinä Ruudolf katsot? — hän jo aivan kuin kiihtyneenä kysyi.

— Jaa... — tapaili pappi. Ei hän viitsinyt sanoa, että tarkkasi ruunan omituisia eleitä.

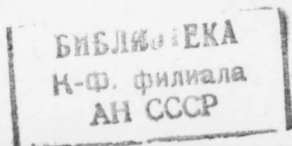
Ja hermostuneena meni ruustinna toisesta akkunasta katsomaan. Koiranpenikka vekkuli siellä pihamaalla terhensi kissalle, joka laiskana nuoli käpäliään ja pesi silmiään. Se hypähteli, haukahteli iloisena. Isot korvat lupsahtelivat kuin mitkäkin.

— Nal-le!.. Nal-le hoi! — kiihtyi ruustinna jo torumaan penikkaa ja koputteli sille akkunaan. Ei se näkynyt kuulevankaan. Yhä jännittyneemmin seurasi hermostunut rouva sen menoa. Aivan varmasti se kissa lopulta sähähtää ja repäisee siltä silmät.

— Nyt... Nyt... Nyt se repäisee ja sylkäisee! — tuskaili hän pastorille.

— Ruudolf... Rakas Ruudolf!

Jo silloin sähähtikin kissa äkkiä, raapasi penikan silmiä ja kiipesi sitä samaa vauhtia aivan kuin nuoli lyhtypatsaan

päähän, köyristyi siellä vihaisesti, ja jäi häntä pörhöllään istua kököttämään patsaan päähän, tuijottaen vihaisesti penikkaan, joka uikuttaen juosta lupsutteli keittiöön, valit- taakseen siellä vaivojansa.

— Herrasiunaa! — päivitteli kiihtynyt ruustinna ja pyöritteli keittiöön. Sinne saapuikin nyt piika Liisa heinä- maalta hikisenä, huivi myssynä päässä ja rouva alkoi hänelle juonitella:

— Kuinka Liisa voi tuolla tavalla unohtaa tehtävänsä! Nalle-raukastakaan ei pidä tuon parempaa huolta...

Liisa oudostui. Mitähän ihmettä se rouva tuolla tavalla! Mutta rouva hyvitteli penikkaa ja jatkoi juonitteluansa. Hiljaksensa kiihtyi sananvaihto.

— Lii-sa! — koveni jo rouva, mutta toinen vain tiuk- keni.

— On tässä muutakin tehtävää kuin koirien kanssa juosta! — ynseili hän jo vastaan.

— Lii-sa! — varoitti ruustinna yhä, mutta vihaisena sysäsi Liisa kattilaa ja murisi yhä ynseämpänä:

— Sillä ihmisiä ne ovat palvelijatkin... Ei niitä ihan iltikseen haukkua tarvitse...

Hepokaisen eukko toki tuli ukkoinensa. Toi, näkyi, lapsen kastettavaksi. Se keskeytti riidan, sillä jumaliseksi tekeytyen alkoi rouva kysellä eukolta lapsen ikää ja ukko vastaili, tökersi vaimonsa puolesta:

— Ka siinähän se... tässä heinänteon alussa... saa- tiin...

*

Oli jo illaksi kallistumassa. Ulkonakin oli sama omi- tuinen kesäpäivän hiljaisuus. Viirinsalko venyttäytyi kor- keuteen, seisten siinä, tojottaen niin omituisen, yksinäisen näköisenä.

Ja sama hiljaisuus oli huoneissakin. Ruustinna oli keittänyt kahvit, mutta ei tuo senkään juominen nyt tun- tunut entiseltä. Paksussa pumpulimyssyssä kykötti pannu pöydällä ja hermostuneena neuloi ruustinna sukkaa. Silloin tällöin sieppasi hän puikolla silmän niin kiivaasti kuin nälkäinen kana ohranjyvän, ja huoneessa oli niin hiljaista, että joskus ihan selvästi erotti sukkapuikkojen kilinän. Pastori käveli, yskähteli neuvottomana. Hermostunut ruus- tinna koki hillitä mieltään neulonnan kiireellä.

Äkkiä kapsahti kissa pöydälle, pannunmyssyn viereen, köykistäytyi ja naukasi kermaa anoen.

— As! — äsähti sille rouva, sieppasi sen pöydältä ja ihan viskasi lattialle.

Mutta silloin työntyivät toki piiat keittiöön. Nyt ei rouva enää voinut pidättäytyä, vaan riensi niille juonittelemaan. Olivat, näet, rannassa pakanneet pestyt pyykkivaatteet lihavan rovasti-vainajan paitaan ja housuihin ja kantaneet niissä kotiin. Paita pullotti siinä muhkeana kuin iso jauho-kuli ja housut kuin mitkäkin näkemykset.

Siitä hän riiteli ja torui. Sukeutui taas tiukka sanan-vaihto. Tulipunaisena palasi rouva lopulta huoneeseensa. Mutta illalla, kun hän oli hyvääyötä sanoessaan suudellut pastoria hellästi, ja istui jo yksin makuuhuoneessansa, itki hän katkerasti. Samaan aikaan seiso i pastori oman makuu-huoneensa avonaisessa akkunassa ja tuijotti hiljaiseen kesäiseen yöhön. Jossain vilahti yölepakon hiljainen siipi. Viirinsalko seiso i yhä yksinäisenä ja ruispellosta kuului ruisrääkän tasainen kurnutus. Häntä painosti. Ajatukset turtuivat. Täytyi kertanen yskähtää ja sitte jatkoi hän ennallansa, tuijottaen hiljaiseen, yksinäiseen, lämpöiseen kesäyöhön. Ajatuksistaan hän heräsi vasta silloin, kun rupesi hieman syyhyttämään oikean jalan yläsäärtä.

Mutta reittänsä syyhätettyään hän ikäänkuin virkosi, turvautui viisauteensa; ryhtyi mietiskelemään miten oikaista ne näin vaalin edellä kamalat luulot, että hän muka ei olisi viisas, vaan tuhma. Hän istahti keinutuoliin pöydän ääreen ja koki miettiä. Pöydälle oli morsian varannut häntä varten yöksi aimo tertun viinirypäleitä. Niiden vieressä oli kaupun-gin lukkarin tuoma iso paketti rippileipiä. Hän maistoi vuoroon yhtä, vuoroon toista, alkoi rauhoittua, unohti asianakin. Söi vain, maiskutteli namusiansa, kunnes yö painui ihan syväksi ja uni alkoi painostaa.

Hän riisuutui, ripusti sukkansa pellinnuoraan. Tuolille, sängyn viereen, huomasi hän nyt morsiamensa varustaneen rovasti-vainajan sukat. Oli pesuvaatteita tarkastaessaan huomannut, että pasturin sukat ovat kantapäistä rikki. Pöndinen tarkasti sukat. Ihan ne olivat kuin herran lahja. Rauhallisesti toimitti hän maatamenon edelliset menonsa, kääntyi vuoteessa päin seinään, selin huoneeseen ja nukkui herran turviin, sikeästi ja raskaasti kuin märkä hirsi.

Neljäs sanakolina

Siinä pitäjässä, johon Sakari Kolistaja nyt saarnamatkallaan vaelsi, oli jo ajanmukainen mielisairaala. Tähän asti oli sitä hoitanut yksin naishoitaja, Eulaliina, mutta nyt, potilaiden lisääntyessä, oli päätetty hänen avuksensa ottaa mieshoitajakin. Juuri tämän Eulaliinan toimeksi oli pastori Pöndinen jättänyt Sakari Kolistajan vastaanoton ja avustamisen.

Ja uskollisesti se Eulaliina asioita valmistikin ja Sakaria odotti. Kahdestakin syystä hän oli altis. Ensiksikin hän oli aikoinaan kiintynyt pastori Pöndiseen, tullut hänen opetuslapsekseen ja halusi nytkin häntä uskollisesti palvella. Pastori Pöndinen oli näet täällä apulaispappina ollessansa lainaillut velkojensa maksuksi Eulaliinalta, jolla oli pikku säästöjä.

Ja juuri se seikka oli saanut Eulaliinan Pöndisen uskonoppiin erityisesti mielistymään. Ei niin, että pastori Pöndinen olisi ollut epäritarillinen, kosinut ja pettänyt. Päinvastoin. Hän oli kyllä puhunut avioliitosta yleensä, mutta myös *ainoastaan* yleensä, s.o.: oli vain selittänyt, että niin kalliissa asiassa, kuin avioliitossa on alistuttava jumalan johtoon. Jumalan on annettava määrätä aika ja toimittaa puolison valinta. Mutta hän oli toivonut Eulaliinan ymmärtävän, että hän puhuu sitä ainoastaan papillista velvollisuuttaan täyttäen, valistaakseen ja lohduttaakseen.

Ja sitte myöhemmin, kerran velan korkoja maksaessaan, oli hän jatkanut. Oli puhunut apostoli Paavalista, miten hänkin hillitsi itsensä ja pysyi naimattomana, voidakseen kokonaan antautua ja pyhittäytyä herralle, ja miten vapahtajakin käskää luopumaan vaimosta ja lapsista, pellostä, karjasta ja kaikesta.

Ja Eulaliina oli alistunut, odotteli nöyränä korkojansa ja toimi nyt Pöndisen asian takia Sakarin vastaanottoa ja työmaata valmistellen. Ja hän toimikin nyt suurella hartaudella, sillä miten olikaan, oli hän alkanut johtokunnalle puhua siitä, että tuoksi aiotuksi mieshoitajaksi pyydetäisiin tulossa olevaa saarnamies Sakaria. Olihan pastori siitä puhunut niin paljon hyvää, ja — toinenkin syy pani Eulaliinan siitä asiasta huolehtimaan.

Hän olisi nimittäin mielellänsä mennyt naimisiin, mutta ei ollut onnistunut saamaan miestä, koska hänellä oli nenässä hyvin ruma syylä ja leuassa muutamia parta-

karvoja. Sen pitäjän miehet eivät näet pitäneet naisista joiden nenässä oli ruma syyliä.

Sillä miten hän, Eulaliina näet lie erehtynytkin otaksumaan, että Sakari on naimaton mies. Mutta niinhän ne yleensä saarnamiehet olivat. Varakkaiden leskien ja vanhojen neitojen hurskaassa seurassa ne yleensä oleksivat ja olihan moni muukin nainen tässäkin pitäjässä saanut saarnamiehestä ikuisen elämäntoverin.

Eikä johtokuntakaan ollut asiaa vastaan. Sekin luotti kyllä pastorin hyvään suositukseen ja niin oli asia miltei kuin itsestään päätetty jo ennen Sakarin tuloa.

*

Oli kuuma, tyyni kesäpäivä, kun Sakari jo siellä seurakuntansa rajamailla yksinänsä taivalsi. Hän oli oikaissut matkaa, kulkien metsäpolkua. Polun varrella oikutteli purontapainen tuhansissa mutkissa, mutta ei tuossa siinäkään ollut nyt vettä muuta kuin nimeksi. Siellä täällä lirahdelti se hiljaa kesäpäivän tyyneydessä, mutta toisin paikoin oli ihan kuiva.

Ja kuuma nyt oli ja hiottavaa. Selvät ukkosen oireet olivat ilmassa. Ainoastaan sisilisko kahahti kertasen kuivissa viimevuotisissa lehdissä. Sakari pysähtyi sitä tarkkaamaan. Nyt se oli aivan liikkumatta ja katsoa tuijotti Sakariin isoilla silmillänsä. Sakaria se huvitti. Hän alkoi katsoa vastaan ja puheli sisiliskolle:

— Paistetaanpas särkeä!

Ja hän tarrasi sisiliskoon silmin; „paistoi särkeä”. Kumpikohan nyt ensin lakkaa ja jättää voiton vastustajalle, uhitteli hän. Paikalle saapui Tippurisen velto, lähes aikamies poika, yllä hyvin lihavan isänsä nuttu. Se kysyi mitä Sakari katsoo. Sukeutui puhelu. Saarnamiehenä puhui Sakari sisiliskon johdosta raamatun lohikäärmeistä ja kysyi pojalta:

— Pelkäisitkö sitä?

— En minä lohikäärmeitä pelkää,— vastaili poikavetkale ihan tosissaan, mutta samalla kehäsi:

— Mutta tuota Horttanaisen isoa härkää pelkäisi vaikka kuka! Se syötävä on niin vihainen.

Mutta sitä ei Sakari myöntänyt. Raamatun miehenä hän heti tiukkasi, että jos ken herraan luottaa, hän ei jalopeuraakaan pelkää. Sukeutui väittely, väittelystä kina.

— Jalopeuraa! — ynseili laiska poika, kaivellen ison nuttunsa taskusta tupakkaa. Nyt tiukkasi hän jo tosissaan vastaan.

— Mutta Horttanaisen härkää vain pelkäisi! Sekin, joka vaikka minkä turvissa istuisi.

— Poika hoi! — kiivastui Sakari moisesta jumalattomuudesta. Herran pilkkaa tuo moinen on. Hän ryhtyi selittämään miten vahva turva herra on. Hän tenäsi:

— Herran turva on niinkuin iso honka... Sen latvaan kun kerran kiipeät härkää pakoon, niin et tarvitse pelätä vaikka härkä miten möyryäisi.

— Elä kinaa! — kiivastui lopulta jo poika. Sakarikin varustautui jo riitelemään hurskaan asiansa puolesta, mutta tuskin sai suun vuoroa.

— Iso honka!.. Paholainen! — suuttui jo poika ja, kuin halveksuen, ynseili:

— Et siellä hongan latvassa syömättä kuitenkaan montakaan viikkoa kykkisi... Jos sinulla siellä kerran on maha kaikkine nykyaikaisine suurine vaatimuksineen mukana...

Tosi tora. Riideltiin ihan rehdisti. Lopulta Sakari pojalle ynseili ja halveksui:

— Sinulla, poika kuule, on päässä liiat kehrinpuut kerimässä...

— Häh?

— Niin, jotta sinä olet liika viisas! — haukkui Sakari.

— Paholaisen hongan kolistaja! — kiivastui poika moisesta loukkauksesta, kirosi, haukkui ja lähti astua vetkottamaan, pannen uhallakin ilkeäksi lauluksi.

*

Mutta edelleen vaelsi Sakari. Kesäiset metsiköt ja maisemat vaihtelivat ihanina, rauhallisina kuin ohi vaeltavat neitokset. Viidakon jälkeen avautui aho, sen jälkeen tuli koivikko, jonka puunrungot paistoivat lumivalkeina. Jänis syödä puputteli ruohoa ja oksalta katseli sitä pörhöhäntäinen orava, kuin olisi aikonut kävyllä viskata.

Niin saapui hän lopulta taas tielle. Ukkospilvi alkoi kohota pelottavan synkkänä ja mustana. Kaikki vaiken.

Ja siinä tienvarrella, aidatulla kentällä seisoikin se Tippurisen pojan ennustama Horttanaisen kamalan iso ja vihainen härkä aivan yksinään. Se seisoi aivan liikkumatto-

mana ja katsoa muljotti uhkaavasti. Sakari kiintyi sen mahtavaa muljotusta tarkkaamaan. Se huvitti vieläkin enemmän kuin äskeinen sisilisko. Näytti kuin olisi härkä pannut uhman uhmaa vastaan; sitä mukaa kuin ukkospilvi paisui ja kokosi voimia iskuun, mullisti myös härkä silmiänsä yhä uhmaavammin. Ei liikauttanut häntäänsäkään. Sakarilta pääsi jo mitä herttaisin nauru.

Ja sitä mukaa muuttui koko luonto ikäänkuin tuon näyn taustaksi. Loitompana puhalsi jo ukkosen edellä omituinen salainen tuuli. Siellä rannalla kuivuivat nuoralla jonkun pyykit. Tuuli pakkautui isoon naisen paitaan ja pullisti sen ihan mahtavaksi näyksi. Varsinkin paidan mahan kohta kelletti siellä ilmassa keinuksissa isommoisena taivasta kohti.

Ja yhä sitä mukaa paisui ja pullistui pilvi ja mullistui-
vat härän silmät. Isku valmistui. Sakari nauroi näylle kuin katketaksensa.

Mutta silloin jyrähti äkkiä ukkonen niin, että taivaat repesivät. Härkä puhahti, hyppäsi aivan kohoksi ja häntä ojona syöksyi sitä kyytiä aitaa vastaan ja tielle. Aita rusahti. Aikamoinen kappale siitä tarttui härän sarviin ja semmoinen kantamus sarvissa syöksyi se tielle. Sakari älähti ja alkoi sitä suoraa painaa tietä pitkin härkää pakoon, minkä kintuista pääsi. Härkä tuntui seuraavan aivan kintereillä, ainakin tien levyinen kappale aitaa sarvissa. Elämä ja henki tuntui olevan kysymyksessä.

Ja eteen osui vielä iso sikalauma. Se säikähti Sakarin julmaa tuloa ja syöksyi puhaltaen painamaan edellä pakoon. Eräässä paikassa oli olkia tiellä. Muuan iso sika oli kauhusta niin sekaisin, että siinä menon kiivaudessa sieppasi niitä aimo tukun suuhunsa. Kuin pitkät viikset töröttivät olet sen suussa ja yhä hurjempaa vauhtia painettiin edelleen.

Omituista! Kauhusta sekaisin joutunut Sakari kiroili sioille. Ne tuntuivat olevan hänen tiellänsä, estävän pakoa. Aivan irvellä ikenin painoi hän päästäksensä edelle, mutta turhaan. Kauhustunut sikalauma lisäsi vain vauhtia. Ukkonen räjähteli kamalasti, mutta sadetta ei vielä ollut.

Ja taas osui olkia olemaan tiellä. Toinen sika siinä kauhusta pökerryksissä yritti siepata niitä suuhunsa. Tottakai se kuului asiaan, koskapa toisellakin sialla oli.

Mutta yrittäessään siinä menon kiivaudessa siepata, ei sika jaksanutkaan vauhtiaan sopivasti hallita ja niinpä siepatessaan tupertuikin kumoon ja menon vauhdilla syöksyi vesiseen ojaan. Toiset jatkoivat hurjaa menoansa. Ojaan pudonnut sika älähti pudotessaan, kömpi sitte ylös ja lähti surkeasti vingahdellen juosta painamaan toisten jalestä.

Ukkonen jyrähteli hirmuisesti. Saavuttiin Tiilikaisen mökille. Mökin edessä teki tie äkkimutkan, joten mökki jäi suoraan tien eteen. Kauhuissaan syöksyi sikajoukko vajaan, mutta Sakari painoi suoraan mökkiä kohti. Tikapuut siinä olivat aivan suoraan edessä. Liika viisaalle ja hullulle omittuisella ketteryydellä ravasi hän suoraan tikapuita myöten mökin katolle nopeasti kuin kissa patsaan päähän. Vasta savutorven suojaan päästyänsä uskalsi hän taakseen katsoa. Härkää ei näkynyt, mutta kai se oli siellä räystään alla peitossa. Samassa alkoi raju ukkossade tulvia ihan virtanaan.

Mutta härkä oli jo karistanut aidan sarvistansa ja möyrysi siellä kentällä vihasena. Suututti se sitäkin tämä ukkonen. Sisua täynnä kuopi se maata, puhalteli vihaisesti ja koki puskea kantoa kumoon.

Mutta ihmeissään oli Tiilikaisenkin mökin väki. Vasta sateen tauottua onnistui heidän saada Sakari uskomaan, ettei härkää ole räystään alla. Läpimärkänä laskeutui Sakari katolta. Mökin väki siunaili ja Sakari koki selitellä asiaansa ja vaivojansa.

— Omituinen mies! — ihmetteli mökin väki Sakarin lähdettyä taas taipaleelle.

Mutta matkalla poikkesi Sakari välipitäjän kirkkoon. Pappi saarnasi sitä, miten ihmisen on „luovuttava pellostä ja karjasta, vaimosta ja lapsista minun nimeni tähden”. Voimallisesti julisti hän, että, „joka kätensä auran laskee ja taaksensa katsoo, ei ole vielä sovelias”.

Se sattui Sakariin. Hänkin päätti nyt luopua vaimostansakin ja elää yksin asiallensa. Hänestä tuntui oitis, ettei hänellä enää vaimoa olekaan. Ero siitä on tullut ja hän on nyt vapaa kuten muinoin poikamiehenä ollessansa. Apostoli Paavalinkin hän muisti. Poikamiehenä tuo sekin oli aikoinaan lähetysmatkallaan samonnut ja saarnannut ja pyhästi hänkin nyt lupasi, ei enää koskaan katsovansa vaimon päälle himoitaaksensa häntä.

Viides sanakolina

Hän oli jo saapunut seurakuntaansa. Kohta sen rajalla oli hän alkanut toimintansa viisautta vastaan. Ei hän vielä julkisesti saarnannut, vaan puhutteli vain yksityisiä, koki niitä ohjata kahdenkeskisellä puhelulla.

Samassa aikeessa päätti hän poiketa Jussi Punnitun mökkiin, Sanalla neuvomaan ja lohduttamaan. Kartanolla hyökkäsi häntä vastaan äkäinen, kissan kanssa tapellessaan vihastunut mökin koira. Mutta Sakariapa sattuihin huvittamaan koiran ylettömän tuuheaksi pörhistetty häntä. Hän alkoi koiraa mairitella ja pyydellä. Koira joutui ymmälle, sotkeutui vihassansa, aivan kuin nolostui, kuopasi nolouttansa peittääkseen joskus maata kypälällään ja haukahti kertasen, noin vain, ja lopulta lähti, juosta nulkutti nolona pois ja Sakari varustautui jo tupaan työntymään. Huomasi toki sitä ennen uteliaana kurkistaa kivijalan reiästä tuvan sillan alle, jonne kissa oli tappelun lopussa piiloon pujahtanut. Kissa sähähti reiästä, sylkäsi ja irvisti vihaisesti, kuin valmiina hyppäämään Sakarin silmille. Sakari suuttui, kirosi, sylkäsi vastaan, reiässä irvistävän äkäisen kissan silmille, niistäytyi, pyyhki suunsa ja niin työntyi mökkiin alkaaksensa lohduttamistyönsä.

*

Kotosalla se mökin väki, eukko ja mies, olikin. Itseään Jussi Punnettua pidettiin yhtenä pitäjän tuhmimmista. Tuhmaksi Jussiksi häntä jotkut haukkuivatkin. Sakari nyt siinä jo puhutteli, mutta mies tuntui aivan suruttomalta. Auraa vain korjaili, tupakoida tuheresi ja puheli noin vain. Tuntematon kulkija tämä Sakari hänelle, kuten kaikille muillekin näillä main olikin.

Mutta parastansa koki Sakari. Hän meni jo asiansa ytimeen, tiedustaen mieheltä äkkiä:

— Entäs... Mitenkä on sinunkin viisautesi laita?

Auraansa vain Jussi tarkkasi. Ihan oli kokonaan työnsä tuherrukseen kiintynyt.

— Niin jotta onko sinulla viisautta liiaksi? — selvensi Sakari odotettuansa.

Vaimo toki siinä leipoessaan nyt miehensä puolesta arveli:

— Kellähän tuota sitäkään värkkiä tässä liiaksi olisi... Köyhissä olopahtoissa.

Mutta nyt oli Jussi Punnitto itsekin jo asiaan herännyt ja siinä työntouhussa kysäsi.

— Viisautta tätä,— tapaili hän.

Savut piti välillä lopauttaa. Nyt hän selitteli:

— Niin jotta sitä viisautta, eli päävärkkiä, tarkoitan, on kullakin ihan paraiksi.

Hän tuhersti, sihtasi auraa, jatkoi:

— Niinkuin nyt rikkautta ja rahaa. Jokainen luulee sitä saaneensa liika vähän ja nurkuu herraa vastaan...

Suorassa se näkyi olevan. Nyt hän selitti:

— Mutta tätä viisautta! Sitä on jokainen saanut niin kylliksi että... Ei kukaan valita saaneensa sitä herralta liika vähän.

Hän takoi jotain auran naulaa. Ilmeisiä suruttomia nämä olivat. Sakari alkoi jo hiljaa asiansa puolesta loukkautua.

Ja niinpä alkoikin hän jo saarna-asiansa puolesta loukkautuneen katkeruudella hakea toraa. Äkkiä hän näet alkoi Maijalle jurnata, riidellä:

— Sinä, Jussi Punnitun akka, kuule, elä kehu!

Maija höristi korviaan. Ei hän ymmärtänyt, mitä Sakari tällä tarkoitti. Mutta Sakari jatkoi, juonitteli:

— Sinä, akka, kehut, että ei ole kenellekään annettu viisautta liikaa, mutta...

Aivan hän jo tosivihassa ja katkerana sitä juonitteli. Maija meni ymmälle:

— Häh?.. Niin että mitä se nyt tää vieras? — koki hän siinä leipoessaan, mutta entistäkin katkerampana tenäsi Sakari:

— Elä ylpeile!.. Elä ylpeile, kuule Punnitun akka!

Herrasiunaa! Hämillään tapaili Maija:

— Mistä tää vieras nyt suuttui. Ei tässä kuka ylpeile...

Mutta turhaan. Yhäti katkeroittuen riiteli Sakari:

— Se on suruttomuutta, kuule sinä Jussi Punnitun akka, se että ylpeilet, ettei liika viisaita ole!.. Pirun hierin, kuule akka, sinun sielussasi häklättää!

Maija oli aivan leipomisensa keskeyttää.

— Niin liika viisastako? — tapaili hän ymmällä. Mutta aivan kämmensyrjällä varoittaen tenäsi ja torasi vain Sakari:

— Elä... elä... ylpeile!.. Elä ylpeile ja sano, ettei liika viisasta ole, sillä...

Lopulta alkoi jo Maijakin moisesta kiihtyä ja valmistua riitelykuntoon. Sakari riiteli jo ihan liiankin äänekkäästi. Pian hän kaiken lopuksi yltyi vielä niin, että ihan korkealla äänellä julisti ja todisti itsestään:

— Tässäkin on yksi liika viisas.

Ja aivan vanhurskaan äänellä hän ikäänkuin nöyryneenä, mutta samalla varmana todisti:

— En häpeä maailman pilkankaan edessä rehellisesti tunnustaa suurta vikaani... Sitä jotta minulla on päässä liikavarvas, eli että olen liika viisas...

*

Mutta nyt puuttui toki Jussi Punnittu itse asiaan. Huomasi hän nyt jo lopullisesti Sakarin asiat ja siinä työsään hääriessään äkkiä kysäsin:

— Jaa, niin että liika viisasko olet?.. Se tahtoo sanoa, oletko sinä hullu?

Mutta se oli Sakarille kuin neulanpisto. Hän hullu! Se oli verinen loukkaus. Aivan hän siitä pökertyi, ettei kyennyt yhtäkkiä suuttumaan, vaan oli vaiti, hautoi. Ei häntä oltu vielä koskaan loukattu näin verisesti.

Hullu! Ei hän voinut sitä loukkausta anteeksi antaa. Punnittu jatkoi työtänsä. Vaiettiin.

Mutta Sakari latautui nyt vihassaan itseään Jussi Punnittua varten. Ja kun hän oli valmistunut, ärähti hän Punnitulle yhtäkkiä vihaisen uhmaavana:

— Elä kekkaa!

Ja kun Jussi Punnittu ei näyttänyt siitä mitään välittävän, vaan jatkoi vain työtänsä, niin ärtyi hän lopen ja äkkiä aivan karjasi:

— Elä kekkaa, kuule!

— Jaa, että kekkaa? — Ja rauhallisena koki hän vain pysyttää piippunysäänsä tulella. Sakari menetti malttinsa. Nyt hän riidellä tenäsi Punnitulle:

— Kun Jaakopin kaivosta kerran loppui vesi niin... Jordanista asti piti vetää juomavesikin, niin miten kävi?

Kumma mies! Sukeutui riita, sillä Maija oli aina riitelyvalmis. Riidan hengessä ynsi hän jo Sakarille:

— Mistähän tuota sinäkin tiedät kaikki raamatun kaivo-asiat!

Kohta oltiin tositorassa. Kiihtynyt Maija leipoi niin, että takapuoli pyörähteli ja pyllähteli. Kuin halveksuen hän jatkoi, torasi:

— Liika viisas!.. Vaikka tokko lie päässäsi vingerporillisen vertaa sitä tavaraa!

Sakari yritti ihan kauhistua ja karjaista, mutta Maija ehti ennen ja jo rähähti:

— Sukkelaan lastaa siitä ne luuromusi niiden kahden kulkukojeesi varaan ja vie ne pellolle koko mökistä!

Siunaa ja varjele! Ja pois täytyikin Sakarin nyt lähteä. Reppu jo olalla juonitteli hän toki vielä jäähyväisiksi Maijalle uhkaillen:

— Mutta maltahan!.. Maltahan, akka, kun Jordanin virrasta asti joudut juomavesikin vetämään, niin...

Ja katkerana, loukkaantuneena, painoi hän lakin syvemmälle päähänsä ja niin työntyi taas taipaleelle.

Matkalla hän toki vähitellen alkoi rauhoittua, mutta ei sittenkään jaksanut unohtaa tämän Jussi Punnitun suruttoman väen veristä loukkausta.

*

Mutta ennenkuin jatkamme täytyy meidän selvyiden vuoksi heittää silmäys tämän samaisen pitäjän asioihin, jonka saarnaajaksi ja vaikuttavaksi henkilöksi Sakari oli jo alussa määrätty.

Sen pitäjän vallesmanni Reinhold Kaksinainen, näet, aivan sairaloisen kiihkoisesti halusi päästä valtiopäiville. Siihen haluun oli luonnollisena syynä se, että hänen enonsa oli arkkikiispa ja setä senaattori. Ei niiden arvolle sopinut että hän, sukulainen, on ainoastaan paljas vallesmanni.

Ei. Niinpä olivatkin nuo sukulaiset ja muutkin hänelle vakuuttaneet, että jos hän pääsee valtiopäiville, tulee sitein huomatuksi, niin hänelle, huonoista koulutodistuksistansa huolimatta on sedän ja enon avulla vallesmannista ruunuvoudiksi pääsy yhtä helppo kuin kukolle hyppäys lattialta ruokakaukalon laidalle, ja ruunuvoudista taas tulee väkisin senaattori, jos on kerran setä ja eno oikealla orrella.

Ja yhtä hartaasti, jopa sairaloisesti odotti vallesmannin rouvakin tuota miehensä onnea. Hän oli aatelissukua, eikä hänen siis olisi sopinut sukulaistensakaan takia pelkän vallesmannin rouvana kuolla. Se senaattorin virka se oikeastaan kangasti sieltä valtiopäivämiestoimen takaa.

Ja valtiopäivämiesvaalit olivat jo ihan tulossa. Vallesmanni oli myös mielisairaalan eli hullujenhuoneen johtokunnan jäsen. Kuultuaan, että tämä, hänelle tosin

tuntematon, Sakari Kolistaja on tulossa saarnaamaan, oli hän heti päättänyt lyöttäytyä ystäväksi. Saarnaajillahan on suuri vaikutusvalta uskovaisiinsa vaaliasioissakin. Juuri siitä syystä oli hänkin heti suostunut johtajatar Eulaliinan ehdotukseen, että Sakaria pyydetäisiin mielisairaalan johtajaksi ilman hakemista. Hän sitä Sakarin pyytämistä oli sitte toisillekin johtokunnan jäsenille innokkaasti puolustanut ja jo virka-asemansa avullakin hän tietysti sai pyyntönsä näihin tehoamaan. Sakari Kolistajassa oli nyt vallesmannin suurin toivo.

No niin. Nyt oli hän lähettänyt isäntämies Pietiläisen naapuripitäjääseen puolestansa puhumaan. Pietiläisenhän näet, kuten lukija jo itsekin tietää, oli sieltä kotoisin ja voi vaikuttaa sukulaistensa ja tuttujensa avulla. Se tuli Sakaria vastaan, pysähtyi ja alkoi puhella.

— Mistäs isäntä on kotoisin? — peräsi hän ja saatuaan Sakarin kotipaikan tietää, jutteli:

— Sieltähän ne odottavat tänne meidän pitäjään nyt suurta ja viisasta saarnamiestä... Meillä siellä kun on muutamia uskovaisia, niin... Se entinen Pöndisen pappi oli luvannut lähettää.

Sakari ilmoitti olevansa se odotettu ja samalla jyrkästi, vakuuttavasti lausui:

— Mutta tämä onkin surutonta ja paatunutta pitäjää... tämä teidän.

— Ka,— mukaili Pietiläinen vakavana ja jatkoi:

— Eihän täällä erityistä herätystä ole ollut. Se tahtoo maailma vain meitä itsekutakin vetää.

Niinpä kyllä. Kuin vakavasti mietiskellen hän toki selitti:

— Mutta joitakuita uskovaisia on toki täällä. Se Pöndisen pappi kun niitä vähän jo hereille kolkutti...

Ja vakavana hän omasta kohdastaankin jatkoi:

— Minullakin siinä kun... Iso joukko on ja suuret verot eikä maantuotteilla kunnon menekkiä, niin... Ei siinä ole liennyt aikaa Sanan viljelemiseen.

Ja niin edelleen. Sakari jo innostui. Hän tavallaan jo saarnasi: julisti tämän kansan pahuutta, varsinkin sen suruttoman Jussi Punnitun, jolle hän oli nyt ynsä.

— Se on viisaus, väärä viisaus, siinäkin mökissä tehnyt hunsvotin työn,— kiivastui hän, ja kun Pietiläinen myönteli, ja mietiksi, uhkaili kostonhaluinen Sakari, ihan julisti:

— Mutta minä kolistan senkin mökin... Hereille ja pois väärän viisauden kauheudesta kolistan.

Pietiläisen mieli painui yhä vakavammaksi. Hän tapaili:

— Ka... Eihän se maallinen ja katoava viisaus kestä silloin, kun tiukka tulee.

Ei. Liiankin pian oli tämänkin seudun kansa saava sen kokea, nähdä, miten epämääräinen on viisaus yleensä. Ei siihen siis luottamista. Jussi Punnitulle kostonhaluisena jatkoi Sakari, uhkaili, kuin ankaran saarnaajan tavoin julisti:

— Minä, jos ei muu auta, niin kiipeän Punnitun mökin katolle ja savutorven kautta kolistan ja kopistan sitä paa-tunutta paikkaa, niin että sen pitää herätä.

Raamatulliseksi vertaukseksi Pietiläinen käsitti sen savutorvesta kolistamisen, vaikka Sakari tarkoitti ihan sanasta sanaan, nyt vielä yltyikin ja uhkasi:

— Kattilarämällä ja pitkällä puukangella kolistan yhtäkkiä savutorvesta ja kun säikähtävät, niin alan huutaa: Herää!.. Herää!.. Herää!.. ja silloin on aika armon sisälle tulla.

Pietiläinen kuunteli vakavana. Miten raamatulliselta tämä ankara puhe tuntuikin! Vakavana erosi hän Sakarista ja missä tapasi tutun, niin kertoi, että todellakin on Pöndinen lähettänyt uskovaisille voimallisen saarnamiehen.

*

Mutta edelleen vaelsi hengenmies Sakari Kolistaja. Varsinkin tämä Pietiläisen vakava puhelu uskovaisista ja Pöndisen herätyksestä oli hänen saarnahenkensä nostanut. Oli poutaista. Väkeä ei näkynyt missään. Kaikki olivat hävinneet ja hajonneet työmaillensa ja ahertelivat siellä kuin muurahaiset.

Ja niinpä henkisesti altis Sakari Kolistaja ei lopulta siinä yksinäisyydessä jaksanutkaan saarnahenkeänsä hillitä. Tien viereen osui siinä rannalla näet nuottakota. Kalamiesten hylyksi halennut kattilarämä oli siinä kumollaan. Hän innostui. Ja niin kiipesi hän kodan katolle, löi siellä kattilarämää palikalla aivan vimmatusti ja saarnasi ensimmäisen suuren saarnansa, niin sanotun kodankattosaarnan. Hän saarnasi, huutaen:

— Herätkää!.. Herätkää sillä minä kopisutan ja kolku-tan... Minä rapisutan ja raksutan... Synnin unesta herätkää!

Kattila rämisi tyynessä poutaisessa kesäilmassa kuin taivaan kutsukello. Kauas selkien taa ja salojen sydämeen kantoi sen rämisevä ääni ja yli kaiken kaikui kodankatolla palikoivan saarnaajan voimallinen herätyshuuto:

— Herätkää tahi muutoin viisaus, se paha vekara, päässänpä pahaksi paisuu!

Ja monet heräsivät. Usealla työmaalla kuunteli aherteleva heinäväki, haravat ja viikatteet pystyssä, outoa ääntä. Ei käsitetty mistä se tuli ja mikä ääni se oli.

Mutta yhä vaan löi rämää Sakari ja saarnasi, huutaen:

— Sillä viisaus paisuttaa ja pullistaa meidät niinkuin tuuli akan paidan ja ukkonen Horttanaisen härän silmät, ja paisunut on kamala nähdä, kepeä punnita ja köykäinen käsin pidellä. Ja niin johtaa viisaus pahoihin näkyihin ja hulluihin hankkeisiin ja tuhmiin tekoihin.

Se oli uusi sanoma ja voimallinen saarna heinäväelle. Kuunneltiin ymmällä. Saarna, se outo huuto, jatkui. Sakari julisti voimallisen totuuden:

— Niinkuin mustalaisen pahankurinen ja likainen, repaleinen ja ruokoton kakara se, viisaus, alati päässä vehkeilee, huutaa ja itseään ilmoittaessaan pirunmelua pitää, mutta jos siltä mitä kysyt, niin ikeniään se vain älyttömänä ja ilkeästi vastaukseksi irvistää ja pitkää nenää sieltä pahnastaan näyttää...

— Hullukohan se on vai huutaakohan joku kurillaan? — arveltiin. Mutta Sakari julisti:

— Sillä Johannes oli edelläkävijä, mutta minä olen jälkikolistaaja.

Ja vuolaasti hän jatkoi, julisti, saarnasi totuutta:

— Sillä ei tarvitse suomenkansa viisautta eikä turkkia se joka löylyssä kylpee. Ei, vaan usko ja sana, pelkkä sana on meidän voimamme aina ollut. Leivällä ja sanalla, eikä viisaudella on suomenkansa ennenkin elänyt. Sana aseena ja iso leipä eväänä on suomenkansa maailmassa uraa avannut ja siksi taomme me edelleenkin taettamme, valmistamme kuin sanasepät ilman esi- ja taka-ajatusta aina vain uutta ja uutta sanaa salasta irti ja siksi ääni kuuluu Pohjolaan ja ilmoittaa, että me olemme sanan kansa, emmekä viisausvillityksen ja teon kansa, ja meillä on usko sanan voimaan. Sillä sanalla lyö suomenkansa löylyt herralle, sanalla löylyttää se lähimäistänsäkin ja kolistaa koko maailman hereille ja siksi on se kolistaja-kansa, se herran

herättäjäkansa. Aamen! Herran nimeen ja selkiän sanan voimalla aamen.

Yli tyynien vesien kulki outo sanoma. Ja herätyskin jo tapahtui: Ahvenaisen laiska renki makasi, näet, varkain, työaikana, heräsi huutoon ja kattilanräminään ja tyyty-mättömänä kiroili:

— Kukahan kehno siellä nyt on ottanut kattilärämän taivaanharpukseen ja huutaa ja kolisuttaa niin että ei nukkua saa!

Kuudes sanakolina

Vaikeiksi ne kävivät nyt Sakari Kolistajan vaimonkin, Anna-Liisan, päivät. Hermostuikin siinä tämmöisessä suuressa surussa. Hyvästi hän sen Sakarin kanssa oli siinä elänyt, eikä ollut tarvinnut puutteessa kitua.

Ja ne porsaatkkin siinä olivat yhäkin leikkaamatta. Sitä varten oli hän kutsunut Kikkiläisen ukon, odotteli häntä ja varasi jo niitä nassujansa. Oli ihana ilta. Karja märehti rauhallisena. Iloinen porsasparvi riensi Anna-Liisan luo, kihisi ympärillä, vinkui. Oli näet oppinut Anna-Liisalta aina jotain saamaan.

Mutta ynseä oli miehensä katoamisen vuoksi elämäänsä tuskastunut Anna-Liisa niillekin nyt, hosasi, äsähti vihaisesti ja uhkaili sillä Kikkiläisen ukolla. Koko talossa oli elämä ihan kuin nurin.

Ainoastaan muonamies, se suuripäinen Issakainen, oli tyytyväinen. Se näet oli lautamieheltä kuullut, että laki myöntää liikaa viisaan vaimolle avioeron ilman aviorikostakin. Lisäksi oli hän laskenut, että on taloudellisesti paljon edullisempaa olla talon isäntänä kuin sen muonamiehenä ja niinpä olikin hän jo alkanut valmistaa Anna-Liisaa varsinaista rakkauden tunnustusta varten.

Ja sitä hän nytkin kavalasti puhui. Kun murheellinen, tuskastunut Anna-Liisa tuvassa hääräili ja varasi pyytyjä iltamaitoja varten, tupakoi Issakainen rauhallisena, laiskan näköisenä, piti morsianta salavihkaa silmällä ja puheli:

— Kyllä se taisi iäkseen mennä... Tää isäntä.

Ei Anna-Liisa vastannut. Issakainen pihautti savun oikeasta suupielestään, sillä vasemmassa lerppui piippu.

— Ja mitäpääs siitä hyötyisi, jos palaisikin... Kun kerran tauti on parantumaton,— jatkoi hän kavalaa valmistansa, hyvin huolettomaksi tekeytyen.

Huolissaan puuhaili Anna-Liisa. Issakainen pihautti nyt savut oikeasta sieramestansa.

— Viisaustauti, jos kehen syöpyy puoleen tai toiseen, niin et sitä kirveelläkään pois veistä!

Ja tyytyväisenä lojahti hän sänkyyn mahallensa. Puuhaileva Anna-Liisa näytti yhäkin huolestuneemmalta. Issakainen heittäytyi kavaluudessaan ikäänkuin asiaa itseksseen syvästi mieteksimään, imeksi puolisammunutta piippuaan ja tovin kuluttua, siinä mahallaan loikoessaan rauhallisena, muka ihmeissään oudosteli:

— Niin, että on se todellakin ihme, kun niinkin pieni asia kuin viisaus, voi tään ihmisen elämässä pelata niin suurta osuutta!.. Jos kellä sattuu olemaan heikko pää.

Ja yhä rohkeammin hän kavalasti lähestyi jo kosimispuheensa varsinaista puolta. Kuin pikku sukkeluudeksi, kuherteluksi hän siinä jo puhui, kuin kehasi:

— Mutta minun pää tää kestäisi senkin voiman.

Siltä näytti. Ihan peloittavan iso ja luja oli hänen takkuinen päänsä. Hän imasi savut ja kertoi rauhallisena:

— Kometiantti-joukko markkinoilla tahtoikin minut pestata joukkoonsa tätä päätä näyttilemään... Niin kovasti tähän mielistyivät, mutta ei sovittu hinnoilla.

Se oli totta. Hän tupakoi tyytyväisenä, mieteksi talon maiden arvoa ja muuta, kohottautui sitte, hapoi lakkinsa ja lähti lautamieheltä jotenkin urkkimaan, miten pian saa eron saanut leski mennä uusiin naimisiin.

*

Tuskallista!

Eikä se Kikkiläisen ukkokaan vain vielääkään tullut! Missä tuo sekin nyt kuhninee! Kaikki nyt ärsytti Anna-Liisaa.

Hän oli jo siivilöinyt maidon ja kaatanut kissalle pikku kuppiin sen osan. Se lipoi maidon rauhallisesti, nuolasi kertasen suupieltänsä ja pesi sitte silmänsä, aivan korvien takaa myöten.

Mutta sitte tuntui siitä, että maitoa olikin ollut liian vähän, ja kun Anna-Liisa yhä hääräsi rainta kädessä, niin eikös päättänyt pyytää lisää, meni luo, naukasi, köyristyi

ja kun ei sekään tehonnut, niin hierasi Anna-Liisan jalkaa ja taas naukasi ja taas köyristelihe.

Mutta sillekin suuttui nyt Anna-Liisa ja äsähti vihaisesti:

— Jopa tuota sait!

Mutta kissa vain naukui ja hieroi. Anna-Liisa ärtyi, sieppasi päreen ja hosasi sillä kissaa. Kissa säikähti, sähähti, syöksyi nuolena uunin korvalle, köyristäytyi siellä. nosti hännän pörhölleen, sähisi ja irvisti niin vihaisesti, että viikset näyttivät ihan kamalan pitkiltä ja suorilta.

— Pahahenki!.. Vieläkö sähiset ja irvistät siellä,— raivostui Anna-Liisa. Kissa köyristi selkänsä ihan kykkyräksi ja irvisti entistäkin uhmaavammin ja aivan kihisi vihasta, kuin puikot pitkinä viikset, valmiina ihan silmille hyppäämään.

— Pahuus! — Anna-Liisa jo uhkaili:

— Mutta maltahan kunhan ukko Kikkiläinen puukkoi-neen tuleel!

Omituista! Mutta sillä lailla päätti vaimoparka kostaa kissalle. Pää kun olikin siinä kaikesta ihan sekaisin, niin ei siinä enää kyennyt kaikkea laskemaan.

— Sen tarpeessa sinä siinä oletkin vielä enemmän kuin porsaat,— uhitteli hän touhutessaan.

Ja niinpä hän, kun ukko Kikkiläinen lopultakin saapui, antoi ensimmäiseksi ja ihan tarpeettomasti leikata kissan.

*

Oli poutaista, ihanaa.

Saarnakodalta lähdettyään vaelsi Sakari Kolistaja taas rauhallisena määräänsä kohti. Kintturemelien päät vain näpsähtelivät joskus pieksunvarsiin.

Ja omituista! Nyt hänestä tuntui, että hän todellakin oli poikamies, vapaa Anna-Liisasta, koska kerran oli „luopunut vaimosta ja lapsista ja pellosta”. Siinä yksin taivaltaessaan mieteksi hän sitä asiaa ja ihmetteli, mikä hänet olikin aikoinaan vietelty lankeamaan vaimoon.

Ja hoksasikin hän sen viettelijän:

„Se on liika viisaus, joka panee miehen silmän katso-maan himoitsevasti vaimoväkeen. Vehkeilee miehen päässä heikkoa lihaa vastaan kavalasti kuin piru paratiisissa, niin että vaimon viehätys on viisaalle niinkuin kissalle kerma”, päätteli hän. Lujasti hän päätti uskon avulla taistella sitä

kavalaa vihollista ja viettelijää vastaan, ettei se pääsisi häntä pettämään kuten käärme petti Eevan.

Niin saapui hän lopultakin seurakuntansa hullujen talolle, jonne hän pastori Pöndisen neuvon mukaan ensiksi poikkesi neuvoja ja avustusta saamaan. Oli kuuma, tyyni puolipäivä. Aurinko paistaa lekotteli hartaana. Keskellä laitoksen ohi kulkevaa tietä makasi lammaskatras rauhallisena. Pesuvaatteet kuivuivat harvassa kaivokoivikossa, jossa koivujen varjot ikäänkuin puolipäivän rauhaa pitivät.

Ja pihamaalla oli sama kesäinen puolipäivän hiljaisuus ja rauha. Ei eloa, ei ihmisiä. Ainoastaan kaksi vanhaa kanaa ja laiha kukko siinä kartanolla hääräili. Sakari pysähtyi niiden menoa tarkkaamaan.

Miten mielenkiintoista! Vanhempi, laihempi kana oli löytänyt rikkujen seasta ohranjyvän ja varustautui sitä nokkaamaan aivan juhlallisesti. Se kaakatti, kiersi jyvää, piti sitä silmällä kuin kissa kiusattavaansa hiirtä. Nyt se jo kurotti kaulansa nokatakseen jyvän juhlallisesti.

„Nokkaahan jo?” jännittyi Sakari ja odotti.

Mutta ei se vielä nokannutkaan. Räpisteli vain välillä siipiänsä, kuin laittaaksensa juhla-ateriapukunsa kuntoon, kaakatti ja taas kurotti kaulansa nokatakseen juhlallisesti.

„Nokkaakohan?”

Mutta silloin huomasi laiha, ylpeä kukko asian. Se tallusteli ylpeänä kanan luo, antoi sille aika lähdön ja nokkasi itse jyvän. Kana parahti, juosta ryöhötti surkeasti kaakattaen pakoon ja tyynnyttyänsä ryhtyi kynimään muutoinkin jo surkean köyhää höyhenistöänsä, samalla vaivaloisesti äännellen, ikäänkuin huonoja olojaan nurkuen.

Mutta ylpeänä saapasteli laiha kukko pihan halki, kaula ojona ja kiekasi korkealla äänellä, aivan kuninkaallisesti. Sakaria oli tapaus huvittanut ja tyytyväisenä työntyi hän taloon, kysellen sen hoitajatarta, Eulaliinaa.

Seitsemäs sanakolina

Osuikin nyt Sakari Kolistajan saapuessa olemaan laitoksen johtokunnan kokous ja hyvin ne johtokunnan jäsenet Sakariin mieltiyvätkin. Olihan se, näkyi, vaatimaton mies, ei mikään ylpeilijä. Ei se pastori Pöndinen ollut suotta sitä suositellut.

Ja nyt kokouksen loputtua istui johtokunnan esimies Vihavainen Sakarin ja Eulaliinan kanssa tämän huoneessa. Yhdestä ja toisesta siinä puheltiin ja Sakari osui huomauttamaan:

— On tää tarpeellinen laitos olemassa... Tää hullujen huone.

— Ka! — myönteli esimies, pyöritteli sikaria, liistaroiden sen irtautuneet lehdet sylellä kiinni ja alkoi puhella:

— Niitä kun aina on hulluja maailmassa niin... On hyvä, että niilläkin raukoilla on kunnollinen hoitola.

Eulaliina aivan kainosteli. Tuskin uskalsi salaviihkakaan Sakariin katsahdella. Vihavainen jatkoi:

— On koetettu tässä meidänkin kunnassa siinäkin asiassa pysytellä ajan vaatimusten tasalla, vaikka kunnan verot siitä kyllä yhä suurenevat.

Eulaliina nyppi esiliinaansa. Esimies jatkoi taas:

— Näitä kun onkin tässä meidän kunnassa niitä hulluja niin kovin paljon, niin... Surkea niitä oli nähdä niiden omaisten puutteellisessa hoidossa.

Mutta silloin tarttui taas Sakari siihen viisautasiasaansa ja huomautti:

— Mutta viisaita niitä sittenkin on enemmän.

Maailman kauheutta hän sillä tarkoitti todistaa, mutta Vihavainen ymmärsi sen toisin ja myönteli:

— No... Eihän sitä toki elämästä mitään tulisikaan, jos hullut olisivat enemmistönä.

Ja kohta käänsi hän puheen toisaalle, kysäisten Sakarilta:

— Mitä... Onko isännällä oma talo?

Sen myönsi Sakari.

— Neljännesmanttaalin kontu,— ilmoitti hän. Eulaliinaa aivan yskitti kainous. Puhuttiin nyt maanviljelyksestä, kunnes esimies taas kysäsi:

— Ja ollaan leskimiehiä vai naimisissa?

Ja siinä oli nyt Sakari asiansa, herran asian puolesta valmis, todistaen:

— Kun kerran käteni auraan lasken, niin... Ei ole enää kehen taaksensa katsoa.

Leski siis. Kaino Eulaliina levitteli ja virutteli esiliinaansa. Oli tämä kuin herran lähettämä. Pastori Pöndiselle hän oli kiitollinen kaikesta. Esimies johtui puhumaan avioliittokysymyksestä, varsinkin irtaimen väen.

— Varsinkin näin huonoina aikoina,— puheli hän,— olisi hyvä, jos irtainväki ei niin kevytmielisesti menisi naimisiin... ennenkuin on tietoa, voiko perheensä elättää... Vaivaishoitolaisia se vain lisää. Vaivaismaksut tässä meidänkin kunnassa nousevat jo kohta kuuteenkymmeneen tuhanteen.

Sen myönsi Sakarikin, ettei pidä kevytmielisesti naimisiin mennä.

— Mutta se... maallinen viisaus ja ylpeys vetää, ja johtaa sokeankin siihen paulaan,— selitti hän syynkin, miksi köyhät kevytmielisesti naimisiin menevät. Viisaus se on turmellut maailman siinäkin.

Ja niin jatkui rauhallinen juttelu. Eulaliina juotti aivan vehnäskahvit. Kaikki tuntui nyt niin kodikkaalta ja valoiselta. Kissa kehräsi sängyssä sikeässä unessa. Palsami heloitti akkunalla ihan punaisena kukista ja ainoastaan silloin tällöin kuului niityltä heinäväen viikatteen liippaus.

Mutta jo seuraavana päivänä tarjosi johtokunta Sakari Kolistajalle hullujenhuoneen miesjohtajan tointa. Sakari suostui ja muutaman päivän kuluttua oli hänen määrä toimensa alkaa. Sitte myöhemmin, toimensa väliaikoina, päätti hän harjoittaa varsinaista tehtäväänsä, maallista viisautta vastaan saarnaamista.

Mutta erityisesti oli vallesmanni Kaksinainen mielistynyt Sakariin. Oli hän sille jo puhunut siitäkin, miten tarpeellista olisi saada valtiopäiville enemmän hallinnollisiin tehtäviin perehtyneitä ja lakimiehiä.

Ja Sakari puolestaan oli vallesmannin ystävytydestä liikutettuna ihan sulanut. Lapsen alttiudella suhtautui hän jo vallesmanniin ja myönsi sen jokaikisen sanan oikeaksi.

Niin kirkastui vallesmannin senaattori-taivas. Sillä mitä ei voisikaan hänen hyväksensä valtiopäivämiesvaaleissa tehdä saarnamies, joka johtaa uskovaisiansa kuten paimen laumaa.

Ja kirkkaaksi kirkastui Eulaliinallekin jo se avioliiton taivas, jolle Sakari oli äskettäin jäähyväiset sanonut.

*

Ihmeesti se nyt sotki Sakari Kolistajan kotona asioita. Kaikki kadonneen etsimiset olivat turhia. Hyvin ymmärrettävistä syistä ei pappilassa puhuttu Sakarista ja hänen

matkastaan sanaakaan, niin että sitäkään tietä ei saatu vihiä siitä, minne päin mies oli hävinnyt.

Ei siis ihme, että Anna-Liisan pää aivan sekoittui. Jos miten koetti, niin sittekin sitä vain tuskastui ja tuskastui, hermostui ja ärtyi kaikelle. Tänä iltana oli vallesmanni luvannut lähettää siltavoudin puhumaan etsinnän jatkamisesta. Varojakin se semmoinen vei.

Ja sitä siltavoudin tuloa odotellessaan hän nyt taas hoiteli askareitansa. Härkävasikan oli hän päättänyt panna jo niitettyyn nurmeen lihomaan. Myöä tuo näet oli aikomus. Mistäpä siinä muutenkaan rahat otat, eivätkä laihasta vasikasta suuriakaan maksa.

Ja taas oli ennallaan poutainen, kuuma ilta. Kukko oli kiivennyt aidalle, kurotti kaulaansa tavallista ylpeämin, kiekasi itsetietoisen kiekaisun ja jäi sitte katsomaan miten Anna-Liisa taluttaa nyhti sitä härkävasikan jukeroa. Vasikka harasi ynseänä, itsepäisesti vastaan. Luuli näet Anna-Liisan taluttavan ansaan, ja uhallakin vastaan jurasi. Issakainenkin katsoi loitompaa menoa, seisoi aitaan nojautuneena ja tupakoi laiskana.

Ja Anna-Liisa nyhti nuorasta, nyhti selkä ihan ojona. Vasikan kaula virui siitä nyhtämisestä pitkäksi. Hyvä jos ei katkea! Kukko katseli menoa päättään kallistellen ja joskus jonkun äänen kotkottaen.

— Pahuuksen jura! — suuttui jo Anna-Liisa. Kukko innostui näystä, aivan kiihtyi. Nyt ne olivat jo aivan siinä luona ja innoissaan kukko silloin kurotti kaulaansa, kiekais-ten ihan täysin voimin.

Mutta siitä ärtyi Anna-Liisa. Äkeästi hosasi hän nuor-
ranpäällä kukkoa ja äsähti:

— Vieläkö sinäkin siinä rääyt!

Kukko parahti, ryöpsähti karkuun, suuttui, kiipesi tavattoman laajan, kumoon suulleen kaadetun ammeen pohjalle ja alkoi siinä ylpeästi, uhallakin saapastella, kotkottaa ja kiekua.

Aitaan yhä nojaten ja iso piippu ikenessä, hoihki nyt Anna-Liisalle kosimisasiansa ajaen ja kuherrellen Issa-
kainen:

— Siitäkin sen nyt näet, että miehen tässä apunasi tarvitset... Ei se viisas ja itsepäinen härkävasikka naisväen suostutteluista taivu.

Onneksi saapui toki siltavouti. Vallesmanni oli käsenyt ehdottaa, että lähetettäisiin lähiseurakuntien

kirkkoihin kuulutus ja lisäksi ilmoitettaisiin sanomalehdissä.

Ja täytyi se tehdä, sillä mikäpä siinä auttoi. Tuskastuneena päivitteli Anna-Liisa:

— On tuota yksi ja toinen maailmassa viisaudesta uskonut ja todistanut, mutta ei nyt ole vielä ennen nähty, jotta kukaan uskoisi olevansa liika viisas.

— Ka,— arveli siihen siltavouti ja selitteli:

— Sitä ei, uskoa enemmän kuin viisauteen anneta kellekään ihan tarkalleen mitattuna, vaan toisille annetaan liika paljon ja toisille liika vähän.

Ja vakavana hän jatkoi:

— Ja viisauden mittana kun on usko niin... Sitä on silloin viisautta kullakin sen mukaan onko tuo mitta jo kyynärä, heikko tai vahva.

Mutta vielä siltavoudin poistuessakin tepasteli loukkautunut kukko ammeen pohjalla ylpeän vihaisena, kotkotti ja vihoitteli ja ylpeili uhallakin. Siltavoudin poistujaisiksi kiekasi se näyttämishaluisena täysin voimin. Kirkkaassa, kepeässä ilmassa kantoi heleä kiekaisu uskomattoman kauas, aina sinne salojen yksinäisyyteen.

Ja niin rauhoittui ilta. Issakainen oli siinä rakkaus-asiaansa hautoessaan venähtänyt nurmikolle ja onnettomuudeksensa oitis nukahtanut sikeään uneen. Eräs lehmä katsoi kukon menoa ihmeissään. Keskellä karjapihaa imetti lammas vuoniansa, yhtä kummaltakin puolen, mutta kun ne liiksi alkoivat määkäistä, pöpäytti imettäjä kertasen lyhyesti, pyöräytti kärsimättömästi saparoansa ja teki lopun imemisestä. Porsaas nukkuivat rauhallisina aitovierellä kuivissa pehkuissa. Olivat jo tyyten unohtaneet äskeisen onnettomuutensa. Kissa istua kökötti porttipatsaan päässä, naama äskeisten surullisten tapausten johdosta surkean happamana. Sen pitkät viikset kuvastuivat tavallistakin pitemmiltä ja suuremmilta kuulaassa iltailmassa. Vanhalta koulumestarilta se siinä happamana istua kököttäessään nyt jo näytti, kiitos oman sukupuolensa pahimman kauhun ja vihollisen, ukko Kikkiläisen.

Mutta ei mitään muuta ääntä, ei melua. Rauhallisena ylpeili tuuliviirin kohtuuttoman pitkäkaulainen kukko, loppumattoman pitkän riukunsa päässä ja äänettömänä katseli se sieltä ihanan, kesäiltaisen, viisaan maailman rauhallista ja vakavaa menoa.

Ja yhtä tuskallista se oli pappilassakin olo ja elämä. Yksinpä palvelusväen olotkin oli Sakarin herääminen sotkenut.

Sillä renki Tuomas oli kuullut vihiä, että Sakari muka on kuollut jossain matkalla. Hän kyllä salasi tuon tietonsa, mutta kuitenkin jo hautoi mielessään Sakarin rikasta leskeä ja uhkasi morsiamellensa, pappilan piialle Iidalle, että hän kylmenee. Mukavasti, laiskan näköisenä tupakoidessaan, hän sen kerran sanoi, imasi savut ja lisäsi rauhallisena, välinpitämättömästi:

— Onkinhan tätä jo rakastettu yhdeksi kylläkseen.

Mutta Iidan mielestä ei oltu. Siitä sukeutui uutta katkeruutta. Vaaliaika lähestyi. Hermostunut rouva juoniteli. Piijat vuorostaan siitä ärtyivät. Koko pappila oli kuin ampiaispesä. Iida teki joskus suorastaan ilkeyksiä.

Niin nytkin. Hän oli koonnut kuivamassa olleet pesuukset pois nuoralta ja aidalta, mutta oli ilkeyksissään jättänyt yhdet pastori Pöndisen alushousut aidalle. Niissä oli paljosta henkisestä työstä: istumisesta aiheutunut aikamoinen reikä sopimattomalla paikalla. Toinen lahe riippua rempotti aidalla, toinen oli osunut suoraksi pitkin aidanselkää ja se rikkikulunut kohta näkyi selvästi.

Herrasiunaa! Rouva oli punastua. Hän riensi riitelemään Iidalle, mutta kun ei ilennyt siitä oikeasta asiastaan, sulhasensa housuista riidellä niin, sekavana siinä alkoi haukkua piikoja siitä, että ne ruokkivat kanoja niin huonosti, että kanat eivät muni muuta kuin nimeksi.

Sukeutui aimo riita. Uhallakin nyt Iida torasi vastaan. Rouvalta oli jo siinä vihassa päästä itku ja lopulta jo Iidaltakin.

Ja silloin tekasi taas Iida ilkeyden. Kun näet kanat etsiskelivät pihamaalta syötävää, niin sieppasi hän patukan ja alkoi sillä, rouvalle kostaaksensa, hosua ja lyödä kanoja.

— Vai ette muni siinä pahuukset! — riiteli hän ja hosui patukalla. Kanat huutamaan. Rouva juoksi hätään, huusi ja aikoi riistää patukan Iidalta.

Mutta sepä ei hellittänytään, vaan uhkasi, ilkiö, piiskata kanoja siksi kunnes suostuvat munimaan. Alkoi kissanhännänveto. Patukkaa rouvalta nyhtäessään tenäsi vain Iida ilkeyksissään, muka tosissaan ja viattomana.

— No mitäs ne eivät muni muuta kuin... Jonkun munan vain viikossa tipauttavat!

Pastorin täytyi rientää eroittamaan. Koiranpentu huomasi nyt ne aidalla niin mukavasti riippuvat papin alushousut. Näky huvitti sitä. Ihmeelliset isot korvat lupallaan juoksi se niiden ääreen ja alkoi niille vallattomana haukkua. Vieraiksi ajoi vielä vallesmannin herrasväki. Ei sopinut rouvan edes mennä housuja pois ottamaan, vaan ihan salaisuudessa punastuen täytyi kärsiä ja sietää koko juttu.

Mutta onneksi sattui Pöndinen katsahtamaan akkunasta, huomasi asian, tunsii housut reiästä omikseen ja hoksasi morsiamensakin pahan pulan. Todellisen uskovaisen nöyryydellä eikä ainoastaan ulkokullaisella kainoudella alkoi hän silloin häpeillä tuota henkisen työnsä näkyvintä tulosta, housunreikää. Ja oitis käytti hän maallista viisautta hyväkseen. Hän näet kielsi housunsa ihmisten edessä, huutaen akkunasta kavalasti, vierasten kuultavaksi renki Tuomaalle:

— Tuomas... Ottaa sen koiran sieltä pois ja vie kyökiin. Minkä vanhan vaaterievun lienevät piiat viskanneet sinne aidalle ja se nyt sille haukkuu!

Kahdeksas sanakolina

Kerrassaan tuskalliseksi kävi pappilassa elämä. Sakarin asioitten oikeasta laadusta ei tietty mitään. Asian arkaluontoisuuden vuoksi ei liioin uskallettu keneltäkään tiedustaa mitään, varsinkaan sitä miten yleinen on se usko, että pastori Pöndinen muka on tuhma.

Piinallista! Viisaan mainettansa nostaaksensa oli pastori ryhtynyt jatkamaan hepreankielen opinnoitansa ja vississä tarkoituksessa puheli hän nyt, hepreankielinen raamattu kädessä, äkkiä siinä lukunsa lomassa ruustinnalle:

— Mutta se on ihme! — puheli hän, — että kun lukee raamattua sen alkukielellä, niin siitä ikäänkuin tuoksahtaa toinen... miten minä sanoisin... toinen tuntu ja tuoksu...

Ruustinna neuloi kiihtyneenä. Yhäti oppineemmin jatkoi pastori:

— Vanha raamatuntutkimus on lausunut yhdestä ja toisesta asiasta eriäviä ajatuksia, mutta...

Hän koki tekeytyä huolettomaksi, nojasi keinutuolin selkämään, keinui ja taas jatkoi oppineesti:

— Niin... Mitä niihin tieteen uusimpiin aloihin tulee, niin... Niinkuin nyt useat huomattavatkin tiedemiehet väittävät, että uskonnollisten asioiden selitystä voidaan etsiä esimerkiksi semmoisen tieteenhaaran kuin orientologian avulla, niin minä en usko, että sen avulla voitaisiin valaista uskonnon sitä sisintä kysymystä.

Taas hän keinui ja tarkkasi ruustinnaa. Täytyi tämän vaikuttaa. Hän jatkoi:

— Uskonnon historiallista puolta kyllä voidaan valaista orientologiankin avulla, mutta mitä tulee sen ydinkysymykseen, niin siinä on voimaton kaikki muu, paitsi varsinainen raamattutiede...

Mutta sittekin, kaiken lopuksi, alkoi sittekin taas lopulta sama tuskastuttava, kiusallinen olo. Valettiin. Ruustinnan sukkapuikot ihan kuin tanssivat ja kilpailivat. Kello löi niin ilkeän vaivaloisesti naristen ja vitkaan. Sen lyöntiluoti laskeutui aimo matkan ja jäi sitte taas tyhmänä siihen riippumaan. Ruustinna venytteli puseronsa kaulusta väljemmäksi ja valitteli kuin yksin:

— Tuokin kaulus kun ihan hengitystä ahdistaa...

Pastori masentui. Hyvän tovin keinui hän aivan ääneti. Mitäpä siinä puhuisikaan! Viimein poistui rouva ihan tuskaisena. Niin painui taas päivä illaksi. Nyt oli työt lopetettu. Pastori seisoj ja katsoi akkunasta. Miehet palasivat saunasta alusvaatteillansa, joku ilman paitaa. Verkkaan ja rauhallisina ne siinä astelivat. Renki Tuomas ei näy olleen saunassa, koska istui väentuvan rappusilla vetelänä, hattu jotenkuten korvallisella. Lienee hautonut yöjalkamatkaa. Eräs piikatyttö sipsutteli hänen ohitsensa paljainjaloin väkitupaan. Kurillaan syläistä ruikkasi Tuomas veltosti sen eteen.

— Etkö siinä... Syleksit! — ärähti tyttö, mutta ei Tuomas ollut kuulevinaanakaan. Istua vetkotteli vain ja sammunut piippu riippui ikenessä yhtä veltosti ja mukavan näköisenä kuin lakki korvallisella. Pastori Pöndinen katsoi ja katsoi, lopulta aivan jo siinä kuin murheen alla huokasikin.

Mutta tuli toki yö. Näyt hävisivät ja pappila alkoi painua kesäyön salaperäiseen hiljaisuuteen ja hämyyn.

Mutta ihmeen pian selvisivät ja tulivat valmiiksi Sakari Kolistajan asiat. Eulaliina otti asiastansa kiinni oitis, jo ensi päivinä ja tarmolla. Ei niitä neljännesmanttaal-
lin isäntiä olekaan aina tarjolla.

Ja nyt hän istui Sakarin kanssa kamarissansa. Oli hän jo ennenkin antanut Sakarin ymmärtää, ettei hänellä mitään vastaan ole, mutta vasta nyt hän ajoi asiaa loppuun. Hän oli puhunut ensin Sanasta ja sitte siitä, kuinka saarnamies Tuppinen oli nainut erään lesken, selittäen ettei saarnaajan sovi olla yksinäisenä, sillä silloin alkavat pahat kielet puhua...

— Sitä kun saarnaajan on pakko seurustella naistenkin kanssa, niin...— selitteli Eulaliina, ujoksi tekeytyen ja jatkoi:

— Yksinäistenkin naisten kanssa täytyy saarnatessaan ja lohduttaessaan seurustella ihan kahdenkesken, niin...

Sehän nyt oli luonnollista. Eulaliina jatkoi:

— Vaikka siinä ei silloin mitään pahaa olekaan, sillä kuka sitä nyt herännyt saarnamies semmoista, mutta... Sittekin pahat kielet saavat siitä maitoa kirnuunsa.

Yhä selvemmin hän puhui ja vihjaili, selitti ja koki punastuakin, sekä hämmästellä. Ja Sakarikin lopulta huomasi asian. Liika viisaan alttiudella oli hän oitis valmis kauppaan.

— Kyllähän se on parempi, että on vaimo... Kaikilla patriarkoillakin ja muilla raamatun miehillä oli vaimo,— selitteli ja myöntyi hän jo. Asia oli kohta ihan valmis. Kun hän vielä siinä kuitenkin viivytteli kosimista, niin Eulaliina alkoi maireasti, ikäänkuin kuherrella, kiihdyttää. Hän tekeytyi ujoksi, hymyili lämpimästi ja nyt pyyhki esi-
liinaansa siitä polvilta.

— Ja jos kerran patriarkoilla,— jatkoi hän kuhertelua, nosti toisen jalkansa toisen polven päälle, heilutteli sitä siinä kuin hermostuneena, pyyhki ja venytteli taas esi-
liinaansa ja vilkasi maireasti hymyillen Sakariin kuin salavihkaa.

Ja silloin Sakari kosi, sai myöntävän vastauksen ja niin oli sekin asia valmis. Vasta kosittuansa hän tunnusti vikansakin, ilmoittaen:

— Mutta on ne minullakin omat vikanikin... Että etkö pelkää niitä?

— Niin no... Mitäpä minä niistä,— tapaili Eulaliina onnellisena. Sakari ilmoitti silloin äkkiä:

— Minä olen liika viisas.

Eulaliina hymyili. Leikkiä hän uskoi semmoisen puheen olevan ja oli onnellinen, kun Sakari oli hänelle näin hyvä ja läheinen, että jo tuolla tavalla leikitteli.

— Se on, kuule Eulaliina, vähän kauhea vika ihmisessä, että on liika viisas. Se on kuin olisi paha liikavarvas päässä kolottamassa,— tenäsi Sakari toistamiseen.

Sitä leikkisää! Eulaliina hymyili yhä onnellisempänä.

— Kun ei maailmassa sen pahempaa vikaa olisi, niin ei täällä silloin hätää olisi,— vastasi hän ja Sakari vakuutti:

— Mutta muuta maallista vikaa minussa ei ole.

Palvelija tuli ja katkaisi puheen. Eräs hullu, jo kuu-kauden ajat laitoksessa oleksinut viisaustieteen tohtori Tarkkilainen oli saanut uuden päähänpiston: oli alkanut uskoa ja julistaa, että hänellä oli seitsemän päätä ja joka päässä seitsemän suuta. Eulaliina siunaili, mutta Sakari tuli uteliaaksi ja jo peräsi:

— Mitähän tuo niin monella päällä tekee?

Mutta jo huomenna otti Eulaliina virkavapautta ja lähti kotiinsa, Sakarin kotipitäjän ja tämän seurakunnan välipitäjään valmistamaan myötäjäisiänsä. Sakarin oli määrä tulla myöhemmin ja viedä hänet kotiinsa, jossa päätettiin pitää häät. Hänen poissaollessansa jäi nyt Sakari yksin hoitamaan hullujenhuonetta.

*

Ja siinä asiatkin alkoivat noin hiljakseen mennä. Ei hän vielä ollut erityisemmin ryhtynyt toimeensa, hullujen hoitoon, vaan palvelusväki oli ne tehtävät suorittanut.

Mutta nyt osui Jussi Punnittu myllymatkallaan poikkeamaan hullujenhuoneelle. Ymmälle hän joutui huomatesaan Sakarin olevan laitoksen johtajana. Se sotki koko asian.

„Ei se hylky sittekään tainnut olla hullu, koskapa se kelpasi johtajaksi”, sekoittui Jussin äly pakostakin. Ihan ajatuksiinsa vaipuneena imeksi hän piippunyeröänsä.

Merkkillistä! Sotki se viisaankin moinen vyyhti.

Ja silloin joutui siihen Sakari. Oitis hän tunsikin tämän suruttoman Jussi Punnitun. Hän muisti, miten karkeasti se oli häntä loukannut, oli haukkunut hulluksi,

Ajatelkaa sitä solvausta! Ei Sakari jaksanut sitä sulattaa. Hän ihan kiehahti.

— Jussi Punnittu! — alkoi hän oitis kiivaasti, ihan uhkaavasti: — Jussi Punnittu hoi!

Jussi tupakoi yhä syvällisemmin. Nyt Sakari jo juonikkaasti ihan ilkkui:

— Niin että mitäs siihen sanot, Jussi Punnittu, jos sinun täytyisi vetää vesipuolikossa viisautta Jordanin virrasta asti! Häh?

Syvällisiä raamatullisia vertauksia siis! Jussi oli pulassa. Sakari yltyi ja juonitteli, ilkkuen:

— Niin että vetäisikö sinun ruunasi täyden vesitynnyrin viisautta Jordanista? Jaksaisiko laiha ruunasi vetää? Häh, Jussi Punnittu?

Ei siinä Punnittu tiennyt mitä sanoa, mitä ajatella.

— Jaa että viisauttako täyden vesitynnyrin? — tapaili hän, mutta viisaasti ilkkui silloin Sakari, yltyi aivan:

— Nähdään! Nyt se, Jussi Punnittu, nähdään, että onko ihmisen viisaus mitattu omalla mittapuulla, vaiko herran antamalla kyynärällä!

Ja hän ryhtyi ihan riitelemään, juonitteli:

— Omalla viisaudellasi kehut, mutta muista, Jussi Punnittu, jotta liika viisaaksi paisunut ihminen on kuin vihasta pörhistynyt kissan häntä... Karvat siinä vain ovat pörhöllään, mutta jos puhallat niin paljas ja ilkeä ruoto näkyy.

Jussi Punnittu masentui lopen. Herrana ja virkamiehenäkin sitä hullujenhuoneen johtajaa yleensä pidettiinkin. Äkkiä tiukkasi Sakari lujasti:

— Niin että vieläkö haukut hulluksi... Seisotko sanojesi takana mies?.. Häh, Punnittu?

Ja aivan kuin kutsuttuna osui siihen tulemaan lautamieskin. Kostonhaluinen, loukkautunut Sakari oli heti valmis ja käski manata Punnitun oikeuteen vastaamaan siitä, että on hulluksi haukkunut. Lautamies teki tehtävänsä ja masentuneena koki silloin Jussi Punnittu selittää:

— Enhän minä siinä mitä erityistä... Satuvin vain kysymään asiaa.

Mutta tyynesti selitti hänelle lautamies:

— Jaa, jaa, mutta mikä on sopimatonta, niin se on sopimatonta. Ei sitä sovi toista niin krouvisti loukata.

Jussi masentui maan tasalle. Lautamies jatkoi Sakarin poistuttua rauhallisena, vakavana selittäen:

— Ja varsinkin juuri se asia... tää viisaus... se on meille itsekullekin arka asia, sillä... Viisaus on jumalan antama kallis lahja, joka on elämässä niinkuin kynttilä kädessä... Että ei semmoisessa asiassa sovi järin krouvia leikkiä laskea.

— Ka! — Sen myönsi Jussi Punnittu siinä sakkojen pelosta masentuneena ja selitteli:

— Se eukkohan se sanoa hökäsi niitä sopimattomia tälle johtajalle. Vahingossa tuo siinä lie sen suusta läikähtänyt... koko liemi.— Koki hän jo puolustautumistakin hapuilla.

Oli painostavaa, ihan kuin siellä pappilassa. Mutta sitte käänsi lautamies toki puheen toisaalle. Ikäänkuin tätä Punnitun ikävää asiaa piiloon painaaksensa alkoi hän kysellä ja jutella kylvöistä ja lopulta jos mistä.

*

Jussi Punnitun elämä oli nyt kuin myrkytetty. Sakot peloittivat. Kärripahasissansa kotia kohti synkkänä ajaa kyhnätessään hän tietysti syytti vaimoansa, kuten aina Aadam Eevaansa.

— Sehän se akka sillä kielipaholaisellaan kaikki hämentää! — manaili ja sadatteli hän omaa Maijaansa.

Ja mökissä sitte alkoivat samat tuskalliset olot kuin pappilassa ja yleensä kaikkialla, missä vain Sakari Kolistaja oli lähetystyötänsä harjoittanut. Maija huolestui. Kaikki kampsut nyt sakoista menevät. Riita ja epäsope oli valmis.

Oli ilta. Mökissä oli nyt hiljaista. Koira haukkui käppyrässä keskellä lattiaa. Sen ainainen tappelutoveri, kissa, istui kykötti nukuksissa uuninkorvalla. Jussi itse tupakoi kumarassa, riidanalkajaishiljaisuuden synkeyteen vaipuneena. Kiihtyneenä Maija jo rähätti:

— Sekö sinun käskikin mennä ketään hulluksi haukkumaan!

Hän touhusi ja riiteli:

— Ainoat lehmät siitä vielä sakoista menevät.

Jussi imeksi nykeröänsä vakavana. Sukeutui riita. Jussi Punnittu jo ihan karjaisemalla ärjäsi:

— Itsehän sinä sille siinä rällätit...

— Räkä, käkä, käkä! — rähähti Maija siihen ilkeästi, matkivasti. Oli jo kylvetty. Eri aikoina he olivat nyt kylpeneetkin, vaikka aina ennen yhdessä. Punnittu imeksi

nysäänsä kumarassa. Koira siinä keskilattialla nukkui käppyrässä ihan sikeässä unessa. Kiukkuinen Maija potkasi sitä ja äsähti:

— Ja etkö sinäkin siinä muualla kestä!

Koira älähti, käveli ovensuuhun, pysähtyi siinä ja asetui unisena istua kököttämään. Ensin vain haukotteli kertaan, pitkään, ihan kuin haikeasti ulahtaen. Kärpänen kiusoteli, sen kuonon ympäri lennellen ja joskus kuonosta nipistäenkin. Kuin unissaan tavoitti koira lopulta haukata sen suuhunsa.

Ei onnistunut. Leuvat vain siinä unessa lokahtivat vastatusten tyhjinä. Keveästi kuin kiepahtava neitonen pyrähti kärpänen Jussi Punnitun otsalle ja puri sitä ja pisti ja imi verta, mutta uhallakaan, vaimon uhallä, ei nyt Jussi ollut sitä huomaavinaanakaan. Tupakoi vain synkkänä, hievahtamatta. Ei kiusallakaan rypistänyt otsanahkaansaakaan, vaikka kärpänen pisti ilkeästi kuin neulalla.

Hiljaista, painostavaa. Lopuksi riisuutui Maija ja jotain ynseästi muristen laskeutui sänkyyn. Jussi imeksi nysäänsä synkeänä vielä hyvät tovit, kopisteli sen lopulta tyhjäksi ja meni hankin makuullensa.

Mutta ei hän nyt Maijan viereen. Yksinäisenä kyykähti hän penkille, vetäisten vain takkipahasensa päänaluseksi. Ensi kertaa nukkuivat nämä aviopuolisot nyt näin yksinäisinä, kumpikin eri vuoteellansa.

Mutta yhä istua kykötä koira ovensuussa kuin siihen nukahtanut. Laiskotti. Ei viitsinyt paremmalle makuulle paneutua.

Vasta puoliyön tienoossa voitti se laiskuutensa, haukotteli pitkään ja huomattuaan sängyssä nyt olevan kylliksi tilaa hypähti sinne ja nukahti Maijan selän taa kuin korvaukseksi Punnitusta.

Yhdeksäs sanakolina

Tänään oli hullujenhuoneella taas johtokunnan kokous. Se oli ylimääräinen, satunnaisen asian aiheuttama. Oli päätettävä uuden hoidokkaan ottamisesta. Vallesmanni sitä vastusti. Laitoksen menot kun yhä vain nousivat, niin sen vuoksi hän jo kehoitti johtokuntaa olemaan yleensäkin varovainen uusia potilaita ottaessaan.

— Ainoastaan vaaralliset raivohullut pitäisi ottaa,— selitti hän hikisenä, nenäliinaan pyyhkiytyen ja lihavuut- tansa ähkien.

— Ne rauhalliset hullut eivät oikeastaan olekaan muuta kuin toista lajia viisaita,— puheli hän lopuksi. Asiasta oli puheenjohtaja viime viikolla pyytännyt jo täältä juurikään pois muuttaneelta lääkäritäkin lausuntoa, mutta se oli sattunut olemaan sekä ryyppytuulella, että pahalla päällä ja oli siis vain, lurjus, ilkeyksissään, siinä muuttokiireessä ärähtänyt että:

— Viisaustieteentohtorin alaan ne semmoiset sairaudet kuin hulluudet ja muut pää- ja viisausviat kuuluvat, eikä ruumiinlääkärien ja hammastohtorien.

Ja niinpä pohdittiin asiaa. Varmuuden vuoksi kutsuttiin tarjokas tutkittavaksi. Mies tuotiin. Se pureksi ovipielessä hattua.

— No oletko sinä hullu? — kysyi puheenjohtaja mieheltä.

— En... Enhän minä mikä hullu ole,— ilmoitti mies alttiisti.

— Vai et! — koki silloin sukulainen sekavana parantaa asiaa, ja saadakseen hullun myöntämään puheli sille:

— Etkö muista silloin saunassakin... Kun meni pääsi niin sekaisin, jotta löit lauteilla löylyä ja menit saunan- karsinaan kylpemään?

Johtokunta punnitsi. Vallesmanni, joka taas säästäväsyyshyveellä ajoi valtiopäivämiesasiaansa, pani vastaan, arveli:

— Jos tätä menoa jatketaan, niin kohta ovat kaikki pitäjän asukkaat täällä, hyvissä oloissa, elätettävinä, niin ettei enää omasta kunnasta jäisi lopulta viisasta sen vertaa, että edes johtokuntaan...

Todellakin! Haluttiin kuulla mitä uusi johtaja, Sakari Kolistaja, miehestä arvelee. Kysäistiin.

— Ei siinä mitään järkivikaa ole... jos hänenkin viisautensa punnitaan sillä oikealla puntarilla, jonka herra on meille antanut,— ilmoitteli Sakari ja omaa liikaviisauttansa tarkoittaen lisäsi:

— On niitä maailmassa pahempiakin vikoja.

Sakarin lausunto tulikin ratkaisevaksi. Johtokunta ei suostunut ottamaan sairasta hoidettavaksi, vaan neuvoi koettamaan tulla toimeen kotoisilla avuilla.

Kokouksen loputtua istuttiin ja tarinoitiin nyt tavallista asioista. Tämän viisaudenkirjan varsinainen päähenkilö, kunnia, ylpeys ja ainoa ansio, eheä persoonallisuus, ja tavoistansa ja viisaudestansa kuuluisa vallesmannin koira, Pudde makasi ovensuussa mahallaan, etukäpäläät ja kuono ojoina lattialla. Tarkasti piti se siinä silmällä varsinkin isäntänsä liikkeitä ja puuhia. Tämä Pudde oli koirasuvun oikea kukka, sen kaikista kunniakkain ja viisain edustaja.

Aluksi siinä tietysti puhuttiin hulluista, mutta kohta koki vallesmänni johtaa puhetta valtiopäivämiesasiaa koskeviin kysymyksiin. Hän tarjosi Sakarille sikarin ja samalla kysäsi:

— No! Kuinka johtaja nyt viihtyy tässä uudessa toimessaan?

Sakari siitä ihastui vallesmanniin sekä sikarin että kysymyksen takia:

— Ka, siinäpä sitä... Miten vain itse herra vallesmänni? — tapaili hän kiitollisena. Vallesmänni kääntyi ottamaan pöydältä veistä, leikatakseen sikarin pään ja samalla kuin rohkaisuksi selitteli Sakarille:

— Kun niitä vain osaa puhutella, hulluja ja...

Välillä hän jo koetti imaista sikaria. Näkyi tuo vetävän savun. Hän jatkoi:

— Puhutella... puhutella kun vain osaa hulluja, niin kyllä niiden kanssa toimeen tulee... Ne eivät ole silloin tavallista viisasta kummempia... Se riippuu puhuttelijoista onko mies hullu vai viisas.

Nopein askelin kävellä köpitteli ja väännätteli hän syläistä töpäyttääksensä sikarista irtautuneen lehden uunin eteen. Lihavan miehen kepeiden kesähousujen väljät takapuolukset lökkäsivät ja vaappasivat silloin kävelyn tahdissa niin mukavasti, että Sakarissa se näky herätti mielenkiintoa.

Ja nyt jo johduttiin pääasiaan. Valtiopäivämiesasiastansa huolehtien, näet, puheen melisairaaloista jatkuessa, vallesmänni jo selitti:

— Pitäisi vain saada valtiopäiville kyvykkäitä miehiä, jotka saisivat aikaan sen, että valtio avustaisi hullujenhoitoa niin, ettei se jäisi yksistään kunnan verotuksen rasitukseksi.

Se oli oikea naula. Kukapa ei toivoisi kunnanverojen pienenevän, varsinkin näin, kun se käy päinsä edullisella tavalla: lisäämällä ruununveroja. Oikea mies olisi vallesmanni valtiopäiville. Hänen ehdokkuuttansa sitä olikin jo ennenkin miehissä puollettu.

— Meillä on aikomus esittää tämä meidän vallesmanni valtiopäivämiesehdokkaaksi,— selitti johtokunnan puheenjohtaja asiaa jo Sakarillekin. Vallesmanni keinahteli sangen asianmukaisella tavalla.

— Vai mitä meidän uusi johtaja siitä asiasta arvelee?.. Tästä vallesmannin ehdokkuudesta? — kysäistiin jo Sakarin ajatusta.

Ja Sakari oli valmis. Kiitollisena, alttiina hän vallesmannin parasta tarkottaen todisti varmuudella:

— No jos kerta tahtoo valtiopäiville miehen, joka ei ole liialla viisaudella pilattu, niin sen sopivampaa kuin tää vallesmanni on, ei voi etsimälläkään löytää.

Syntyi sangen pulmallinen äänettömyys. Vallesmannin silmät seisoivat päässä suurina, aivan kuin älyttömän silmät. Isku tuntui sattuneen ihan ruununvouti- ja senaattori-unelmien sydämeen.

Mutta tyytyväisenä hymyili Sakari ja vieläkin vallesmannia mairitellakseen todisti hän:

— Minä olen suorakielinen mies ja näkövoimiltani semmoinen, että tunnen miehen pimeässäkin. Ja vääriä todisteita en sano vaikka näkisin kenen päässä ei ainoastaan raiskan, vaan myös sen ison malan.

Huoneessa tuskin kuului huokaustakaan. Vallesmannin Pudde tapaili kypälällä karpästä, joka pyrki nipistämään kuonosta. Karpänen ehti pyyhähtää pakoon. Pudde jätti kypälsä siihen kuonon päälle ja piti nyt visusti silmällä karpäsen puuhia ja eleitä ja vallesmanni souteli keinutuolissa nyt ihan toisella tavalla kuin äsken.

Mutta vain joskusti hän, kuin salavihkaa vilkaista muljautti Sakariin niin vihaisesti, että silmänvalkuaiset välähtelivät.

*

Kiusallista!

Sillä jos häntä olisi soimattu kansan kiskojaksi ja ryöstäjäksi, maailman kelvottomimmaksi vallesmanniksi, niin ei hän siitä olisi niin suuria välittänyt, mutta tämä haukkuu häntä tuhmaksi, hulluksi, eli toisin sanoen: väittää

ettei hänelle ole annettu liikaa viisautta. Lähimäisensä arimpiin, ihanimpiin kansallisen uskon juuriin sitä mies Suomessa sillä väitteellä iskunsa iskee. Sillä kukapa aina Pöndisestä lähtien, ei pitäisi tässä maassa verisimpänä solvauksena sitä että sanotaan, että hänelle ei — kuten Sakari Kolistajalle — ole annettu liikaa viisautta. Sakarin usko se sittenkin osottautui nytkin olevansa uskojen ihanin ja kansallinen usko.

Masentavaa! Vallesmanni parka! Ja kun vielä sanoi ja solvasi kaikkien kuullen ja aikana, joka vaalien takia oli hänen elämänsä tärkein!

Sappi oli haleta! Ja hän kun vielä oli erikoisesti kokenut johtaja-asiaassa ajaa Sakarin asiaa! Hänen lihavasta niskastansa valui hiki virtanaan. Hän tuskastui lopen, viskasi vihansa koiraansa ja ärjäsi sille ihan hirmuisesti.

— Pudde pahuus! — Hiiteen siitä ruoja!

Pudde, kuten aina viisas, piti edullisena tunnustaa ruununmiehen ja yleensä vahvemman oikeudet, nousi ja kaapasi oven auki, luikki ulos, tullasi keittiön eteisessä laitoksen paistit, nuuhkasi nuuhkaistavat paikat ja alkoi hieroa kavalaa tuttavuutta laitoksen koiran kanssa. Hikisenä, ihan ähkien puheli vallesmanni siinä pulassa, kuin Puddeansa soimaten, toisille:

— Se on sen entisen ruununvoudin nartun pentuja ja emänsä kaikki pahat tavat on perinyt.

Yhä tuskallisempaa! Puheenjohtaja siinä pulassa ja pinteessä erehtyi jo yrittämään sovittelua, puhellen Sakarille:

— Ei suinkaan johtaja nyt sitä tarkoittanut niin ihan puustaimelleen sanoa?

Mutta se vain pilasi asiaa, sillä vallesmannin hyväksi nyt Sakari vakavana, ihan kuin loukkautuneena puheli:

— Minä olen jo herran avulla synnintuntoon päässyt ihminen, enkä siis valetta puhu, enkä ystävistä, enemmän kuin vihamiehestäkään väärin todista.

Aivan kävi olo raskaaksi. Jumalan miehen vakavuudella jatkoi Sakari vallesmannin hyväksi yhäkin:

— Vaikka luojan kaikkivaltiaan eteen pitäisi astua ja sormet kirjan päälle panna, niin omantunnon mukaan todistaisi, että tämän vallesmannin päähän ei ole liikaa leiviskää pantu.

Istuttiin kuin piinapenkillä. Erästä siinä pulassa jo ihan kuin yskitti.

Mutta vallesmanni oli jo hiestä kuin likomärkä. Pulassa siinä kävellä väännätteli hän akkunasta katsomaan ja ärjyi siitä Puddelle sinne ulos:

— Kärriin luo meni Pudde!.. Sinä saatanan elävä!

Mutta äänettöminä alkoivat johtokunnan jäsenet poistua tästä piinan huoneesta. Vallesmanni aivan odotti sitä. Kostaa hän tahtoi nyt Sakarille, muljautteli vihaisesti ja varustautui.

*

Ja nyt he olivatkin kahden kesken. Vallesmanni kävi aivan omin käsin sulkemassa oven, vaikka kiinni se ennetäänkin oli. Sen tehtyään hän oitis kähisi kaikella vallesmannin virkamahdilla Sakarille vihasta:

— Sinä saatanan lurjus!

Hän puhui hiljaa, kähisemällä, etteivät vain seinän takana kuulisi. Sakari oudostui ja yritti jotain sanoa, mutta vallesmanni tiuskasi:

— Suu kiinni!

Ja ihan kuin olisi aikunut lyödä Sakaria, kähisi hän:

— Kuinka sinä uskallat solvata ja sanoa, että minä en olisi normaali! *

Se normaali-sana sotki nyt Sakarin ajatukset. Ei hän sitä ymmärtänyt.

— Normaali ja,— kähisi vallesmanni, puhuen siitä, miten hän oli äänellään ja puoltamisellaan auttanut Sakarin johtajan virkaan, ja soimasi:

— Että ilkeätkin!

Sakari ei saanut suunvuoroa, eikä hän siinä pökerryksissään olisi kyennytään liikoja selittämään. Vallesmanni käväsi varmuuden vuoksi vielä uudelleen sulkemassa oven ja uhitteli:

— Mutta minä tahdon asiassa revanshe'in **. Oikeudellisen ja moraalisen revanshin minä tahdon.

Silmäterät välähtelivät vihasta. Hän uhkaili aikovansa ruveta johtokunnassa rettelöimään, hakemaan jos mitä Sakaria vastaan, eikä helpottavansa ennenkuin oli saanut Sakarin viralta.

Kuumeisena ja kuohuvana työntyi hän ulos, haukkui kartanolla koiransa pahanpäiväiseksi ja niin ajoi nyt kiihtyneenä kotimatalle.

* Täysjärkinen.

** Koston.

Sakari Kolistajasta oli nyt tämän vallesmannin asian johdosta yhdellä iskulla tullut koko tämän pitäjän suosituin mies. Rahvas ihastui kuullessaan, että hän, vaikka onkin johtaja ja siis herra ja virkamies, on sittenkin noussut herroja, vieläpä itseään ruununmiestä vastaan. Eivät ne muut virkamiehet sillä tavalla. Kaikki ne vain kokevat olla herrojen joukkoa ja niiden ystäviä.

— Saatiinpas kerrankin oikea mies, täksi nyt hullujen huoneen johtajaksi,— puheli tyytyväisenä yksi ja toinen, ja toiset siihen arvelivat:

— Kunpa kaikkiin muihinkin virkoihin saataisiin niin oikeat miehet. Toista se olisi silloin täänkin alamaisen kansan elämä...

Kansa alkoi aivan valveutua, herätä, ryhtyi jo Sakarin antaman esimerkin mukaan ja Sakarin turvin arvostelemaan virkamiehiänsä. Sakari Kolistaja oli siten kolistellut hereille koko kunnan kansan. Uusi aika oli nyt alkanut, sillä oikeuksiansa tuntoon herännyt kansa tuli myös myöhemmin pyrkimään käytännöllisiin tuloksiin.

— Viisas mies,— todistettiin Sakarista kylillä ja toiset järkeilivät:

— Kukas tuo sitte viisas olisi, jos ei hullujenhuoneen johtaja, jonka täytyy kaikista hulluista vastata.

Mutta sitä huonommiksi kehittyivät olot vallesmanni Kaksinaisen kodissa. Kun hän, näet, tältä kovanonnan matkaltansa palasi, kiroili ja sadatteli ja rouva peräsi sen vihan syytä, niin erehtyi vallesmanni siinä vihan kuumeessansa ilmaisemaan koko kauheuden. Utta johtajaa, Sakaria, kiroillen hän rouvallensa ilmaisi:

— Hän väitti kaikkien kuullen, että minä en muka ole normaali.

— Herra siunaa! — Rouvan pää meni ihan pyörälle. Aluksi hän ei kyennyt selvästi käsittämään asian koko kauheutta, mutta jo ennen iltaa selvisi se hänelle. Senaattori ja ruununvouti-ihanteet ihan pimenivät. Hätäytyneenä valitti hän silloin miehellensä:

— Ja itse hullujenhuoneen johtaja kun vielä sanoo, niin uskoohan sen nyt koko pitäjän väki!

Vasta nyt huomasi vallesmannikin asian koko kauheuden. Jos nyt vielä joku muu olisi hänestä moista todistanut, mutta itse ammattimies, hullujen asiantuntija, jommoisena kansa tietysti hourujen hoitajaa pitää! Tomuna tuntuivat häviävän valtiopäivämies- ja senaattoriunelmat ja häpeähän siinä on se suurin onnettomuus. Menepä ja esiinny virkamiehenäkin kansan edessä, kun se luulee häntä hulluksi!

Ei. Kostaa hänen täytyi, maksoi mitä maksoi.

*

Omituista.

Vallesmanninkin perheessä alkoi näet sama piinallisuus kuin siellä pappilassa ja Punnitun mökissäkin. Asia oli niin arka, ettei rouva, enempää kuin vallesmannikaan uskaltanut siihen enää suorastaan kajota. Mutta sen sijaan, ja ehkäpä juuri sen välttelyn ja arkailun johdosta, kehittyi elämään joku yhäkin piinallisempi lisä. Rouva tavallaan ikäänkuin häpeili miehensä vuoksi, tai... ei sitä osannut edes selittääkään, sitä piinaa. Ja aivan samanlaista kiusaa kärsi vallesmanni itse.

Ja muutenkin oli koko talon väen elämä kärtyisää. Hyvästi keski-ikäinen palvelijatar, Kaisa-Liisa oli kihloissa vielä hieman iäkkäämmän talonmies Kakkilaisen kanssa. Mutta Kakkilainen oli jo aikoinaan alkanut Pöndisen saar-noista hieman herätä. Ja kun hän yöjalkamatkoillansa sitte oli luullut huomanneensa, että Kaisa-Liisa ehkä on nuoruudessaan kerran erehtynyt, oli hän alkanut sille kylmetä. Oli Kaisa-Liisalla kyllä sulhaseksi tariolla toinenkin, kotieläinten leikkaaja-ukko Tirinen, ja sillä kyllä oli oma mökki-pahanen, mutta kun ei ollut muuta varallisuutta kuin nimeksi, niin ei hän olisi halunnut ukkoon suostua. Hän oli tullut ärtyisäksi, toraili joskus jo rouvallekin, jos uskalsi, mutta eniten toki viskasi vihansa Puddeen. Ja niin oli talossa kaikki altista äreälle mielialalle.

Ja nyt oli rouva vielä kaiken lisäksi saanut kirjeen itseltään arkkipiispan rouvalta ja tati Rosaliinalta. Ne onnitte-livat jo valtiopäivämies-asian johdosta ja lupasivat piakkoin tulla ihan suullisesti ilonsa ilmaisemaan.

Ja nyt tämä häpeä! Otappa nyt ja elä ja ole! Hän ompeli hermostuneena, aivanpa kumeisena. Vaiettiin. Lopulta vallesmanni hermostuneena, kiusaantuneena, jotain sanoakseen umpimähkään tapaili:

— Onkohan siellä, tuolla sillan alla hiiriä... Vai mikä se rapisee!

Sanomalehden rapinasta tai rouvan neulan rapinasta se asia lie päähän osunut. Tovin ompeli rouva vielä ääneti, kuumeisena. Pudde oli siinä lattialla kelletellessään avannut takakäpälänsä rumasti auki ja nuuski ja pureksi niiden välistä jotain, kirppuja kai hävittäen.

Ja viimein ei rouva enää jaksanut kiusaansa ja hermostuneisuuttaan hillitä, vaan huusi keittiöön:

— Kaisa-Liisa... Kaisa-Liisa hoi!

Palvelijatar saapui ja rouva alkoi sille aivan riidellä:

— Kuinka Kaisa-Liisakin ja kaikki piiat ovat niin huolimattomat!.. Sillan alla rapisevat hiiret, mutta niitä ei vaan hävitetä.

Kaisa-Liisa ymmälle ja jo äkeänä tapaili:

— Hiiret!.. Mitkä hiiret...

— No hiiret... hiiret... hiiret,— tankkasi rouva kiihtyneenä: — tavalliset nelijalkaiset hiiret... Eikö Kaisa-Liisa nyt sen vertaa ymmärrä,— torasi hän. Kaisa-Liisa loukkaantui.

— Senköhän hiiriä tuolla on... Tyhjän sillan alla! — pani hän jo äkeästi vastaan. Rouva ärtyi ja tenäsi:

— Mutta kun vallesmanni on kerran sen sanonut jo... Kaisa-Liisan ei pidä ollenkaan tekeytyä liian viisaaksi. Kyllä se vallesmanni asiat aina paremmin ymmärtää!

Itsensä vallesmannin täytyi sekaantua asiaan. Ihan kuin tuskaisena, asiasta eroon päästäkseen, käski hän Kaisa-Liisaa:

— Mene, Kaisa-Liisa, Juppurisen puotiin ja osta hiiren-loukkuja vaikka joku tusina... vaikka parikin tusinaa... ja asettaa niitä sillan alle, joka paikkaan.

Vaiettiin hyvin kauan. Vallesmanni jo ujoili vaimoonsakin. Oli äärimmäisen kiusallista. Taas pureksi Pudde niitä rumasti hajoitettuja reisiänsä. Vallesmanni sai siitä toki aiheen purkautua sille ja niinpä huusikin hän aivan vihan vallassa:

— Pudde, sinä skojari... Niin siivottomastiko sinä siinä kuovit!..

Pudde nousi, hyppäsi ovea vastaan, avasi siten oven ja poistui keittiöön. Siellä yritti se pöydän luona jatkaa samaa rumaa, siveydentunnetta loukkaavaa kaivelemistansa, mutta muutoinkin kiukustunut Kaisa-Liisa ei sitä rivoutta nyt sietänyt, vaan sylkäsi inhosta, potkasi ja ärähti:

— Siinäkö kuovit!

Mutta Pudde ärähti vihaisesti ja tapasi puraista. Ei hän toki ole piikojen alainen. Ikenet ja hampaat hyvin uhkaavina ärisi se pitkään ja katsoi Kaisa-Liisaa uhmaavasti, nousi sitte, käveli aivan keskelle lattiata ja ihan uhalla ryhtyi siinä jatkamaan säädytöntä menoansa.

Uhallakin. Eikä Kaisa-Liisa uskaltanutkaan enää häiritä, ei liioin nyt välillä joutanutkaan Pudden kuopimisien säädyllisyydestä huolehtimaan. Hän kuorasi helmoja hieman ylemmää, laski sukanvarren alas ja siinä, äskeisestä vielä vihaisena, ynseästi mutisi itsekseen:

— Syöpäläinen vai senkö pahuus hänessä syönee, kun niin kupisuttaa!

Kakkilainen, se sulhanen, siihen tuli. Ollen sen olettamansa Kaisa-Liisan erehdyksen takia epäluulon myrkyttämä asettui hän Puddea puolustamaan, tupakoi synkkänä ja jurasi:

— Siitä sen näkee!.. Kun joku on kerran horjahtanut, niin sitä ei voi enää koirankaan menojen suhteen sanoa, apostolien sanoilla, että puhtaalle ovat kaikki puhtaat!

Kaisa-Liisa rähähti siveytensä puolesta jo hyvin pahasti, mutta yhä synkemmin jatkoi epäluuloinen sulhanen:

— Häh?.. Vai?.. Sillä kun on kerran kiellettyä syönyt, niin siitä ovat avautuneet silmät, niin että tietää, mikä on hyvä ja mikä paha, ja ei tuo kummalta kuulosta, jos silloin koiran kuopimisellakin punastumisen tarvitsee fiikunalehdexseen...

— Paholainen,— jaksoi toki Kaisa-Liisa hillitä itsensä ihan rehellisesti kiroamasta. Mutta rakkaus tuntui murtuvan. Kaisa-Liisa jo uhitteli, että kyllä hän miehen saa: ukko Tirisenkin, jolla on oma mökki ja mies vielä mestari, eläinten leikkaaja.

Ja niin alkoi nyt Sakari Kolistajan vaikutuksesta, Pudden välityksellä, kehittyä Tirisen, Kaisa-Liisan ja Kakkilaisen elämästä jännittäväjuoninen rakkausromaani.

Mutta kun Kaisa-Liisa illemmällä pyysi Juppurisen kaupassa saada kaksi tusinaa hiirenloukkuja, ja kun Juppuri ihmeissään kysyi, mitä hän niin paljolla tekee, niin selitti hän vallesmannin vain käskevän ja tiuskasi vihaisena:

— Hulluksi tuo lie tullut koko mies.

Ja samoihin aikoihin levisikin sitte jo vallesmannin kotikyläänsikin tieto siitä, että hullujenhuoneen uusi johtaja oli ihan kivenkovaan väittänyt vallesmannia hulluksi. Outo

sanoma kiihdytti mielet herkiksi. Pienikin asia suureni isoksi. Muistettiin jo, että eräs vallesmannin sukulainenkin on juoppohullu.

Ja niinpä sovitettiin jo tämäkin viaton hiirenloukkujen yletön ostaminen samaan yhteyteen. Ei sitä koskaan ollut kukaan ostanut kuin yhden loukun, hyvä jos kaksi, eikä vallesmannin talossa ollut edes hiiriäkään. Asia suureni, tieto levisi. Nyt jo ihmeteltiin Sakarista:

— Mutta onkinpas hyllyllä tarkka silmä, kun huomasi tään vallesmanninkin asian niin varmasti, vaikka muut eivät silloin vielä huomanneet mitään erikoista!

— Ilmankos hän olisikaan hullujenhoitaja, jos ei niiden asioissa olisi tarkka silmä,—oikaisivat toiset, ja maine Sakari Kolistajan viisaudesta levisi rinnan sen odottamattoman tiedon kanssa, että vallesmannin järki on sekoittunut.

Mutta onneksi keksi hän, vallesmanni, jo yhden keinon, millä kostaa Sakarille: yksi lautamiehen virka oli avoinna ja hän päätti Sakarin uhalla ehdoittaa tuomarille siihen toimeen Sakarin vihamiestä, Jussi Punnettua. Punnettuhän kyllä, kuten jo sanottu, kulki „tuhman Jussin” nimellä, mutta hän oli kuullut, että tänne määrätty uusi tuomari, josta asian ratkaisu riippui, ei liioin pitänytkään suurta väliä lautamiesten viisaudella, kunhan niitä vain oli laillinen luku.

Ja niin päätti hän nyt lähteä oitis tuomarin saavuttua puhumaan sille Jussi Punnettun puolesta. Vaikutusvaltaiseksi mieheksi kohottuaan voisi Punnettu, Sakarin vihamies kun oli, olla hänelle vuorostaan apuna Sakaria kukistaessa.

Kymmenes sanakolina

Olikin se Sakari Kolistajan oikea vaimo, Anna-Liisa, jo saanut sen holhousasian alulle. Talon isännöisyys oli siirtynyt hänelle. Jonkun päivän kuluttua oli siltavouti luvannut vierasmiesten kanssa tulla toimittamaan asiaa varten tarpeellisen pesänkirjoituksen.

Ja omituista asiassa oli, että pappilan herrasväellä ei vielääkään ollut pienintäkään tietoa siitä, että Sakari oli liika viisas, että hän oli kadonnut ja että häntä etsitään. Se johtui siitäkin, että sekä ruustinna että pastori olivat tämän

suuren surun takia eristäytyneet kaikista ihmisistä, sulkeutuneet itseensä. Siinä oli pohjalla ujustelukin ja häpeily. Kukapa sitä ilkeää näyttäytyä siellä, missä pidetään tuhmana, ehkäpä hulluna.

Mutta koki pastori toki hiljaa ajaa asiaansa, sillä vaali-aikahan oli täpärällä. Hiljaisella, oppineella puheella koki hän saada kirkkoväärti Takasta käsittämään, että hän on täysin normaali ja henkisesti täysin kykenevä tehtäväänsä. Jonkun asian varjolla oli hän nytkin kutsunut samaisen kirkkoväärtin ja puheli nyt sille, ikäänkuin muka noin vain sattumalta:

— On muutoin ilahduttavaa,— sanoi hän,— on ilahduttavaa, että täällä turmeltumattoman kansan keskuudessa on uskonto säilynyt olemukseltaan niin puhtaana, yksinomaan raamattuun pohjistuvana ja...

Hän tekeytyi sopivaksi ja jatkoi:

— Nykyajan tiede, nimittäin, pyrkii tuomaan uskontoon vieraita lisiä, koettaen selittää uskonnon yksinpä sisäistäkin olemusta uskonnolle aivan vieraiden tieteiden, kuten historian, luonnonfilosofian, orientologian, assyriologian ja monen muun semmoisen tieteen kautta, joista kuitenkin, kun on kerran uskonnosta puhe, voidaan korkeintaan sanoa: *Non erat his locus*.*

Kirkkoväärti kuunteli yhtä hartaasti kuin ruustinnakin. Pastori oppineisuus painoi hänet aivan nöyräksi. Kertasen mukavasti taas keinahdettuansa jatkoi pastori:

— Niinkuin nyt minäkin aikoinani. Etsin uskonnon selitystä maallisistakin tieteistä, kuten filosofiasta ja monista muista, mutta...

Aivan hän käsisyrjällä apuna viittoen varmisti:

— Mutta mitä syvemmälle minä syvennyin filosofiaan-kin ja muihin maallisiin tieteisiin, sitä elävämmiin tulin minä vakuutetuksi siitä, että: *Non erat his locus*. Ei näet koskaan, ei koskaan voi maallinen tiede valaista uskonnon ydinasiaa, ei edes sen negatiiviseen suuntaan.

Kirkkoväärti yskähteli nöyränä näppeihinsä.

— No niin! — käänsi pastori äkkiä ja ilmoitti:

— Ja silloin minä aloin vain yhä syvemmin ja syvemmin syventyä yksinomaan raamattuun. Suoritin perin pohjaiset opinnot raamatun alkukielissä hepreassa ja kreikassa ja...

* Sen paikka ei ole tässä.

— Soo... Vai taitaa pastori raamattua ihan niiden omilla pyhillä kielillä,— ihastui kirkkoväärti. Ruustinnalta pääsi silloin syvä helpoituksen huokaus ja siinä jo ihan ilon ja toivon vallassa riensi hän pastorin puolesta selittämään:

— Pastori lukeekin pyhiä kieliä niin että helisee.

— Jaa no... Mitäpä niistä... maallisista viisauksista,— tekeytyi pastori vaatimattomaksi ja jatkoi:

— Niidenkin, raamatun pyhien alkukielien taidosta, ei nimittäin ole juuri mitään hyötyä, jos niitä opetellaan ainoastaan pintapuolisesti, ainoastaan virkatutkinnon takia, kuten yleensä tehdään. Minäkin tulin niiden kielten suuren ja oikean arvon tuntemaan vasta sitte, kun olin niihin syventynyt perinpohjin.

— Ja se onkin raamatussa ihan toinen tuoksu, kun sitä luetaan niiden omalla kielellä,— tarttui taas asiaan rouva ihan rohkeasti, sillä hän ei voinut enää kiihtymystään hillitä. Nöyränä, aivan kuin neuvottomana kohenteli kirkkoväärti takkinsa kaulusta. Ei siinä tämmöisessä oppineessa seurassa tiennyt mitä muutakaan tekisi. Huokaillen jatkoi ruustinna:

— Rovasti-vainaja taas... Hän niin monta kertaa surullisena puhui siitä, ettei osaa pyhiä kieliä eikä siis voi antaa seurakunnalle niin paljon kuin pitäisi.

Huoneessa oli niin omituinen pappilan tunnelma.

— Jaa no! — puolusti pastori tietysti rovasti-vainajaa, kuten uskovaisen tulee, puhellen:

— Muuhan se sittekin on se pääasia seurakunnan hoidossa, ei kielet ja maallinen viisaus yleensä... Sillä kuten sanoin, niin: *linguae cessabunt et sapientia abolebitur* *, sillä: *solum per fidem intelligimus* **. Uskon, ja ainoastaan uskon avulla voidaan kaikki tehdä, sillä esimerkiksi: *per fidem maenia Jericho conciderunt* ***. No niin!

Ja tavallaan kuin takaisin asiaan tarttuneella äänensävyllä, hän jatkoi:

— Niin että mitä tieteisiin tulee, niin sanotaan kyllä yhdeltä puolen: *Nam et ipsa scientia potestas est* ****, joka-han kyllä todistaisi, että kaikki tiede on voimaa ja tarpeellista, mutta toiselta puolen ei meidän liioin sovi unohtaa

* Kielet lakkaavat, häviävät ja viisaus katoaa.

** Me ymmärrämme ainoastaan uskon avulla.

*** Uskolla, uskon avulla kukistettiin Jerikon muurit.

**** Tarkoittaa: Tiede on voimaa.

erästä toista lausetta, joka kuuluu, että: *Nec scire fast est omnia*.*

Syntyi äänettömyys. Tyytyväisenä, kuten voittaja, keinahteli pastori.

Kirkkoväärti puhui nöyränä:

— On se kallis lahja, se että herra on jollekin antanut hyvän lukupään.

Hän yskähteli näppeihinsä. Mutta hänen lähdettyänsä, vallitsi pappilassa suloinen rauha ja toivo. Pöndinen suuteli morsiantansa ja aikoi sille sanoa jotain jumalista, mutta silloin naukasi kissa ylettömän haikeasti. Se oli nukkunut sohvatyynyllä, oli juuri herännyt, köyristeli, venytteli ja ryhtyi sitte pesemään silmiänsä jos parempiansakin.

*

Mutta palaamme Sakariin.

Monet Pöndisen uskovaiset olivat jo poikenneet hänen puheillensa, vaikka ei hän vielä ollut julkisesti saarnannut. Yksityisesti hän oli niille lohdutusta kyllä jonkun sanan puhunut. Maine hänen viisaudestansa oli vallesmannin asian johdosta levinnyt uskovaistenkin keskuuteen entistä suurempana. Jotkut jo hänelle huomauttivat, että hän taitaa olla ainakin yhtä hyvä saarnamies kuin itse Pöndinenkin.

Mutta nöyränä, Pöndiselle uskollisena, torjui Sakari sen kunnian. Hengenmiehen varmuudella todisti hän:

— Ei. Pöndinen on suurempi minua.

Kunnia hänelle! Ja Pietiläisellekin hän Pöndisen uskon suuruudesta todisti:

— Pöndisen usko on niinkuin iso rautaharkko... Syvimmäkin syvyyden pohjaan se vajoaa ja mitattavat asiat selviksi perää.

Ja tämä hänen totisen kristityn nöyryytensä ja uskollisuutensa mestariansa kohtaan, miellytti uskovaisia. Monet uskoivatkin siis Sakariin jo ennen sen ensimmäistä saarnaa.

Elo oli valmis. Hänen tarvitsi vain mennä sitä korjaamaan.

*

Nyt hän touhusi jo johtajatoimissansa. Tänään oli sumuinen, tyyni ja harmaa päivä. Kaikki näytti laiskistuneen. Hullujenhuoneen vastapäisellä mäellä ryhjäyttävän

* että: ei ole oikein tietää liika paljon.

Kojosen talon viirisalko vetäytyi korkeuteen niin laiskana kuin mikäkin joku suolimato. Hoitolan palvelusväki hääri hoitolan pellolla. Heiniä panivat kuivausseipäisiin ja Sakari Kolistaja johti nyt työtä.

Ja silloin ajoi siihen hullujenhuoneen ja Kojosen talorähjän välisessä notkossa jonottavalle tielle hirsikuorma. Malisen poika-rehvana sitä näkyi ajavan. Oli pannut kuormaksi kaksi jumalattoman pitkää hirttä ja hevoskaakki oli yhtä avuttoman ja köyhän näköinen kuin poika itsekin ja sen vanhat kärryrähjät. Ainoastaan ne kaksi jumalattoman pitkää hirttä olivat koko matkueessa katsomisen arvoiset.

Ja Sakari kiintyi siihen näkyyn. Kärryn pyörät upposivat syvälle syrjätien pehmeään poroon ja jos kaakki kuin koetti nyhtää, niin ei vain kuorma näyttänyt kulkevan vetämälläkään. Hirret vain olla jonottivat siinä yhtä laiskoina ja pitkinä kuin se viirinsalko siellä Kojosen talorähjän yllä. Sakarilta pääsi jo altis nauru.

Ja silloin huusi hän koko työväen siihen luoksensa koolle ja käski:

— Heitetään pois työnteko ja katsotaan tuota tuon poika-rehvanan pitkän-kiskomista.

Käsittämätöntä! Väki oudostui, mutta totteli toki ja ryhtyi katsomaan. Taas nauroi Sakari näylle ja selitti:

— Se sen pitkän-kiskominen on niin pitkää, jotta sillä ei ole loppua, eikä hirrellä ole takapäätä ollenkaan.

Vaimot vilkuivat Sakariin. Poika siinä kuorman vierellä koki nykiä kaakkia ja lyödä räpsytellä sitä ohjasperillä. Kaakki nyhti ja nyhti, jos kiskoikin, mutta ei vain edennyt mataminen.

— Poika!.. Poika! Kisko-pitkää! Kisko-pitkää! — hoihi Sakari ja nauroi katketakseen.

Ja lopulta suuttui poika koko peliin, varsinkin katsojiin ja Sakarin huuteluihin. Hän viskasi rukkasensa tielle äkeisään ja huusi Sakarille vihaisena:

— Mikä sinä luulet olevasi! Niinkö luulet, ettei niitä muita viisaita olekaan kuin sinä koko kunnassa!

Ja katkerana, ihan kuin itku kurkussa, lähti hän tallustelemaan pois koko paikalta, jättäen kuorman ja kaiken oman onnensa nojaan. Koni alkoi torkkua. Hirsi näytti pötköttävän entistäkin pitempänä, laiskana makkarana, ja nyt jos koskaan riitti Sakarille ja sen väelle pitkän-kiskomista ja uskollisesti sitä kiskottiinkin siinä iltaan asti.

Mutta iltasella eräs eukoista arveli toiselle:

— Mitenkähän, tuota... Että onkohan se ihan oikealla hollilla, se tää uuden johtajan äly, kun se kiireenä työpäivänä panee katsomaan sitä pitkän-kiskomista?

Joku mieskin taisi samaa asiaa mieteksiä. Mutta päivätyöläinen, Hippiläisen Antti, joka yleensäkin mieluummin „kiskoi-pitkää”, kuin teki varsinaista työtä, alkoi heti:

— Ei hän silloin olisi johtajana... Jos nimittäin ei olisi viisauden puolesta oikealla hollilla.

Ja niin painuikin se asia. Epäselväksi se tosin vaimoväelle jäi, mutta vähänkös on elämässä muutakin selittämätöntä.

Mutta Hippiläisen Antti oli mielistynyt Sakariin. Hän koki toimia, että asia ei joutuisi johtokunnan ja muiden tietoon, niin ettei hän menettäisi tätä johtajaa, joka työn asemesta teetätti hänen luillensa niin mieleistä pitkän-kiskomista.

*

Oikeastaan oli Sakari alkanut ikävöidä Eulaliinaansa. Oli sille jo kirjoittanutkin, ilmoittanut että hän tuleeikin jo nyt heti, vie katsomaan kontua, ja ehkä jo vihityttääkin, jos vain kuulutus asiasta ehtii selvitä.

Ja nyt puuhaili hän varsinaisessa hoitajatoimessansa, tarkasti potilaitansa. Hän oli erityisemmin mieltynyt niistä yhteen: siihen, joka uskoi itsellensä olevan seitsemän päätä. Uteliaana oli Sakari kysellyt mieheltä, missä ne kuusi päätä ovat.

— Piilossa,— oli mies vastannut. Sakari oli kokenut aivan salavihkaa vaania, että näkisi ne päät, kun mies ne piilosta ottaa, ja niin oli heistä tullut hyvät ystävykset.

— Oletko sinä hullu? — kyseli nyt Sakari mieheltä kopissa.

— En. Oletkos sinä?

— En,— kielsi Sakari ja ilmoitti: — Minä olen liika viisas.

Mies nauroi alttiisti, niin että hammasrivit valkeina paistoivat ja kysyi:

— Mikä se liika viisas on?

Ja Sakari selitti ihan kuin murheellisena:

— Se on semmoinen, jonka päähän piru on lyönyt liiat löylyt.

— Elä valehtele.

Mutta Sakari koki saada miestä uskomaan, selitti ja ilmoitti:

— Ei maailmassa olekaan muita kuin liika viisaita, vaikka sitä ei kukaan itsestään tunnusta, ennenkuin tiukka paikka tulee.

Taas nauroi mies, nauroi ihan katketakseen. Sakari jatkoi, kysyi:

— Ja tiedätkö miten liika viisaille käy?

Ei mies tiennyt. Täytyi selittää:

— Niille käy niinkuin kävisi härälle, jos häntä talut-taisi härkää... Se vetäisi vain takaperin siksi kunnes putoaisi pirun hornaan.

Mies oli Sakariin vallan ihastunut. Kädet huosurepaleiden taskussa alkoi hän nyt kiivaasti, miltei juosten kävellä kopissaan edestakaisin, sanella nopeasti, saarnata pajattaen:

Puu poltti tulta.
Vesi joi miestä.
Pyssy ampui miehelle.
Vesi ui kalassa.
Pippelis, hippelis,
tuuran, taaran... Puh!

Ja rutosti tökkäsi hän sitä „puh’ ”iansa puhahtaessaan Sakaria vatsaan, niin että Sakari säikähti ja hytkähti. Mies irvisti ja näytti kieltään. Sakari siitä näystä riemastui, nauroi onnellisena ja kehui:

— Mutta osaanpa minäkin kieltäni näyttää.

Ja poistuttuansa hän avasikin äkkiä kopin pienen ovi-luukun, näytti siitä miehelle kieltään ja kehui:

— Katso... Minullapa on suussa seitsemän kieltä.

Ja siitä päivin alkoikin hän uskoa, että hän on seitsemän kielen mies. Hän mainitsi siitä muillekin ja muut, varsinkin uskovaiset, ihan ihmettelivät sitä viisautta, sillä he käsittivät Sakarin sillä seitsemän kielen miehellä tarkoittavan sitä, että hän osaa puhua seitsemää eri kieltä.

Yhdestoista sanakolina

Sakarin uskonsuunnallakin oli täällä jo valmista maa-perää. Kertasen näet oli pastori Pöndinen käynyt täältä sen heräämisensä jälkeen saarnaamassa maallisen viisauden

kauheutta. Eräässä syrjäkylässä oli silloin tapahtunut jo pieni heräys ja ne heränneet siellä jo ihan ikävöiden odottivat Sakarin tuloa. Siitä kun olikin heille jo monesti puhuttu.

Mutta Sakaria ei kuulunut. Siksipä olivat he nyt jo lähettäneet yhden heränneimmän, isäntä Pykäläisen, häntä noutamaan. Erikoisesti he odottivat Sakarin tuloa sen vuoksi, että halusivat kuulla hänen neuvoaan valtiopäiväehdokasta koskevassa asiassa. Vallesmannia he kyllä olivat ajatelleet, kun ei sanoma sen hulluudesta ollut vielä heille ehtinyt, mutta olihan hyvä toki tiedustaa paimenenkin ajatusta.

Ja niinpä ajoi nyt Sakari, isäntä Pykäläisen kyyditsemänä, kylää kohti. Varsinkin Haivenisen jumalinen leski Tiina odotti Sakaria. Hän ei vielä tiennyt Sakarin ja Eula-liinan kihlauksesta, ja kun hänkin luuli Sakaria leskeksi, niin koki hän kiirehtiä. Ahkerina, kuten kottaraiset, he ahertelivat noissa kaikissa puuhissansa, niin työssä kuin muissakin, nämä viattomat ihmislintuset täällä.

Ja siinä ajaa körötellessä alkoi Pykäläinen nyt puhella seurakunnan elämästä ja oloista, ja etenkin siitä valtiopäivämiesehdokasasiasta.

— Herran avulla on täällä tässäkin kunnassa edistytty jo...

Hän koki pitää silmällä ruunan ilkeitä aikeita, sillä se aikoi vississä, säädyttömässä tarkoituksessa, nostaa häntäänsä, eikä hän ilennyt sitä sallia näin arvokkaan kyytivieraan nähden, sillä miten tuo liekin Sakari tuntunut hänestä ihan profeetalta. Hän jatkoi:

— Edistytty on ja...

Taas se ruuna! Salaviihkaa esti hän sen toki, kovistamalla sitä ohjaksista. Ruuna sen oivalsi ja alkoi puolestaan siinä menon ohessa pitää varaansa, voidakseen yhtäkkiä, varkain... Pykäläinen jatkoi vakavana:

— Ennen täälläkin kyllä oli paljon pimeyttä ja...

Visusti piti hän silmällä ruunaa ja varoi samalla, ettei sitäkään vaarinpitoa Sakari huomaisi. Ruuna puolestaan unohti koko menoasian ja hautoi uhallakin sitä omaa, kavalaa aikomustaan.

Mutta pääsi Pykäläinen toki siihen ehdokasasiaan. Vasta tällä matkalla oli hän kuullut, että Sakari oli ilmoittanut vallesmannin olevan hullun. Ruunan kujeita yhä silmälläpitäen, tiedusti hän nyt sitä asiaa, ja Sakari todisti vallesmannin puolesta:

— Kyllä se on totta. Ennen löytää kalasta kirpun kuin vallesmannin päästä viisauden vikaa.

Uskovainen Pykäläinen tuli vallesmannin sairauden takia ihan kuin jo murheelliseksi ja puheli:

— Olisi hyvä, jos herra armossaan osoittaisi meille viisaamman miehen. Siellä valtiopäivillä kun kuitenkin täytyy maallisista asioista päättää.

— No Jussi Punnettua, — riemastui siihen Sakari. Pykäläinen aluksi oudostui. Miten se Sakari nyt vihollistansa!

Mutta tiukasti todisti Sakari, Jussi Punnetulle kostaaksensa, sen kauheata viisauden liiallisuutta:

— Siinä on ihan liika viisas mies. Ihan pirun kyynärällä mitaten on sille syntiselle viisautta annettu!

Ja silloin kirkastui hurskaan Pykäläisen äly: Sakarin täytyi olla todellakin totinen kristitty, koska vihamiehestänsäkin, niin hyvää puhuu, suosittelee sitä ihan valtiopäiville. Ei sitä vain tavallinen uskovainenkaan, niin sanan mukaan „kokoa tulisia hiiliä vihollisensa pään päälle”. Sakari kirkastui hänelle ihan pyhimykseksi. Uskoi hän sen todistuksen ja entistä ujommaksi hän tuli, ja joka hetki vain pelkäsi, että ruuna häpäisee hänet tämän arvokkaan ja pyhän miehen silmien edessä. Hän koki salaviihkäa kepakolla hännänjuureen tökkien estää sen nousua. Nöyrin mielin alkoi hän nyt puhua uskon asioista, heräämisestä, synnintuntoon tulemisesta ja muusta. Hän puhui:

— Se on syntinen ihmisluonto semmoinen, jotta se ei hellävaraisesta herättämisestä herää...

Mutta Sakarikin jo ilmoitti, aivan kehasi:

— Mutta herää se kovakin, kun oikein kolisuttaa.

Sen myönsi Pykäläinenkin. Arvokkaana, tyynenä ja vaatimattomana pysyttelihe hän, vaikka siinä olikin niin arka ja täpärä tehtävä ohella.

— Sillä heräsin sitä minäkin, kun oikein kova kolina kävi, — selitti Sakari. Ruuna tekeytyi ihan ulkokullatuksi, johtaakseen Pykäläisen varomattomaksi. Pykäläinen huomasi toki sen viekkauden ja piti puolestaan yhä tarkemmin silmällä. Sakari jatkoi heräämisensä kuvaamista, ilmoitti:

— En ollut aluksi uskoa siinä mitään olevan, mutta kun sitte alkoi kuulua kolinaa ja koputusta, joka puolelta, niin... Silloin minä jo hoksasin, mikä kamala paikka se on se maallinen liika viisaus.

— Prtut... prtut! — hätäytyi Pykäläinen, sillä täpärällä piti jo, että ruuna ei häväisyyt.

— Jaa liika viisaus?

Niin oli johduttu Sakarin sydämen asiaan, viisauteen. Sakari johtui todistamaan itsestänsä, myönsi, että pieni hän on Pöndiseen verraten, mutta lisäsi samalla varmasti:

— Mutta kolistamisessa ja kolkuttamisessa minä en falskaa!

Täytyi se uskoa. Viisaudesta kun oli taas johduttu puhumaan, niin Pykäläinen siitä selitteli:

— Niitä ajallisen viisauden valmistuslaitoksia, koulujahan niitä tässäkin kunnassa on herran avulla saatu kuntoon, niin että maallisesta viisaudesta ei ala enää olla puutetta.

Ja yhtä vakavana hän lisäsi:

— Ja nyt sitte saatiin tämä ajanvaatima, uusi hullujenhuone.

Mutta silloin ruuna siinä juostessa nosti uhallakin häntänsä, ja ilkeyksissään vielä niin pystyyn kuin voi ja näytti sitte muutenkin, että kyllä hän sittekin vuosituhansien käytännön kautta lain pyhyyden saavuttaneista hännännosto-oikeuksistaan kiinni pitää, olkoonpa kyydittävä vaikka itse siveysopin professori ja arkkikiispa, ja kyytimiehenä vaikka siveysseura Sininauhan kunniajäsen.

Häpeällistä! Eikä Pykäläinen käsittänyt, miksi häntä tämä tapaus nyt niin hävetti. Kristityn nöyryydellä hillitsi hän toki vihastumisensa, Sakarin vuoksi.

Mutta kotona, kun Sakari ei ollut näkemässä, ei hän voinut olla purkamatta katkeruuttaan taistelussa voittaneelle ruunalle, joka oli Sakarin nähden hänet niin häväisyt. Ja niinpä hän, ruunaa laitumelle laskiessaan, lyöä hosasi sitä suitsilla ja ärähti ynsäänä, katkerana:

— Hylky!

Mutta katkeroitunut oli ruunakin ja niinpä se, pois loikahtaen, vastasi ylenkatseellisesti rumalla, ilkeällä halveksumisäänellä, jonka olisi kuurokin ihan tajuisasti kuullut, viuhautti samalla kuin vihaisesti häntäänsä, ja lekauttaen takapuoltaan äkeästi, kuin potkaistakseen, loikki pari kolme harppausta ja alkoi ahnaasti nyhtää ruohoa nurmikosta suuhunsa.

*

Ja hyvin ne heränneet mielistyivätkin Sakarin saaraan. Oli ihana ilta. Pihamaa oli kuin rauhan yrttitarha. Karja söi läheisellä laitumella rauhallisena ja keskellä

lehmikarjaa makasi iso härkä. Se oli suuttunut erääseen lehmään ja makasi siinä uhallakin, silmät vihasta muljollansa.

Ja Sakari saarnasi:

— Jos tuossa aitassa makaa yksi suuton vaimo, niin se ei herää, jos ei joku tule ja koputa.

Sen käsittivät kaikki. Eivät ne papit puhukaan noin helppotajuisesti, että oppimatonkin ymmärtäisi. Saarnaaja jatkoi:

— Mutta kun minä tulen ja koputan oveen, niin se herää.

Talon koira laskeutui rauhallisena makuullensa keskelle pihaa. Sakari jatkoi, saarnasi:

— Ja jos ei ensi koputuksella herää, niin minä koputan uudestaan.

Haivenisen leski aivasti. Se, jota hän silloin ajatteli, oli siis toteutuva. Sakari julisti:

— Ja jos ei silläkään koputuksella vielä herää, niin minä koputan niin usein, jotta herää!

Niin. Niinhän se on. Emme me syntiset herää vähästä. Eivät meitä saa hereille laiskat papit, jotka vain ohimennen, viran puolesta, koputtavat. Sitä mietiksi saarnan johdosta tämä ihmislintusten viaton joukko. Eikä täällä nyt näkynyt koko synnistä ja ynseydestä muuta merkkiä kuin tuo laiturimella paatuneena nukkua muljottava härkä. Se piti vihaisena silmällä sitä lehmää, johon se oli suuttunut.

Voimallinen saarna jatkui:

— Jos se vaimo ei koputtamisella herää, niin minä alan kolkuttaa.

Aivan niin: yhä voimakkaammin alan saarnata. Helpohan tämä on käsittää, tämän saarnaajan sanoma. Ihan suorastaan se meni sydämeen.

— Minä kolkutan ensin hiljempää, mutta jos ei se auta, niin minä alan kolkuttaa yhä kovemmin ja kovemmin!

Niin. Kunpa papitkin tekisivät tehtävänsä niin hartaasti ja tunnollisesti! Sakari julisti yhä voimallisemmin:

— Ja jos ei kolkuttaminenkaan auta, niin minä alan kolisuttaa.

Niinpä kyllä! Kolme astettahan se pastori Pöndinenkin vierailusaarnassaan oli sanonut olevan ihmisen heräämisessä. Sakari jatkoi:

— Minä kolistan oveen ja seiniin... Jos ei palikalla kolisuttaminen auta, niin minä otan halon ja alan sillä kolisuttaa.

Ja ihan voimalla ja kuin täynnä henkeä julisti hän:

— Minä kolistan halolla ovea ja seiniä, niin, että vaimon pitää herätä. Ja jos ei vielääkään herää, niin minä alan huutaa: „Vaimo!.. Sinä ynseä ja ylpeä vaimo!.. Herää, sillä minä olen koko yön kolkuttanut ja kolistanut, ja minä kolisutan vielä toisenkin yön, jos et paikalla herää ja avaa, että ylkä voisi tulla!”

Ja hän jatkoi lujasti, voimallisesti, vakuuttaen:

— Ja silloin sen vaimon täytyy herätä. Vaikka hän uhalla kokisi nukkua, ja vaikka hän sitoisi huivilla korvansa, ettei minun kolkutustani ja kolistamistani kuulisi, niin sittekin sen pitää herätä ja silloin hän herää huomamaan, että... kyllä olisi ollut hänenkin sielulleen parempi, jos herra olisi hänelle ynseyden ja maallisen viisauden asemesta antanut jotain muuta... Sillä mitä tekee ihminen liialla viisaudella.

Miten voimallisesti hän sen todisti! Ja yhäkin voimallisemmasti hän julisti:

— Sillä näin on asia: viisaus on niinkuin ylpä kukko. Se kiipeää näkyvälle, vaikka lantakasalle, kurottaa kaulansa pitkäksi, lyö kannuksiaan, kotkottaa ja kiekuu ja parkuu, ja pitää ylpeää ääntä itsestänsä. Mutta jos sitä neuvoo kysyäksesi lähestyt, rohkeasti niinkuin David Goljaattia ja jalopeuraa, ja sanot, jotta tule nyt, niinkuin Jaakoppi syli-painiin ja näytä ja ilmoita mitä sinulla on sanomista, kuin niin ylpeää ääntä itsestäsi pidät, niin...

Hän ihan vannoi:

— Totisesti sanon Teille, että parkuen ja siivet koholla se silloin lentää ryöhöttää pakoon sillan alle ja alkaa kuopia rikkoja omien jälkiensä peitoksi.

Miten selvää! Vertauksilla hän saarnasi. Usko jo iti. Sakari jatkoi:

— Sillä parkukoon ja kiekukoon viisaus, se ylpeä kukko itsestään, vaikka mitä, ei siitä munaa synny. Ainoastaan usko, se nöyrä ja alistuvainen kana voi munan munia ja viinirypäleet ja kymmenykset kasvattaa ja edes-kantaa!

Miten selvää, ihanaa! Iäisyyskaipuu heräsi sieluissa, kuten pesässään kyyhkyläisen poika. Haltioituneena, vuo-laasti jatkoi saarnaaja, julisti totuutta:

— Sillä ainoastaan uskoon ja sanaan, silkkaan sanaan ja uskoon juurtunut ja viisaudesta luopunut suomenkansa, löytää taivaan tien, vaan viisas, joka viisauteen luottaa, kulkee aina selkä Siionia ja kompassit tämän maailman rasvaista makkaraa kohti käännettynä. Niin, sillä ei taivaan tiellä äly selvitä, vaan sotkee, sokaisten uskon, ja autuudenasiassa on viisaus tarpeeton, niinkuin russakka rokassa ja tietoviisaus liikaa, niinkuin häävuoteessa kirppu.

Sydämet järkkäyivät. Voimalliset raamatulliset vertaukset masensivat ylpeän mielen. Vaimot nyökyttivät. Joku itkikin. Kuin Siionin esikartanoilla istui tämä saarnan tenhoama väki. Voimallisesti jatkoi saarnaaja:

— Totisesti! Ja niinpä onkin suomenkansan viisaus niinkuin mukurakivi ja niinkuin kivimukura: kieriessään se kyllä kolisee ja korkiaa ääntä pitää, mutta jos siitä yrität älyä palaksesi puraista ja ajatusta ja ymmärrystä itsellesi haukata, niin hampaasi vain suotta poikki paukahtavat, ja niin on sinun viisautesi, oi suomenkansa, maailman markkinoilla ainoastaan mukuroiva kivi ja kivenä koliseva mukura, jota pilkaten pois potkitaan ja siksi: Elä päästä, oi suomenkansa, viisauttasi turulle, eläkä risaista lastasi kuninkaan häähuoneeseen, sillä ne ovat kauhistus. Totisesti!

Totisesti, sillä samaa on sarvi härän ja viisaus suomenkansan päässä: ei siitä pää ymmärrystä imaise, vaan usko on se ainoa, jolla suomenkansa osaa oikeassa älytyössä ajaa, se ainoa, joka voi suomenkansan oikealle ovelle viedä ja tiedon tuikkeeseen kantaa, niinkuin aasi isäntänsä ja ikeenalainen aasi sen, joka sen selässä ajaa, sillä raamatut ja pyhäin esimerkit todistavat, että ainoastaan aasin selässä on ajajalle valtaistuvin varma, tie palmuilla lehvitetty ja ylettyvillä herran apu, eli se, joka meidän kuormamme kantaa.

Ihanaa! Raamatullista! Kuulijat sulivat, alistuivat. Voimakkaasti jatkoi saarnaaja, kehoittaen:

— Pidä siis, oi suomenkansa, vaari kernaimmin vastastasi kuin viisaudestasi, niin et polullasi uuvu etkä taivaan tiellä eksy ja väsy, jos sinulla vain on sana ja usko, luja usko, se ainoa oikea leiviskä, jonka herra sinulle, oi uskonkansa, on armossa antanut. Aamen!

Aamen, sillä vieläkin olkoon todistettu, että ei synnillistä viisautta, eikä tarveleväistä ja koille kelpavaa rikkautta, vaan ainoastaan uskon ja tuhat järvellistä vettä, silkkaa vettä on herra suomenkansalle antanut, että sillä

olisi tavaraa millä pärjätä ja tosirikkautta, millä maailmalle kerskata. Ja jos sinulla siis, oi vesirikas ja uskon-äveriäs suomenkansa, se usko ja vesi on, niin sinä sen uskon avulla elät ja kuljet, niinkuin Pietari vetten päällä ja vuotavan päällä sinä laulat ja leiletät, etkä, syntisten tavoin, pettävän viisauden varaan huonettasi ja hökkeliäsi rakenna.

Onnelliset, särkyneet kuulijat! Kuin raamatun maiden kukkaset, nämä vertaukset heille tuoksuivat. Voimallinen saarna jatkui:

— Hoida siis visusti sitä vesileiviskääsi ja kunnialla sitä uskonkiloasi, oi suomenkansa, sinä saarna- ja sanalahjan saanut herran vesimäen kansa ja hänen viinamäkensä hiljainen ja ahkera ahertaja Suomen synkeissä Siioninkorvissa ja moni-iloisissa Kaanaan kaupungeissasi. Sillä, jos sinä uskot ja synkissä Siioninkorvissasi jos sinä edelleenkin uskollisesti, niinkuin uskonmyyriäinen, hiljaisuudessa ja salaisuudessa ja viisauden hyljäten veden kanssa ja tykönä aineinesi olet ja aherrat, niin kuten Kaanaan häissä muuttuu vesi viinaksi ja niin raamatut täytetään, ja sinun pimeiden korpiesi kivimäet, ne herran vesimäet, kutsutaan sinun toimestasi viinamäiksi. Ja niin uurastat sinä herran molemmissa mäissä, oi sinä herran uskollinen vesimäkeläinen, ynnä hänen ahkera viinamäkeläisensä myös, sinä outo isoälyisten seurassa, siinä Sodomassa, ja muukalainen ja ventovieras viisasten parissa ja Gomorrassa, kussa viisaat viisauteensa uskaltavat ja isoviisaat ylenkatsovat sinua, sinun ymmärryksesi tähden. Älä pelkää!

Älä pelkää, oi suomenkansa, sinä tässä pahasta ja kavalasta viisaudestansa ylpiässä maailmassa tosin orpo ja yksinäinen, mutta kaksinainen uskonteioissasi ja moninainen uskontaidossasi, sillä sinä annat verorahoistasi ja kapeistasi, sekä keisarille, että jumalalle, kuten herra sanassaan säättää. Sinä halkaiset sanasi: annat siitä herralle mämmit ja imelät ja lähimäisellesi pippurit ja muut paremmat, sillä sinulla on usko. Sinä puhdistat huoneesi: päästät savun ulos saunastasi, syljen suustasi ja karkiat kirosanat kieleltäsi, ynnä varjelet huulesi kurnittavista kirpuista ja sanasi sontiaisista ja niin pitää sinun sittäisistäsi autuuden asian tähden ainoastaan lantiaisiksi kutsuttaman, sillä sinulla on se puhdistava ja seulova usko, se salaisuudet aukova usko, joka ilmoittaa, että huokiampi on sinun, oi suomenkansa, lantiaisella kuin sontiaisella taivaaseen lentää, sillä ainoastaan sanassa, oikiassa sanassa, ja sanan

lajissa on sinulle autuus ja uskossa elämä, ja niin olet sinä sanavainiolla voimallinen ja uskossa niinkuin äkäinen karhu. Hallelujaa!

Hallelujaa, sinä sanasta äveriäs, sinä oikiasta upporikas, jolla on paljon sana-avua. Sillä ehkä sinä tämän maailman rikkailta ja muukalaisilta rahaa lainata tarvitset, ynnä myös nöyränä lainaat sitä, niin et sinä, oi sanarikas suomenkansa, lainasanaa tarvitse ja sanalaina ja kaikkinaisen lainasana on sinulle kauhistus, sillä et sinä missäkään kommelluksissasi sanavelkaan lähimäisellesikään jäädä tahdo, etkä velkasanalla autuutta ansaita halua.— Ja niin ei sinua vihollisesi tuomiopäivänä sanavelasta torniin heittää voi. Älä siis pelkää!

Älä huokaa, sillä ei raharikas ja se, joka sinulle syntistä mammonaa lainaa, pääse rahoinsa neulansilmän läpi taivaan iloon, vaan kamelit sinne hänen edellänsä portista käyvät ja kuormakamelit silmän läpi jonottavat, koska heidän herransa ja ne, jotka heidän selässänsä ajavat, eivät itse tahdo sinne rikkaudessaansa ja viisaudessaansa sisälle mennä. Ja niin pääset sinäkin sinne, oi suomenkansa, sillä sinulla ei ole rikkautta, eikä esteenä olevaa viisautta, vaan ainoastaan sana ja se kaikkiläpäisevä usko. Seelaa!

Seelaa, sillä niinkuin profeetta Joonas, sinä puet yllesi profeetan hameen ja sanalla Niiniven parannat ja saarnasanaalla ja pyhällä silkkisanalla sen suuren Beliaalin kaupungin pelastat — sillä sinä jaat armeliaasti sanaa Niinivessä ja sana-apua Beliaalin kaupungissa, että puutos poistuisi, almun isoajat Beliaalissa ravittaisiin ja ne sanamaitoa janoavat pienet lapset Niinivessä sillä oikialla ja hedelmällisellä äidinmaidolla, sillä sanavaimon maidolla imetettäisiin.— Sinä istut niinkuin mehiläisemo kammiossasi ja lähetät siivekkäät sanasi ja isot sanaparvesi kuin kuhnurimehiläiset vainioille, että ne siellä, kipeät terveeksi laulaisivat ja uppiniskaiset nöyriksi pistäisivät ja rokon panisit ja seerumin ja parantavan seeruminvoiteen pistäisivät ja meden imisivät ja niin palaisivat kuten tohtorit työstä ja kammiossasi kapat ja nelikot täyttäisivät, että myös sinä, oi ihanainen mehiläisemo, hunajasta leveäksi lihoisit ja kammiossasi uutta sanaa munisit ja kuhnurisanaa kansan hyväksi synnyttäisit, että vainiot täytettäisiin mehiläis-sanalla, niin että pistin nousisi ja peitsi välkkyisi ja tutkain uhkaisi, jos maassa synti päätä kohottaisi ja köyhyys niskaa nostaisi ja yrmeys nurkan takaa kurkistaisi. Ja niin on

sinulla, oi suomenkansa, maassa rauha ja hyvä olo, sillä sinulla on hedelmälliset sanaemot saarnaajina, niin että sanan ei pidä loppuman, eikä valaan profeettaasi sanoinensa nielemän ja sillä vatsaansa löylättämän ja niin sinua sanatta heittämän. Halleluja!

Halleluja, sillä ei sinulla, oi suomenkansa, enää mitään puutu, sillä sinulla on Siioniin vaeltaessasi sanaa, sitä ainoaa oikeaa ravintoa, josta ei vatsa kipeäksi turvu, sitä oikeaa iäisyyden matkaevästä, joka ei eväskontissa paina ja niin kulkijaa raskaut. Ja niin ei Beliaalin kaupunki huku ja sinun maakylissäsi kukoistaa iso ja turpia usko. Sinä painat sen uskon avulla hatun syvemmälle päähäsi, väännät vainiollasi, rynnistät sanatyössä ja mullistat kuin myyrä pelloillasi ja alistut ja nöyrryt ja kannat kymmenykset, etkä napise, et mutkittele ja möräjä. Aamen!

Aamen, te rakkaat sanankuulijat, te ruusut Suomen Siionissa ja tulpaanit herran viinamäessä, sillä ainoastaan teille pitää tämä pyhä kolistealaisuuden oppi saarnattaman ja uskonsuunta ilmoitettaman. Sillä minä olen se hapatus, joka taikinaan pantu on, ja niin pitää suomenkansan taikinan käymän ja paisuman, ja sen sanataikinan pitää aina hapan ja tiinuntäyteinen oleman, niin että happamatonta ja laihaa sanaa ei pidä suomenkansan lähimäisellensä koskaan sanoman — ja uskon pitää pullistuman ja niin on kolistealaisten joukko yhä lisääntyvä, niin että kolistealaisseurakunta on Suomessa se suurin ja ainoa oleva ja pytyt ja astiat täynnä on se ylkää odottava minun nimeeni.

Minun, sillä niinkuin profeetta Joonas, minä lähdin minun huoneestani, mennäkseni siihen suureen Beliaalin kaupunkiin, jonkas sinä, suomenkansa, itsellesi rakensit, niin että koska viisaus, se kauhia synnin isä Beliaalissa, niinkuin ylpiä ori tallissa uskoa ja sanaa vastaan karkaa, niin minä uskonseipäällä ja sanakangella sen ylpeyden alas lyön ja niin viisauden maahan jaotan ja kangilla sille kuria kolistan, niin että uskon pitää Beliaalissa alati rauhassa, niinkuin kana orrella istuman ja sanan, sen oikian ja silkan sanan pitää siellä, niinkuin rauhoitetun kurjen pää korkialla kävelemän, ja pelvotta riemuääntä riuuttaman, eikä siitä viisauden ylpiästä orhista pidä niille koskaan pelkoa oleman, koska minä sille Beliaalissa kuria sanakangella kolistan. Elä siis, oi suomenkansa, minun turvissani Beliaalin kaupungissasi enää sinun uskossasi epäile, eläkä hoiperra ja horju!

Elä horju, vaan istu turpeana, sillä minun turvissani pitää sinun voimallisen leukaluusi, oi suomenkansa, Belialissa aina viheriöimän, niinkuin sanassa sanottu on, ja sanarypäleitä pitää sen kantaman ja niinkuin kannel pitää sen iäti heläämän, että herran kunnia ja viisaus sinussa ilmoitettaisiin. Ja niin ei sinun pidä enää sitä hauen isohampaista leukaluuta harpuksesi ja symbolisoittimeksesi tarvitseman, koska omasi otit ja herran kunniaksi kielen, ynnä tiukan kielen istutit siihen, että sinäkin raamattuja täyttäisit, etkä enää toiste erehdyksessä mykän vesihauen äänettömällä leukaluulla itseäsi herralle ilmoittaisi. Elä siis epäile, sillä jos kivet vaikenevat niin luun pitää kuitenkin laulaman!

Elä epäile ja päly, oi suomenkansa, sillä jos sinä muukalaisten Jerusalemin kaupungeissa, siellä viisasten parissa, pieni olet, niin omassa Beliaalin kaupungissasi ei ole kukaan suurempi sinua, ja muukalaisen maassa olet sinä uskossa muita turpiampi. Aamen!

Aamen, te kolistetut, te sanalla hereille kolistetut! Se uskon luja ja alati pitävä perussana: aamen!

Ihanaa. Sydämet sulivat. Tämä voimallinen kolistealais-uskon perussaarna masensi ja mursi kivikovatkin.

Mutta Haivenisen leski pyysi Sakaria iltasella luoksansa, lohduttamaan häntä hiljaisuudessa. Sakari suostui. Siinä lohdutusta kuunnellessansa alkoi leski puhua muustakin. Taitavasti hän puhui ja aivan odottamattoman pian hän onnistui.

Sillä vielä samana iltana kihlasi Sakari Kolistaja siinä kahdenkeskisessä hiljaisuudessa tämän toissilmän lesken morsiameksensa. Muutkin kuulijat olivat saaneet herätyksen ja niin alkoi Sakarin lähetystyö kantaa sadankertaista hedelmää.

*

Yleensä oli kaikkiin, jopa suruttomiinkin vaikuttanut syvästi Sakarin hurskas käytös solvaajaansa ja vihollistansa, Jussi Punnittua kohtaan. Ei siis ihme, että kääntyneiden joukko oli suuri ja yhä kasvoi. Koko seurakunnan halki alkoi vyöryä voimakas herätyksen henki ja nekin, jotka vielä pysyivät suruttomina, antoivat tunnustuksensa Sakarin hurskaalle mielenlaadulle ja nuhteettomalle vaellukselle.

Ja uskovaiset puolestaan tahtoivat palkita Sakaria. Heille tuli kunnia-asiaksi saada nyt Jussi Punnittu valtio-

päiville. Hiljaisuudessa, mutta sitä toimeliaammin valmistivat he sitä asiaa, Punnitun itsensä asiasta vielä mitään tietämättäkään.

Sillä hänetkin tahdottiin yllättää. Yhtäkkiä oli hänellekin osotettava Sakarin hurskaus, anteeksiantavaisuus ja muu. Suruttomien piti saada nähdä mikä voima piilee heräämisessä ja sen hedelmässä, uskossa.

Mutta muita innokkaammin puuhasi Sakarinsa vuoksi, Punnitun ehdokkuuden puolesta, hänen kihlattu morsiamensa, Haivenisen leski. Se oli jo jotenkin saanut vihiä siitä, että vallesmanni ja tuomari puuhaa Jussi Punnitusta lautamiestä. Se oli suuri apu.

„Jos kerran herrat miehestä lautamiestä puuhaavat, niin ei sen viisaudessa silloin ole epäilykselle tilaa”, arvelivat useat. Mutta Sakari, tuo siinäkin asiassa, oli ennen herroja huomannut Jussi Punnitun viisauden.

Ja niin levisi Sakarin maine ja alkoi myös nousta Jussi Punnitun arvo. Harvoin häntä nyt enää Tuhmaksi Jussiksi sanottiinkaan, sillä hänet oli nyt jo punnittu kokonaan toisella puntarilla.

*

Mutta aivan toisin sotkeutuivat asiat Pöndisen pappilassa. Iida oli, Tuomaan petoksesta loukkautuneena, eronnut talosta kesken vuoden. Ei hän halunnut asua samassa kylässäkään mokoman miehen kanssa. Ynseänä hän sille jäähyväiseksi halveksui:

— Kylmene vain!.. Vaikka jääpuikoksi jäädy koko mies, sillä kyllä niitä nyt tuommoisia housunkannattimia saadaan, vaikka viisi joka varpaalle.

Ja nyt palveli hän henkikirjurin perheessä ja oli jo ehtinyt kihlautua sen rengin kanssa. Pöndisen suosituksesta oli hänen sijaansa noudettu palvelustyttö, Hertta, vieraalta paikkakunnalta ja siitä sukeutui nyt pastorille uusi pieni ikävyys.

Tosin ainoastaan pieni. Mutta sitä kiusallisempi: Tuomas oli, näet, nyt saanut kuulla Sakarista toisen väärän jutun, sen, että Sakari ei olekaan kuollut, vaan on vain matkustanut asioille jonnekin ja palaa pian.

Hänen leskensä kanssa naimisiin meno oli siis nyt mahdotonta.

Ja niinpä tuntui Tuomaasta, että hän on vapaa yrittämään lämmetä Hertalle, ja hän oli alkanut lämmetä,

eikä Hertallakaan tietysti ollut mitään pappilan renkiä vastaan.

Ja nyt osui eräänä yönä pastori Pöndinen, tuossa yhden kahden välillä yöllä, tulemaan keittiöön, jossa Hertta silloin yksin nukkui. Hän näet tuli pyytämään vettä, tavallista, maallista juomavettä ja virvoitusta...

Ja silloin tapasi hän kauhukseen Tuomaan Hertan luota. Jos siveä lukija ei, kuten Eeva silloin, asiantunteuksensa vuoksi fiikunalehteä tarvitessaan olisi jo punastumiskykyinen ja -haluinen, niin sanoisin suoraan niinkuin asia on: että tapasi vierestä. Pastori tietysti kauhistui moista ja nuhteli Tuomasta, tosin hiljaa, ettei ruustinna meluun heräisi.

Mutta Tuomas, tietysti hieman mustasukkaisena, paa-dutti kaikki kohtansa. Kun, näet, Pöndinen häntä hieman uhkaili jollain rangaistuksella, keksi hän hyvin ilkeän ja häijyn ja kavalan keinon, ryyppäsi rauhallisesti vettä korvosta ja uhkasi tyynesti vastaan:

— Ka samapa tuo! Mutta minä puolestani levitän silloin tiedon siitä, jotta pastori hiipi kello kahden jälkeen yöllä alusvaatteillaan Hertan luo kyökkiin.

Ihan Pöndisen silmät suurenivat.

— Kuinka Tuomas semmoista uskaltaa!.. Vaikka itse oli kyökissä! — yritti hän kuin neuvottomana, mutta Tuomas vain sylkäsi, ja ikäänkuin suuriin renkimiehen etuoikeuksiinsa tässä siveellisyysasiassa vedoten, arveli ruumiillisesti veltosti, mutta henkisesti varmasti:

— Jaa... mutta se on toista renkimies ja toista pappi...

Ja tästä se nyt heitti uuden harmin Pöndiselle. Alati vaivasi häntä se pelko, että Tuomas ilkeyksissään tai ymmärtämättömyydessään todellakin selittää ihmisille niinpäin hänen harkitsemattomat öitsimisensä. Sen ikävän viisaisuasian lisäksi siinä olisi silloin, näin vaalien edellä, kiusaa korvia myöten, ja hän ei enää lopulta jaksanut joskus käsittää koko tätä asemansa suurta tukaluutta ja vaivaa.

*

Oli kulunut aikaa jo tovi edellisestä. Toiset vaalisaa-naajat kuuluivat jo käyneen seurakunnan vaikutusvaltaisia uskovaisia tervehtimässä. Pastori Pöndinen, jonka toiveita tämä äskeinen Tuomaan kavala uhkaus erityisesti himmensi, oli jo ihan kuin epätoivoinen.

Mutta sittekin hän koki, eli ja puuhasi. Hän valmisti vaalisaarnansa ja sen avulla hän toivoi pelastuvansa tästä pulastansakin.

Hän oli, näet, sen aiheeksi ottanut sydämensä asian, uskon. Hän selitti siinä väkuuttavasti, että ihmistäkin voidaan tutkia ja tuntea ainoastaan uskon avulla, ja sitä samaa hän oli suullisesti jo seurakuntalaisille teroittanut.

Ja nyt hän taas valmisti ja tarkasti samaista saarnaansa. Hän luki siitä:

„Oi ihminen! Silmä ja korva pettää, mutta usko ei koskaan väärin todista.”

Ja sitte seurasi pitkä selitys siitä, miten ihminen usein tuomitsee lähimäistänsä pahojen juorujen mukaan. Niiden mukaan hän pitää lähimäistänsä esimerkiksi tyhmänä, ilkeänä, ahneena, jopa haureuden harjoittajanakin.

„Mutta”, jatkui saarna, „mutta, jos me katsahdamme ihmiseen uskon avulla, niin me löydämme hänestä ihan toisenlaisen sydämen ja aikomukset ja avut”.

Hän mietiksi, jatkoi:

„Moni, jota ihmiset parjaavat, sanokaamme tyhmäksi osoittautuukin Herran edessä viisaaksi, jos meillä vain on oikean kristityn usko, joka ei epäile.”

Se kohta oli hänestä erittäin onnistunut.

Edelleen:

„Ja monen viattomimmille askelille ja kirkkaille ja selkeille poluille siroittaa kavalä ja paha kieli sameata hietaa, mutta jos meillä on oikea usko, niin me näemme hiedan alta oikean polun, joka vain sillä epäselvällä hiekalla sameoitettu oli.”

Sitä kohtaa hän hieman epäili. Se ei tuntunut aivan selvältä. Mikä hänessä liekin samentanut. Aivan hän mietiksi ja raapasipa jo korvallistansakin. Hänellä ei ollut mitään takeita renki Tuomaan hyvästä tahdosta, vaikka kyllä hän oli sitä koettanut nyt kohdella ihan totisella rakkaudella.

Hän pysähtyi, istui, mietiksi. Se samean hiekan kylväminen selkeille ja kirkkaille poluille tuntui taaskin hyvin kiusalliselta asialta. Aivanpa valtasi mielen jo epätoivo.

*

Oli jo iltamyöhä. Ruustinna oli sanonut hyvää yötä suuteloilla.

Mutta yhä valvoi ja mietiksi pastori Pöndinen asiaa. Hämärältä näytti nyt tämän seurakunnan saanti. Ei siis ihme, että hän siinä, mielen masennuksissa ollessa, johtui ajattelemaan toista työmaata herran vainiolla.

Ja niin johtui taaskin mieleen tunnettu Iso-Tulosniminen seurakunta, josta hän oli jo ylioppilasaikoinaan uneksinut, jopa rukoillut herraa sen puolesta. Kirkollisessa matrikkelissa, tuossa ainoassa Suomen Siionissa kirjoitetussa raamatussa, tuossa suloisessa ja lohdullisessa lupauksien- ja armonkirjassa, oli sen papintulot kainosti merkitty ainoastaan 26.745 markaksi 69 penniksi, vaikka ne todellisuudessa nousivat yli kolmenkymmenen kuuden tuhannen.

Mutta ikävä vain, että sen rovasti vielä eli. Onneksi oli se toki jo 78-vuotias ja sen isäkin oli kuollut jokseenkin siinä iässä. Lisäksi oli seurakunta n.s. keisarinpitäjässä. Ollapa vain tarpeen tullen senaatissa joku hyvä setä, tai vaikka tutun tuttu.

Niissä surullisissa mietteissä keinuellessansa hän — miten liekin osunut — tuli muistaneeksi Sakarin lähetyspitäjän vallesmanni Kaksinaisen. Sen setähän on senaatissa, eno piispana. Hän tiesi senkin, että vallesmanni Kaksinainen haluaa päästä valtiopäiville ja sitä tietä senaattiin. Senaattori-setänsä kautta voisi se paljon vaikuttaa, ja kuka tietää, mitä tietä herra meille milloinkin avun lähettää.

Omituista! Sillä siinä surussa ja murheessa, heräsi hänessä näet halu auttaa vallesmannia sen vaaliasiassa, auttaa kuten lähimäistä. Olihan kirkollakin yleensä hyötyä siitä, että sillä oli kiitollisuuden velkaan joutuneita käytettävänä.

Ja niinpä kirjoittikin hän nyt oitis Sakarin morsiamelle, Eulaliinalle, pyysi sen etsimään Sakarin ja käskemään sen puuhaamaan vallesmannin asian hyväksi.

„Erittäin huomauta”, kirjoitti hän: „että lähetyspappi Sakari Kolistajan on uskovaisille teroitettava, että vallesmannin valitseminen on tähdellistä ja tarpeellista kirkon edun, uskon ja kaikkinaisten siihen liittyvien katsomisien ja asioiden vuoksi, jotka kaikki on Herra niin oleviksi määrännyt.”

Ja vallesmannille itselleen hän kirjoitti:

„Tietäen sinun suopeaksi hengen-asialle ja toivossa, että niitä asioita tulisit valtiopäivillä edesauttamaan, olen käsenyt lähetyspappini, Sakari Antinpoika Kolistajan,

tehdä kaikkensa sinun vaaliasiasi hyväksi. Sillä vaikka meidän kalliomme onkin Herrassa, emme me silti kuitenkaan saa unohtaa toistemme keskinäistä auttamista ja hyvistä töistä kiitollisessa muistossa pitämistä, vaan tulee meidän muistaa, että vastavuoroinen palvelus, ollen sopivin palvelusmuoto, on meille täällä ajassa tarpeellinen ijankaikkisuutta varten.

Armo ja rauha olkoon sinulle, rakas ristivelii

Sinulle alati vilpitön Herrassa,

Johan Ruudolf Pöndinen.”

Oli jo yö. Hän riisuutui. Ruustinna oli antanut hänelle hiljaa varata liHAVAN roVASTIVAINAJAN alushousut. Hän pukeutui niihin, mitteli niiden kohtuutonta väljyyttä.

Mutta viis väljyydestä! Pääasia, että ne olivat lujat. Hän, joka on kerran armossaan housut lainannut, lainannee myös aikansa niiden mukaisen lihavuudenkin.

*

Vallesmanni Kaksinaisen talossa oli väki kuin sairasta. Kaisa-Liisa oli ärtynyt naimisasiastaan, kun Kakkilainen tuntui tyyten kylmenneen. Ei ihme, että hän ärtyi, kun herrasväkikin vielä juonitteli. Kiihkeästi viskoi hän vihojansa etupäässä Puddeen.

Pudde parka! Sillä itse vallesmannikin nyt aina tarttui maailmaan Pudden karvaturkin välityksellä. Ei se Pudde toki siitä niin suuria välittänyt, sillä se katseli tätä viisasten maailmaa, sen iloja ja suruja iloisen veijarin kannalta. Sen maailmankatsomus oli viime vuotisen luettelon ja myyntilistan mukaan maailmankatsomusta № 1374 — suomalaista keksintöä muutoin kuten yleensä kaikki maailmankatsomukset, tuohivirsut ja savusaunat,— ja huolettomana kävi se kylällä rakastajattariaan tervehtimässä. Ihmiset sanoivat sitä kirkkorauhan häiritsijäksi, mutta kumminkin on Pudden kunniaksi mainittava, että se, nähtyänsä suntion sauvan, tunnusti, kuten me muutkin kristityt, kirkkolain pyhyden viisaan olennon kaikella alttiudella.

Se siitä. Mutta kuten pastori Pöndinen, siellä seurakunnassaan, koki pelastaa viisauttansa, niin koki sitä pelastaa vallesmanni Kaksinainen täällä. Vaistomaisesti hän tajusi, että elämässä riippuu menestys viisaan maineesta enemmän kuin itsestään viisaudesta, ja siitä tuska, varsinkin näin vaalien edellä.

Ja samalla hän varustautui kukistamaan Sakaria, sen vaikutusvaltaa: hän koki saada papistoa nousemaan moko-
man maallikkosaarnaajan villitystä vastaan. Ja rovasti
olikin taipuvainen, sillä hän oli kuullut, että Sakarin
aikaansaama herätys oli ollut ihan tavallista voimallisempi.
Papiston asemaa se moinen voi uhata. Väärän harhaopin
levittämisestä kehoitti vallesmanni panemaan miehen syyt-
teeseen.

Ja niinpä hän nytkin puheli siitä rovastille, kuivalle
ukolle.

— Niin, veli rovasti,— hän siinä maallikkosaarnaajia
soimasi ja selitti:

— Ne hylt ovat ainoastaan seurakunnan turmio!

Koirat rähisivät kartanolla. Pudde näkyi järjestävän
niiden kesken isoa tappelua.

— Tuota koiran pirua,— äsähti vallesmanni tuskastu-
neena välillä. Rouva riensi sulkemaan akkunan.

— Jaa, veli nimismies,— mieltä rovasti asiaan, sillä
hän yleensä halusi hoitaa laumaansa yksin, mutta ei ollut
tähän asti harhaoppisia ja villitsijöitä ahdistellut, koska oli
pelännyt kaikkien, varsinkin sivistyneiden, nousevan häntä
moisesta suvaitsemattomuudesta tuomitsemaan. Aivan
häntä siis oudostutti, kun vallesmanni häntä päinvastoin
kehoitti. Ukko aivan ilostui asiansa puolesta.

Ja vallesmanni koki johtaa ukkoa Sakaria vastaan
asiaan puuttumaan, selitti jo kirkkolakiakin. Voitiin se
Sakari vetää oikeuteen harhaopin levittämisestä.

— Puuro siitä syntyy uskosta eikä autuutta, jos siinä
kaikenlaiset hierimet hämmäntävät,— intoili vallesmanni
kyläsaarnaajia.

„Jaa!.. Jaa!” mietiksi kuiva rovasti sisällisesti ihastu-
neena, lupasi harkita ja tutkia asiaa ja jos löytää Sakarin
opista harhauskoa, niin väärän opin levittämisestä antaa
tuomiokapitulille ilmi. Alttiisti lupasi nimismieskin tehdä
tehtävänsä yleisenä syyttäjänä, jähka vaan tuomiokapituli
Sakarin syytteeseen panee.

Niin hän iloitsi ja odotti uuden tuomarin tuloa, että
voisi Punnitusta tehdä lautamiehen.

Sillä hän ei vieläkään ollut saanut sitä Pöndisen
kirjettä, jossa tämä ilmoitti käskeneensä Sakarin puuhaa-
maan hänen ehdokkuutensa hyväksi, eikä hän liioin tien-
nyt, että Punnittu on hänen vaarallisin kilpailijansa: usko-
vaisten ehdokas valtiopäivämiesvaaleissa.

Kahdestoista sanakolina

Surullista, ihan piinallista, hermostunutta ja ärtyisää oli yhäkin elämä vallesmannin talossa.

Sillä nytkin olisi pitänyt lähteä tohtorin herrasväen luo ompeluseuraan, mutta rouvasta tuntui, että aivanhan hän siellä ihmisten katseista paistuisi. Kernaammin sitä nyt toki olisi vaikka lurjuksen kuin tuhman, jopa hullun miehen rouvana.

Ja nyt yhä vain uusia huolia. Tänään oli rouva saanut kirjeen senaattori-sukulaisen rouvalta ja omalta sukulaiseltaan paroonitar Vuorikiveltä. Ne onnittelivat jo valtiopäivämiestoimen ja ruunuvoudin- ja senaattorinviran johdosta ja lupasivat pian tulla suullisesti onnittelemaan. Mihin sitä katsookaan, kun ne nyt tulevat ja koko häpeä paljastuu! Rouva hermostui.

Niin oltiin, istuttiin. Rouva ompeli surullisena. Vallesmanni oli jo nukkunut päivällisunensa ja yritteli lukea sanomalehteä. Pudde, hylky, maata relletti, miltei keskilattialla ihan selällään, pystyyn nostetut etukäpälät polvista riipuksiin koukistettuina, vatsa rehellään, *tout exposé*, ja takakäpälät niin rumasti ja säädyttömästi hajallaan, että se voidaan tässä kuvatakaan ainoastaan punastumishaluisten tarpeeksi, hyödyksi ja huviksi. Se olikin tehnyt kylällä jonkun kolttosen ja nautti nyt onnellisena siitä, että oli päässyt näin hyvään turvaan. Rouva ompeli. Vaiettiin.

Ja silloin toi Kaisa-Liisa kahvin. Poistuessaan huomasi hän Pudden säädyttömyyden.

— Pty-hyi! — sylkäsi hän silloin inhosta, häveliäänä, ja ovesta ulos päästyänsä mutisi vihastuneena:

— Eivät sen vertaa jotta... koiran opettaisivat ihmisiksi olemaan.

Mutta herrasväkeä painosti. Rouva ompeli, työhönsä ihan tyyten vaipuneena, surullisena.

— Eilisessä... vai oliko se sunnuntaisissa lehdissä, seisoo, että,— tapaili vallesmanni, käänteli sanomalehteä ja jatkoi:

— ...Niin... Tässä viime viikon tiistain lehdessä seisoo, jotta Jaalan vallesmanni... minun koulutoverini muuten... Jaalan vallesmanni Knuut Bernhard Pimppoonius on nimetty... nimitetty,— aukoi hän sanomalehteä,— ...nimitetty sen ja sen kihlakunnan ruunuvoudiksi.

Ja puhuen hän jatkoi:

— Häntä pidettiin toverien kesken yleensä tuhmana... Yhdeksäntenätoista hän oli luokalla, kun minä olin neljäntenä.

Hän vilkasi rouvaansa. Miten kaunis se, tämä hänen Jenny Sesiiliansa olikin.

— Niin... neljäntenä... neljäntenä olin... Sitte kun niistä vieläkin ensimmäisemmistä oli Hinkka Parola kuollut ja Hugo Rogerus eroitettu juomisen takia, ja neljä muuta muista syistä, mikähän mistäkin... Niin, että niiden poistojen jälkeen olin sitte jo neljäntenä,—toisteli hän siinä pulassa, ja miten liekin, niin aivan kuin sekaantui lisäämään:

— Kolme olisi enää tarvinnut minun edeltä eroittaa, kun jo olisin ollut luokan ensimmäinen.

Mutta pahaksi onneksi ei ollut kukaan tehnyt niin suurta kolttoa, että olisi erotettu. Rouva tuntui huokaa-
van kuin tuskallisesti. Vaiettiin. Taas koki vallesmanni:

— Vai mitä sinä, Jenny Sesiilia?

Ei vastausta.

Ja silloin taas vallesmanni löysi sen, kelle purkautua. Hän ihan huusi:

— Pudde, sinä veijari!.. Niin rivostiko sinä taas...

Keppiä hän jo tapaili. Mutta onneksi ei Pudden omatunto ollut koskaan puhdas. Se tiesi siis pitää varansa ja niinpä nytkin luikki nopeasti sohvan alle. Äkäisenä puheli ja uhitteli silloin vallesmanni:

— Leikata se hylky pitää antaa, niin parantaa tapansa.

Ja oitis huusi hän Kaisa-Liisan ja lähetti sen heti noutamaan sitä kosiksijaansa, miessuvun peri-vihollista, ukko Tiristä, Puddea varten. Ja niin joudumme taaskin hetkiseksi poikkeamaan, puustakatsoen syrjäasiaan, mutta itseasiassa pääjuoneen, tämän viisaudenkirjan päähenkilön aikaansaannoksiin.

Ukko Tirinen, näet, tuli ja ryhtyi heti tuhotyöhönsä. Herkullisella paistipalalla vietteli se Pudden luokseen.

Mutta Pudde oli yleensä epäluuloinen. Tunsu hän myös ukon periaatteet ja ammatin, eikä niitä hyväksynyt. Mutta paistipala oli aivan houkuttelevan herkullinen. Sääli siitä luopua. Hän salli kavalan ukon lähestyä sitä tarjoilemaan ja lopulta sieppasi herkkupalan ukon kädestä, mutta kun ukko samalla tavoitti siepata hänet kiinni, purasi hän sen säären kerrassaan pahaksi ja sitä kyytiä korjasi luunsa talteen. Ukko kirosi ja uhkasi vallesmannia oikeudenkäyn-

nillä, mutta sopi asian, kun vallesmanni suostui maksaan lääkkeit ja lääkärin palkan ja lisäksi sata markkaa kipurahoja.

Mutta pelastumisensa kunniaksi laittoi Pudde isot pidot. Talosta taloon juosten kokosi se kaikki henttunsa ja kilpailijansa, vei ne tohtorin kartanolle ja järjesti siellä kerrassaan suurenmoisen tappelun, niin valtavan rähäkän, että siihen täytyi lopulla sekaantua ei ainoastaan tohtorin oman herrasväen, vaan myös ompeluseuraan saapuneiden herrojen. Varsinkin henkikirjoittaja piiskasi silloin armotta koiraansa, joka oli pahasti tappeluun sekaantunut. Se koira olikin Pudden poika. Pudde oli, johtamalla poikansa tappeluun, toimittanut sille isällistä kuritusta ja juosta veijaroi nyt kotiansa kohti, kähvelti matkalla pappilan kellarin akkunasta lääninrovastin huomista tuloa varten paistetun herkullisen kananpaistin, söi sen, luikki hiljaa makuuhuoneeseen ja heittäytyi vallesmannin sänkyyn selälleen, paistia sulattamaan, aivan samaan säädyttömään asentoon, mistä vallesmanni oli hänet äsken karkoittanut.

Mutta myöhemmin vietteli hän tuon samaisen, hänelle paha-aikeisen ukon koiran ja niin lahjoitti hän ukolle aikansa neljä veikeää ja elämänhaluista herraskoiran pentua. Kennelklubin näyttelyssä sai niistä jokainen ensimmäisen palkinnon: kultamitalin ja kolmesataa markkaa rahassa. Ukko Tirinen möi silloin penikat mitaleinensa kaupungin herroille seitsemästä sadasta markasta kappaleen. Hänellä oli nyt neljätuhatta markkaa.

Ja niinpä suostui Kakkilaisen hylkimä Kaisa-Liisa nyt ukkoon. Molemmat he kääntyivät Sakarin uskoon ja elävät onnellisena, sillä ukko, niin oman sukupuolensa leppymätön vihollinen kuin hän onkin, on kunnan kansalainen ja yhtä uskollinen ja perinpohjainen aviossa kuin siinä ammatissaankin, ja juuri siksi rakastaa häntä Kaisa-Liisa.

*

Kului aika. Yhä uusia yllätyksiä sattui tässä ihmeellisessä uskon ja viisauden asiassa.

Se uusi tuomari, Pekka Lakinen, oli, näet, jo saapunut ja vallesmanni oli hänelle ehdottanut Jussi Punnettua lautamieheksi. Tuomari oli luvannut tutustua mieheen, oli kutsuttanut Jussin puheilleen, tosin vasta muissa asioissa, voidakseen ensin tutustua, ja nyt oli vallesmanni saapunut kuulemaan tulosta ja päätöstä.

Ja suostui se tuomari. Siinä totia juodessa puheli hän Jussi Punnitusta vallesmannille:

— Tuhmahan tuo kyllä näkyy olevan, mutta eivätpä ne lautamiehet ja kirkkoväärdit yleensäkään mitään kynttilöitä ole.— Puhe johtui siis viisaisasiaan. Tuomari ryyppäsi ja jatkoi:

— Ja mitäpä tuo alempi kansa liialla viisaudella juuri tekeekään. Kunhan on sen verran, että osaavat nenänsä niistää ja pahimmat hajunsa pellolle kantaa ja... No, skool, veli!.. Nikottaa tuo konjakki.

— Terve... terve!

Ja tuomari nikotteli ja jatkoi:

— Niin. Turhaa ylellisyyttä on kansalle viisaus. Ylempi sääty ja virkamiehistö heille kuitenkin kaikki asiat valmiiksi laittaa. Hulluksi ne, tottumattomat kollot, viisaus tekisi: alkaisivat viisautta päähän saatuaan vain hyppiä ja vastaan potkia... No veli! Ryyppää!

Vallesmanni ryyppäsi konjakin vakavana. Ei häntä miellyttänyt puhe viisaudesta. Hän vaikenä. Tuomari sytytti sikarin, ja silmät jo ehkä hieman sameina jatkoi:

— Johtaa ja opettaa viisauden pilaamaa talonpoikaa, on yhtä työlästä kuin vetää itsepäistä härkää sarvista.

Tavallaan tyytyväisenä palasi vallesmanni kotiinsa, mutta siellä odotti yllätys: hän sai Pöndisen kirjeen. Nyt hän huomasi yllyttäneensä rovestin Sakaria vastaan samaan aikaan, kun Pöndinen määräsi Sakarin puuhaamaan hänen ehdokkuutensa hyväksi!

Onnetonta! Jos hän lisäksi olisi tiennyt, että Jussi Punnitu on hänen kilpailijansa, ja että hän itse on tuota vihollistansa auttanut kilpailussa: hommaamalla lautamieheksi, nostanut sen arvoa valitsijoiden silmissä, jos hän sen olisi tiennyt niin — niin luullaan — olisi hän alkanut itskin epäillä viisauttansa, myöntänyt, että ei hän ole ainakaan liika viisas, kuten Sakari, vaikka hän oli suuttunut silloin, kun Sakari sen arvon häneltä kielsi.

*

Puuhassa se ukko rovasti Saarnanenin jo touhusi, laati syytöskirjelmää. Sakarin toimi olikin jo alkanut paisua hänelle vaaralliseksi. Sydämen halulla hän siis jo asiaa ajoi.

Oli jo ilta. Hän itse alkoi riisuutua, mutta rouva istui vielä, kodikas, valkea mummon-myssy päässä ja silmälasit

nenällä riippumassa, istui ja luki uutta Genoveevaa. Oli puhuttu Sakarin ja Pöndisen opista ja muista uskon asioista ja ukko rovasti siinä riisuutuessaan jatkoi:

— Kun minun liikavarpaalleni harhaopin saarnaajat laumaa harventaessaan polkevat, niin maallinen viisaus sille vain nauraa. Mutta kun poletaan omalle liikavarpaalle, niinkuin nyt vallesmannin, niin maallinenkin alkaa huolehtia minun liikavarpaastani, saadakse sen kautta oman varpaansa pelastetuksi.

Rouva keskeytti lukemisen, katsoi isojen silmälasiansa takaa ihan juhlallisen hurskaasti ja puheli:

— Niin, rakas Reino Anselmi! Siitä sen nyt näet, että herrasta ja herran palvelijasta se maallinenkin mahtavuus ahdistuksen ja kaipuun tultua apua etsii!

Ja taas hän selitti Sakarin ja Pöndisen oppia. Eräs uskovainen oli sitä hänelle selostanut.

— Ka-aiken... Kaiken ajallisen viisauden tuomitsevat, ja uskon yksin sanovat elvyttävän, Reino Anselmi,— puheli hän. Ukko rovasti varustautui housujansa riisumaan ja sitä tehdessään noin-vain arveli:

— Tuomitkoot! Viisauskin on herran armolahja ja siksi elävät usko ja viisaus...

Ihan lahkeen suusta pitäen täytyi kumartua oikeaa lahetta pois vetämään.

— ...usko ja viisaus,— jatkoi hän samalla: — asuvat tässä ajallisuuden maailmassa aina yhdessä, niinkuin kaksi rakasta veljestä, joista toinen taluttaa toista, viisaampi tuhmempaa, — selitti hän housuja lopullisesti jaloista vetäessään.

Hän silmäili naulaa housuille ja samalla jatkoi:

— Herrasta... herrasta ovat usko ynnä viisaus, ja siksi asuvat ne aina eroittamattomasti yhdessä, kuten kaksi housunlahetta... Kussa yksi kulkee, siellä on myös toinen. Muuten olisi tämä rakkaan herramme luoma tomun maailma lahepuoli ja toisjalka.

Hoksasi hän naulan, köpitti alushoususillaan, päällyshousut näpissä, sinne, ripustaa tökkäsi housut naulaan ja arveli:

— Siinä riippukoot! Sekä usko että viisaus!

Vuoteeseen hän heittäytyi ja kohta nukkuu. Rouva luki vielä hetkisen Genoveevaa, mutta lopulta otti kortit ja ryhtyi povaamaan, saadaksensa tietää, miten tämä Pöndisen ja Sakarin harha-oppilais-asia päättyy. Vanha kissa hyppäsi

pöydälle, istahtaa kökähti ja alkoi sangen huolellisesti tarkata rouvan povaamista, ja huoneessa vallitsi suuri pappilan rauha. Rovasti kuorsasi hiljaa ja vanha kello naksutteli rauhallisesti ja tasaisesti.

Kolmastoista sanakolina

Sakari puuhasi taas laitoksen töissä, johti ja touhusi. Laitoksen työväki, varsinkin laiska Hippiläinen, joka silloin kerran ihastui Sakarin „pitkän-kiskomiseen”, oli yhä enemmän mielistynyt tähän toimekkaaseen johtajaan. Ei hän kyllä Sakarissa mitään erityisempää huomannut — sitä ei muutoin olisikaan kyennyt hänessä juuri huomaamaan — mutta hän piti sittenkin Sakarista, etupäässä sen vuoksi, että hän laski nyt Sakarin aikana saavansa työstään noin neljä kertaa suuremman palkan kuin ennen, vaikka päiväpalkka olikin entinen ja sama.

Ja uskovaiset alkoivat jo Sakaria antimillansa muistaa. Ne siellä saarnalla herätetyt lähettivät kirkolla kävijöiden mukana Sakarille lahjoja, ken sukat, ken kintaat, ken mitäkin. Tänään toi Pykäläinen Sakarin toisen morsiamen, Haivenisen lesken, lähettämät uudet alushousut. Se viipyikin siinä vielä, jutteli ja selitteli. Istuttiin pihamaalla ja se laiska Hippiläinenkin siinä oli seurassa.

— Oli se toki viisas teko kunnalta, kun huomattiin rakentaa tää hullujenhuone,— puheli Pykäläinen ja lisäsi:

— Se on tarpeellinen laitos.

— Ka,— muhasi Hippiläinen laiskasti ja jatkoi veltosti filosofeeraillen:

— Sittepähän saa selvän, kuka on hullu ja kuka viisas, kun on seinä välissä, sillä toisiinsahan ne muuten sotkeutuisivat...

Ja siitä sitä sitte keskusteltiin: viislausasiasta, sen eri osastoista, hulluudesta ja muusta. Niitä siellä seinien sisällä olijoita, huoneeseen päässeitä, sääli tietysti Pykäläinen. Kiitollinen hän oli itsensä ja muiden ulos jääneiden puolesta, ja nöyrin mielin hän puheli:

— Ja meidän ei siis sovi olla ylpeitä ja ynseitä siitä, että herra armoissaan on antanut meille seinän taakse jääneille tarpeeksi asti viisautta.

— Ka... Mitäpä siitä ylpeilee,— laiskotteli Hippiläinen ja Pykäläinen jatkoi:

— Herra on vain sitä viisautta jakaessaan käyttänyt meille mitatessaan isompaa punnusta, kuin niille siellä seinän takana olijoille mitatessaan...

Ja Sakarilta hän tiedusti:

— Vai mitä johtaja siitä arvelee? Siitä, että herran punnukset ovat kussakin tapauksessa erilaiset... viisauttakin meille mitatessa.

— Erilaiset ovat,— todisti Sakari, mutta varmuudella hän lisäsi:

— Mutta vaaka on aina sama.

Ei siis ole asiassa jumalan taholta mitään väärää. Sakari oli aina valmis jumalansa asiaa puolustamaan, ja siksi hän siihen vaakaan vetosi ja vielä lisäsi:

— Sillä se on viisauttakin mitatessa pääasia, että vaaka on sama... Kyllä siinä ei silloin herran puolesta vilppiä ole ja... Vaaka taas ei koskaan falskaa.

Pykäläinen lähti ja työkello soi. Kun oli joku aika tehty työtä, huomasi Sakari erään kanan menevän tyhjiin vajaan, riensi perässä, sillä hän arvasi, mikä sillä oli mielessä. Tietysti se munimaan meni. Sakarissa heräsi uteliaisuus.

Ja silloin kutsui hän vajan ovelle työväen, ensin Hippiläisen, sitten toisen, ja niin yksitellen koko väen:

— Katsotaan kun kana munii,— puheli hän niille. Hippiläinen ihastui.

Ja niin katsottiin, seistiin vajan ovella. Kana, jota väen uteliaisuus häiritsi, ei tietysti muninut, vaan käveli vajan lattialla ja kotkotti hermostuneesti.

— Ei mennä pois ennenkuin munii,— varotteli vain Sakari väelle, uteliaisuudesta kiihtyneenä, ja niin odotettiin. Hippiläinen odottikin jo mahallaan ruohokossa lojuen. Kana hermostui yhä enemmän ja kotkotti yhä äänekkäämmin. Sakari nauroi ja oli onnellinen.

Ja niin ilman loppua, tunti, toinen, kolmas. Koko iltapäivä siinä katsottiin. Nyt kana huusi jo ihan riivatusti, tepasteli ja lennähtelikin. Toiset kanat luulivat toverinsa olevan hädässä ja alkoivat sen apuna ensin kotkottaa ja sitte huutaa. Meluun yhtyi kukko. Se parkui ihan kuin syötävää.

Ja niin oli talo melua ja huutoa täynnä. Aidanselillä, siltojen alla, kaikkialla ja jos missä, parkuivat kanat kuin

syötävät ja kukko koki uhallakin saada ääntänsä kuulumaan yli kaiken. Se kirkasi niin, että kaula oli katketa. Sakari nauroi ihan käppyrässä.

Mutta lopulta toki kana epätoivoissaan hoksasi pelastuksen: se lennähti eräälle orrelle ja siitä erään aukon kautta vajan ullakolle, peittäytyi romukasan taa, teki tulisen kiireesti tehtävänsä ja alkoi sitte hiljaa, rauhallisesti ja onnellisena äännähdellä. Muutenkin melu alkoi vaimeta ja rauha palautua.

Mutta pihamaan nurmikolla nukkui Hippiläinen sikeässä unessa. Hänet herätettiin. Olikin aika herätä.

Sillä aika oli tullut. Työaika oli päättynyt ja niinpä eukko Hippiläistä herätellessään hoputtikin sille:

— Nouse pois, tahi et ennätä nukkumaan mennä ja myöhästyt illalliselta.

*

Sakarin talossa pidettiin Sakaria nyt lopultakin jo menneenä miehenä, semmoisena, joka on kuulumattomiin hävinnyt, kenties tapaturmaisesti kuollut. Talon käytettävänä oleva inhimillinen viisaus ei kyennyt aavistuksinkaan huomaamaan, että Sakari samoina aikoina päinvastoin teki itsensä kuolemattomaksi. Samalla kun inhimillinen viisaus varustautui siinä holhousasiassa julistamaan hänet ei ainoastaan vähäjärkiseksi, vaan suorastaan semmoiseksi, jolla ei ole järkeä ollenkaan, ei vähääkään, perusti Sakari kuolemattomuutensa juuri tuon järkensä, viisautensa nojalla, vieläpä tarvitsematta käyttää viisaudestansa muuta kuin sen negatiivista, kielteistä osaa.

Sen sijaan oli Issakainen saanut viisautensa avulla selville kaikki isäntämiehenä olon hyvät puolet muonamiehen oloihin verraten. Ei siis ihme, että hän koki nyt jo kosia Anna-Liisaa entistäkin hartaammin. Kaiken viisautensa laski hän siinä suostutellessaan kauneutensa lisäksi vaakalaudalle.

Nytkin hän siinä illansuussa, työstä palattuansa, istui ja illallista odotellessansa tupakoi, se iso takkuinen pää harteillaan kuin pöyhitty heinäruko. Anna-Liisa puuhaili. Issakainen piti sitä salavihkaa silmällä ja puheli:

— Niin jotta ottaisit vain minut mieheksesi... Ei siitä Sakarista enää kuitenkaan hiirikään hisahda.

Ja tarpeenhan se Anna-Liisalla olisi, siinä isotöisessä talossa, ollutkin isäntä. Oli hän sitä mieteksinytkin, eikä

hänellä enää ollut mitään erikoista Issakaisen rakkautta vastaan, sillä hyvä työmies tuo oli. Issakainen imeksi nysäänsä ja jatkoi, kehui:

— Minusta ainakaan et tarvitse pelätä, jotta tulee liika viisas!

Ei. Ei ainakaan ollut järin suurta syytä siihen huoleen. Laiskotti. Hän vetäytyi lattialle lehtikasaan selälleen ja samalla jatkoi, ihan jo kuherteli: puhui leikkisästi, viisasteli:

— Se pitää olla miehellä lujarakenteinen pää, kun viisaus alkaa sisältä päin ponnistaa.

Ja tavallaan tosissaan hän jatkoi, kehui:

— Koko tässä minun suvussa on yleensäkin ollut niin lujapäistä miestä, että suvussa ei ole vielä ilmaantunut ainoatakaan liika viisasta... Varsinkin isän isällä kuuluu olleen päärrattaat niin kovaa tekoa, ja niin tarkalleen justierattu, jotta sekunnin päälle olisi osannut passata.

Ja Anna-Liisan mieli taipui ja taipui. Ja niinpä hän, kun Issakainen jatkoi kehumistaan, siinä työssään jo tavanmukaiseksi vastaväitteeksi, oikeastaan kuherteluksi, muka ynseili:

— Eläkä tuossa kehu! Ei sitä miehillä kuitenkaan ole sen suurempia kuin jotta... onhan vain housut jalassa!

— Ka... Mutta eipä sitä rakkausasiassa sillä vastapelaajalla, eli naisella, ole sitäkään valttia ansiokseen pöytään lyödä! — hoksasi Issakainen pitää puoltansa.

Ja niin alkoi rakkaussasia kehittyä. Tuli yö. Anna-Liisakin jo nukahti. Kissa oli antanut hänelle jo kaikki anteeksi ja palveli siis taloa uskollisesti: vartioi tavallaan hänen sulhastansa, joka nukkui lattialla lehtikasassa.

Hiiri näet yritteli pistäytyä tupaan sillan kolosta, aivan Issakaisen takkuisen pään vierestä. Kissa asettui sitä vahtimaan ja istui siinä puolisen yötä. Sadasti pisti jo hiiren pää reiästä, mutta aina vain oli kissankin käpälä valmiina ja odottamassa. Elähtäneen, paljon kokeneen ukkomiehen vakavuudella hoiti se nyt tointansa siinä Issakaisen vanukeläjän vieressä. Viikset olivat hyvästi hoidetut, suoraakin suuremmat, ihan kuin parturin sukimat ja hätiköimättä ja viisaan näköisenä vahtasi se hiiren pään pilkahteluja.

*

Yleensä oli Sakari kaikessa lähetystyössänsä menestynyt hyvin, kuten lukija on huomannut. Eikä ihme, sillä kaikki

oli hänessä vilpitiöntä, altista, kuten lapsessa. Hän oli sanan mukaan uudestisyntynyt.

Ei siis ihme, että hän eräänäkin yönä onnistui hyvin tehtävässään, vaikka se oli — varsinkin saarnamiehen arvoon katsoen — sangen arkaluontoinen.

Hän näet lähti, maan tavan mukaan, toisen morsiamensa, Haivenisen lesken luo, kiittämään saamastaan lahjasta ja häntä puhuttelemaan. Lohduttamaan ja aitassa nukkuvaa herättämään hän lähti. Mukaansa otti hän Eulaliinan silkkihuivin, lahjaksi tälle toiselle morsiamellensa.

Mutta onnettomuudeksi oli Haivenisen leski, kuten tiedetään, lähtenyt vaaliasialle, puuhaamaan Sakarin vuoksi Punnitun hyväksi. Kotimiehenä oli hänellä Leppäläisen tyttö, Kaisa, ja se se nyt nukkui yksin aitassa. Sakari tuli ja koputti ovelle, kuten oli tottunut tällaisessa herätystyössä tekemään.

Ja ihmeellistä! Ei hänen tarvinnut muuta kuin kerran koputtaa, niin jo se aitassa nukkuva vaimo heräsi ja avasi oven. Kolkutusta ja kolistamista ei siis tarvinnut lainkaan. Kaisa, näet, oli siinä ikävissään odottanutkin yöjalkalaisia ja oli siis koputukselle altis, valmiiksi herännyt. Kaisa aluksi oudostui ja oudostui Sakarikin, mutta oitis hän selitti:

— Minä vain koputin.

Tunsi Kaisa Sakarin, sillä oli hän ollut hänen saarnaansa kuulemassa, vaikka ei hän vielä uskovainen ollut.

— Lohduttamaan tulin,— jatkoi Sakari.

Ja niinpä Kaisakin antoi asian olla. Sakari työnty iaitaan, istahti Kaisan sängyn reunalle, tupakoi ja mietiksi siinä kauvan. Kaisakaan ei puhunut, muuten vain makaili siellä Sakarin selän takana.

Mutta sitten kaivoi Sakari povestaan Haivenisen leskelle lahjaksi varaamansa Eulaliinan silkkihuivin, työnsi sen Kaisalle ja ilmoitti:

— He... Toin sen sinulle lahjaksi!

Ja ääneti kallistui hän Kaisan viereen. Ja Kaisa alkoi kin jo taipua. Sakari jo ihan likisteli ja samalla kysäsi:

— Pidätkö sinä lohduttamisesta? Herran sanalla lohduttamisesta?

Ja kauvan odottamatta hän lohdutti Kaisaa:

— Kun ihminen ei nuoruudessaan ylenkatso lohdutusta, niin... silloin ei liika viisaus pääse olemaan ruumiin ja hengen vaiva.

Ei kulunutkaan montaa hetkeä, kun jo Sakari oli kihlannut Kaisan kolmanneksi morsiameksensa. Ei sitä Kaisa voinut vastustaa, sillä jos kenenkään, niin saarnamiehen ja pankkiirin suhteen on nainen, kuten tietty, aina voimaton, heikko ja antautuvainen.

*

Mutta silloin sattui pieni onnettomuus. Kylänpojat tulivat Kaisan luo, koputtivat, ja kun ei avaajaa kuulunut, sysäsivät itse oven auki, löytäen Kaisan, mutta myös saarnamiehen hänen vuoteensa reunalta.

Ja niin syntyi sananvaihto, ensin säveä, sitte jo toisenlainen. Pian kehittyi siitä käsirysy. Pojat mukiloivat Sakaria aika pahasti, viskasivat hänet lopulta ovesta ulos, vetäsivät oven kiinni, ja vaikka Kaisa oli paennut saunaan, niin jäivät pojat hänen paluutaan aittaan odottamaan. Sakari luuli Kaisan jääneen pojille aittaan, rynnisti ovea vastaan, mutta ovi oli lujasti kiinni.

Hylyt! Ne olivatkin urheiluseuralaisia, tunnuslauseena aksioomi, viisaus, totuus: „Terve sielu terveessä ruumiissa.” He pitivät siis sielua terveenä ruumiin harjoituksilla ja kukistivat pirun valtaa, syntiä ja kaikkea pahuutta ja pahaa, urheilulla, kuten muut Kalevala-, hautapatsas-, pääkallo-y.m. arkeologisista tutkimuksista, eli vanhojen peijaiden ruuantähteistä, etsivät sitä ehtymätöntä elämänvoimaa ja -viisautta, jota voi tarjota ainoastaan varsinainen, alati viheriöivä viisaus, viisaudenkirja, ja viisaudenkirjahomma ja varsinkin usko. Oli niillä, urheilijoilla, siis voimaa millä viskata pappi pellolle ja vielä ihan kuin ivalla kehoittivat Sakaria heittämään sielujen parantamisen saarnoilla ja muilla Siionin apteekkilääkkeillä, ja parantaa niitä uuden-aikaisilla pahanlääkkeillä esimerkiksi kolmiloikkauksella, tai ranskalaisella painilla.

„Pilkkaajat!” kauhistui Sakari heidän puhettaan.

Ja nyt alkoi hän ihan raivoissaan kolkuttaa ja pyrkiä takaisin aittaan. Hän löi oveen, että tärisi ja vaati avaamaan. Hän julmistui, kun ei avattu, otti halon ja löi seinään, että paukkui ja jyski, mutta sittekään ei vain avattu.

Ja silloin keksi hän keinon. Talossa oli iso ruokakello. Kuin kirkonkello riippui se siellä pikku katon alla, kahden pitkän patsaan päässä, päätyseinän yli kohoten. Sakari alkoi aitassa olijoiden kiusaksi uhallakin soittaa. Vimmatusti veti hän nuorasta. Kello helisi ja pauhasi. Ääni kantoi yön tyy-

neydessä yli seutujen ja vesien. Ihmiset havahtuivat. Luultiin Haivenisen talossa jotain pahaa tapahtuneen ja riennettiin avuksi. Isona armeijana samosi koko kylän väki karta-nolle.

Mutta harmistunut Sakari vain soitti, soitti aitassa olijoille kostaaksensa. Väki oudostui, seiso, katsoi, tunsu voimallisen saarnamiehen.

Ja silloin Sakari selitti uhitellen:

— Soitan!.. Uhallakin soitan!

Ja hän soitti ja jatkoi:

— Yölläkin minä valvon ja kolkutan ja kolistan, ja jos ei auta, niin minä soitan kellolla, niin että yösydännäkin pitää jokaisen herätä.

Oltiin ymmällä. Saarna-asiasta käsitettiin Sakarin puhuvan. Uskonnollista hereille soittamista se siis tarkoittaa, arvelivat uskovaiset ja ihastuivat. Kukapa pappi tekisi niin: valvoisi kuin paimen yölläkin, soittaisi hereille, ja kun kokoonnuttaisiin, niin julistaisi sanaa ja jakaisi lohdutusta. Hän soitti siinä yösydännä ja valvoi siis kylän paimenena.

Ja aivan kuin itsestään siinä muodostuikin öinen, ihana saarnan ja herätyksen hetki. Kaikki ne monet suruttomatkin jäivät kuuntelemaan siihen, niiden harvojen uskovaisten joukkoon.

Ja niin saarnasi Sakari Kolistaja kolmannen voimallisen saarnansa, n.s. yösaarnan.

*

Näin hän saarnasi:

— Kun kello lyö kaksitoista, niin silloin on sydänyö!

Hän jatkoi:

— Ja silloin kaikki nukkuvat, jotkut niin sikeästi, että kuorsuu kuuluu.

Niin tekevät. Kuin linnut oksalla nukkuvat he, nämä työssä ahertaneet, väsyneet lapset, ken vuoteessa, ken paljaalla puulla. Sakari jatkoi:

— Mutta minä valvon.

Miten liikuttavaa, ihanaa! Sydänyö ja kaikki nukkuvat. Hän yksin valvoo, yllä vain yön sineen nukkuneet hiljaiset tähdet. Paimensauva kädessä hän joko vaeltaa ja huolehtii, tai istuu, tai hetkeä vartoo. Hän jatkoi:

— Ja yhtäkkiä minä alan kellolla soittaa!

Näin, juuri puoliyön hetkellä, silloin kun vedet lepäävät, kedot ovat vaiti, eikä ole muuta kuin tämä yön rauha.

— Minä vedän kellon nyöristä ja soitan, niin kuin olisi maailmanloppu.

Suuri hätä, synnin hätä. Sitä se kai tarkoittaa, ajateltiin. Sakari todisti:

— Vaikka kello lentäisi kappaleiksi, niin minä vain soitan.

Uskollisesti, perinpohjin kuten aina altis paimen, niin hän tehtäviänsä täyttää, niin hän vaaraa väistämättä kellonsa ääressä seisoo.

Ja Sakari vannoi:

— Ja silloin se tulee hätä! Toiset eivät ennätä housu- jaankaan löytää, vaan juoksevat keveisillään.

— Ihmislapset, ne pienet poloiset! Kuin viattomat, säikähtyneet lapset rientävät he hädän hetkellä, kesken sydänyön hiljaisuutta apua etsien. Ei auttajaa, ei apua. Yö vain ja äänettömät kesäöiset vedet. Etäältä kuuluu vain paimenkellon kirkas kutsu, jakaen valoisan kesäyön rauhan lohdun ääntä. Kuin pelästyneet lapset samoavat ihmisrukat sitä kohti, saapuvat paikalle, näkevät uskollisen paimenensa soittavan, alkavat rauhoittua ja tuntee päässeensä turvaan.

— Ja silloin,— saarnasi Sakari ihan vuolaalla voimalla: — silloin minä sanonkin että: katso, maallinen viisaus, se yläpiä, mutta hedelmätön vaimo, joka jokaiselle helmaansa hempiästi nostaa, on valmistanut vuoteensa teidän päähänne ja elää siellä niinkuin kenokaula Jerusalemin tytär yläpiästi, ja makaa kauhiassa haureudessa, mutta lasta hän ei saa.

Ihanaa! Vertauksesta tuulahti sieluihin raamatullinen tuoksu. Saarnaaja haltioitui, jatkoi:

— Ja on tämä suomenkansa itse se monista tuhmista, mutta tuskin ainoastakaan viisaasta teostaan kuulu vanha viisas Väinämöinen, joka Joukahaisen kanssa viisaan maineesta kinaa. Sillä viisauden ainoaksi edustajaksi ja pääkamreeriksi se viisaan Väinämöisen kansaksi julistautuessaan itsensä ylensi ja niin on koko suomenkansa niinkuin poriseva papupata ja niinkuin kiehuessaan röplöttävä rokkakattila se on; sillä viisaudesta se porpottaa ja porinaa pitää, mutta työt, siitä viisauden porinasta syntyneet työt ovat niinkuin siitä kiehuvesta rokkakattilasta lattialle läikähtänyt ripellys. Ja niinpä: ainoastaan hullun suulla tohtii ja voi suomenkansa itsestään totuuden sanoa, mutta viisaskielisenä se kavalasti pahansa peittää ja pienuutensa vakan alle visusti kätkee ja ainoastaan olemattomia itsestään ilmoittaa,

ja koskasta maksupäivä saapuu, niin papinkappansa kuurnitsee ja niin tuulenhäntäisistä herralle kymmenykset kantaa, mutta selvän elon itse syö, ja niin on viisaus sille ainoastaan vilppipuheen kauhia isä ja viisauden hapatus sala-ajatuksen siemen, sillä he hapattaa pois uskon, sen autuuden kolian peruskiven. Totisesti! Totisesti, sillä ainoastaan uskoon ja herran antamaan kovaan leipään pystyvät suomenkansan hampaat, mutta viisaus on sille liika kova pähkinä purra. Siispä hätky!

Hätky ja kavahda, sillä vaikka sinä, oi suomenkansa, viisaan Väinämöisen kansana itsesi viisauden juurikansaksi ilmoitit, niin minä kuitenkin sinun kauhean viisautesi sanavalolla kirkastan ja liika viisautesi sanatulella korvennan, että niinkuin viisaus alastomana ja rutiköyhänä uikuttaen sinusta maailmaan tuli, niin pitää sen myös nyt repaleensa riisuman ja ilkoalastomana maailman edessä seisoman ja häveten häpeämän ja niinkuin hiiren sen itselleen pako-reikää vilkuman pitää. Etköstä huokaa!

Etköstä huokaa, oi suomenkansa, sillä herran Jerusalemiksi sinä sen ihanan ja pyhän Beliaalin kaupunkisi uskon avulla rakensit. Tiilistä ja rautapetoonista ja saven ja sementin sekoituksesta sinä sen rakensit ja pystytit sinne lyhtytolpat ja telefoonitolpat, niinkuin suorat seedripatsaat Siionissa. Sinä ylensit siellä ihanat sähkölamput ja kirkkaat kaarilamput, niinkuin valot, ja niinkuin kauriin ja karitsan kruunussa tähdet ja vedit johtolangat. Sinä istutit sinne myös esplanaadit ja yrttitarhat ja hesperiiat ja promenaadit ja rakensit kaariportit ja asemat ja korkiat tähtitornit ja hippodroomit, niinkuin Beettelissä ja hallit ja yömajat ja isot salmiaakit niinkuin Efraidassa, että se Beliaali niinkuin Daavidin kaupunki olisi, ja että siellä neidot niinkuin harput herraa kiittäisivät ja ihanat emännät kanteleet polvilla istuivat ja sinä itse symbaalia soittaisit ja fortepiaanolla ylistystä edes toisit, ja te kaikin kiitoskuoroon yhtyisitte. Sitä varten sinä uskon avulla sen pyhän ja korkian Beliaalin, sen uskon kaupungin rakensit.

Sitä varten sinä varasit sinne gramonfoonit ja sellot ja kaikkinaiset muut uskonsoittimet: pelitoosat Ruomista ja positiivipelit Kapernaumin ja hanurit pyhästä Saratovin kaupungista, ynnä rumbaalit ja huuliharput ja kurkut, että sinun Beliaalisi pyhä ja korkia olisi.

Että se pyhä kaupunki olisi, niin että siellä sinun virtesi jyriseisi ja kuuluisi ainoastaan urkujen pauhu ja sinun

ylistyksesi voimallinen tärinä, kun sinun rumbaalisi kajaa ja sinä väkinesi ynnä emäntinesi pasuunalla psalmeja puhallat, ynnä tyttärinesi kielikannelta soitat, ja pilleillä ja huiluilla ihanasti kiitosta huilutat, mutta viisaus sinut petti.

Petti, sillä suomenkansan viisaus on niinkuin härkä, ja niinkuin vihainen härkä, jonka silmät sidotut ovat, ja sen tykö meni kuitenkin suomenkansa, kun se neuvoa ynnä ymmärrystä tarvitsi ja siksi ei voi suomenkansa synnittömänä, eikä vaimottomana elää. Ei, sillä koska se viisaudelta, eikä uskolta neuvoa kysyy, niin se kavala viisaus neuvoo häntä: „Mene siihen suureen Beliaalin kaupunkiin” — neuvoo se häntä — „niiden Beliaalin ihanien tyttärien tykö, ja niiden lumosilmäisten neitosien, ynnä niiden kippurannenien kaunokaisten ja ylen ihanaisten neitsytpiikasien luo sinä Beliaalin kaupunkiin mene ja sano niille: minun vohlani ja minun kyyhkyläiseni!”

Voi sinua!

Voi sinua, oi suomenkansa, ettäs uskoni hylkäsit ja viisaudeltasi, sidesilmäiseltä härältä, neuvoa kysyit! Sillä koskasta vielä uskon avulla sen neuvoa epäilit, niin se sinulle kavalasti kuiskasi: „Katso, vaimon hempu on sinulle parempi kuin sämpylä ja manna, ja ihana neito on suloisempi kuin mahla ja hunaja sinulle” — ja niin sinä, oi suomenkansa, viisauttasi uskoen kaikkinaisista maakunnistasi vaimon luo Beliaalin kaupunkiin menit.

Menit, oi menit, ja niin saavuit sinä sinne, koska siellä vielä kukoisti sinun uskontaidollisuutesi aika, niin että lampaat olivat Beliaalissa siveiksi kerityt ja jäävät hurskaiksi leikatut, ja sinulla itselläsi oli kammattu otsajakausta ja isäinsääty, ynnä talli orhia ja renkitupia renkiä varten, ettäs niinkuin pyhä patriarkka olisit. Sinä saavuit, koska sinun uskontaitosi toimesta esivalta Beliaalissa vielä voimallinen, niinkuin Jaakob painissansa oli, niin että kaduilla oli sievä meno ja viinakrouvissa ja pulloboolioisissa, jotkas uskon avulla ynnä Beliaalin rakensit, vallitsi sinun vaelluksesi kirkastukseksi ankara ja sinulle soveltuvainen kuri niinkuin kova ja ärmeä piispa kirkossansa, niin että sinä uskonhijainen olet. — Ja niin kukoisti kaikessa sinun uskonaikakaudellasi ihanana se sinun vanha, monitaidollinen hurskautesi ja uskontaitosi, niin että sinun vanhurskautesi, oi taivaallinen suomenkansa, oli silloin ihana niinkuin autuaallinen ja ymmärtäväinen emäntä, jolla on se siviä esiliina, ettei takaliina esteenä olisi ja töissä ja menoissa häiritseisi.

Oi uskon ihanuutta!

Oi uskon ihanuutta, koska vielä viisauden kera Beliaaliin tulit, sillä temppeli oli silloin sinun uskontaidollisessa huoneenhallituksessasi Beliaalissa herralle alati valkoiseksi kalkittu ja kirkon rappuset yljän tulla puhtaiksi lakaistut, ynnä myös ilohanhet ja kimasorsat, niinkuin huoneesi uskonlinnut ja kuikukyyhkyt kallioilla rauhassa pesivät, uskontaidollisuuttasi autuaallisina ihailivat ja reuna-kallioilla kaihoisasti kuikuttivat, että myös sydämesi hempiä olisi, eikä usko kalsistuisi ja armon tarve lakkaisi sinulta.— Niin, silloin sinä Beliaaliin tulit. Sinä tulit sinne päässäsi viisaus, se Belsebuubin, sen, haureudesta ja viinan myön-nistä kolmesti tuomitun kauhian sarvi, ja niin loppui Beliaalissa sinun vanha, monitaidollisen uskon siviä ja ihana aika, se sinun uskon kautta taitavan ja viisaan hurskautesi autuas aika, se aika, jolloin sinulla oli huoneentaulut seinälläsi, että myyrät tietäisivät asua maakoloissa, se aika, jolloin sinä, oi suomenkansa, pyhyttä uskon avulla noudatit ja niin sinun tyttäriäsi niiden monista laittomista ja isättömistä lapsista vitsalla ankarasti kuritit, ja niin uskon taidolla kanssarikollisuuden vältit ja kalliin oman sielusi maallisella vitsalla ijäisen vitsan alta herralle pelastit.

Pelastit. Ja niin kukki sinun perunamaasi ilmoilla ihanana, ynnä juurimukulat valmistuivat maan pimeydessä, että hurskaassa huoneessasi oli tavaraa molemmissa: sekä kellarissa että kirkossa, sinun uskontaidollisuutesi tähden.

Voi sinua, että se aika loppui!

Voi sinua, sillä nyt sinä, viisauttasi uskoen, aloit itse Beliaalissa rentonaan elää ja kokonaan ihanan vaimon luo menit ja sanoit sielullesi: sielu, ole nyt järkiään emännällinen, ettäs vielä enemmän tietäisit, kuinka suloinen on vaimo sinulle ja emännällisyys sinun olollesi!

Voi sinua!

Voi sinuas, suomenkansa, koska sinä neitsytpiikasen tykö siinä suuressa Beliaalin kaupungissa jouduit, ja kauno-kaisen kaulaan sinun alati huikentelevaisen kätesi kiedoit! Sillä itku ja iso pihinä pitää siitä vielä kuuluman, ja syntisten lisääntymys pitää siitä seuraaman, ettäs kavalaa viisauttasi uskoen siltä Beliaalin tyttäreltä autuutta etsit ja häntä yötä ja päivää vohlanasi ja kyyhkyläisenä pidit, ja Beliaalissa hänen kanssansa iloiten uskon ja sanan unohdat, ja hänelle yhäti sanoen sanot ja kuiskaten hänelle lempiästi kuiskaat: minun hempukkani ja minun helmikanani! Raa-

dollinen ja orpo minä ilman sinun vaimollisuutesi viehelumoa olisin. Avaa siis minulle huoneesi ja hippelisi ja ole minun hempuni ja minun Kerubiinini tässä ratki taivaallisessa Beliaalin kaupungissa!

Voi sinua!

Voi sinua, oi suomenkansa, sillä vaikka sinä jalossa kilvoituksessasi hankit itsellesi jalat niinkuin kauriin jalat ja kehitit juoksujalat niinkuin nopian jäniksen jalat, että ne sinulle suoja pahaa ja turva liikaviisauttasi vastaan olisivat, niin et sinä kuitenkaan Beliaalissa vaimon luona ja ihanan neitsyen tykönä niillä syntiä pakoon ehdi, vaan niinkuin lentokone, joka haahkana liittää, ja niinkuin iso seppeeliini, joka puhkulla taivaat täyttää, yllättää sinut synti, ja niin sinun kalliit rekordisi kukistaa ja murtomaa-, ja estejuoksusi ja jalkauskosi häpeään saattaa, että tällä ajalla niin rohkiasti ainoastaan jalkoihisi turvasit ja sanoit: koska minua köyhyys ja paha uhkaa ja nälkä ja tulipalot ynnä ympäri piirittävät minua, eivätkä pakene minua, niin minä itse pakenen sillä, jaloissani on minulle turva ja apu, ja juoksukintuissani pakoapu, koska minä ratkiraadeltuna minun kauhiaa ja minua armotta ahdistavaa nälkääni pakoon juoksen ja tätä minun ilkiää liikaviisauttani karkuun nopeasti, ja kuin henki kurkussa kirmaan.— Ja niin oli sinulla tosin, oi toimellinen suomenkansa, ahkeran työn ja kehittämisesi tuloksena pari viattomia jalkoja, niinkuin kaksi kyyhkyläisen poikaa herralle uhriksi, ja vikkelät jalat ja nopeat pakojalat maailmalle rikkaudeksi edesluoda — ja niinkuin on sinun jalkatyösi niin on sinun kaikki toimesi.— Ja sinä rakensitkin niille jaloillesi alttarit ja pyöreät hiiliradat ja yymyrkäiset sporttiplaanit, etteivät jalkasi harhaan juoksisi sinulta, eivätkä sinua eksyttäisi, kun sinä kaikkinaisissa ja monissa viisauden toimissasi lähtökohtaasi pika-viestiä radan ympäri ehätät — mutta eivät nekään, sinun jalkasi, sinua Beliaalissa sinun kauhiaa ja kavalaa liikaviisauttasi vastaan auta.

Ei, sillä kun sinä, oi suomenkansa, niillä nopioilla jaloillasi kaikkinaisista maakunnistasi vaimon tykö Beliaalin kaupunkiin riensit, niin sinun pakojaikasi ja nopiat juoksujalkasi siellä turhaan raukesivat, sillä niinkuin lumi sinun nopiat juoksujalkasi, oi suomenkansa, sen ihanaisen vaimon lämpimässä sylissä olemattomiksi sulavat, niin että sinä olet niinkuin Simpson, jolta Delila jalat pois keritsi.— Ja niin ei sinulle, oi herran nasiiri, enää mitään jää, koska se

kavala viisaus sinulle lipeästi emännällisyyden autuudeksi kuiskaa, niin että sinä Beliaalin tyttärille niinkuin vartijalle itsesi ynnä kalliit jalkasi uskot ja sanaa syrjit, ja uskoa niinkuin vanhaa vaimoa vierot, mutta viisauden niinkuin nuoren immen vuodevaimoksesi hyväksyt ja niin sen kanssa ynnä iloa pidät ja sanot vain sinut yllättäneestä synnistä ynsiästi, että: acroplaani.

Voi sinua!

Voi sinua, suomenkansa, että Beliaalissa vaimon hempeyden tapasit! Sinä unohdat silloin Beliaalissa uskon ja ainoastaan syöt ja kauhiasti mässäät. Sinä täytät vatsasi kaikkinaisella ruualla ja mahasi Beliaalin herkuilla, ja niin ainoastaan hyvin maallisia enää töräjät ja tuiki aineellisia torvella soitat ja tarpeettomia sillä toivotat, mutta hengelliset huilut hylkää ja symbaalisoittimet loukkoon viskaat, ja Beliaalissa ylpiästi röyhtäiset, että vatsasi täysi ja mahasi ruuasta turpea on. Etkä sinä enää pelastua voi, sillä koska sinä vielä hyvää ja hurskasta menoa muisteleisit, niin se kavala ja vihainen viisaus kuiskaa sinulle: „Heitä se, sillä katso, vanha vaimo tekee elämän happameksi ja hyvä ja hurskas meno kasvattaa papeille ison mahan, mutta oman mahasi kuivettaa niinkuin sen, jonka herralle puuhun ripus-tit” — ja niin sinä heität.

Voi sinua, Beliaalin kauhea poika!

Voi sinua, sillä et sinä koskaan rupea hätäntymään, etkä kauhistumaan, etkä mene maakyliin kaitsemaan sikoja yhden kauppamiehen tykönä. Et, vaan sinä keuhut mammonasta kansalle kovaa työtä, mutta itsellesi kepeät olot keppoittelet — sinä ylistät rieskasta muille maakyliä ja myöt niille taivaat silavalihasta, mutta itse sen kuumakivisen helvetin Beliaalissa itsellesi valitset, sillä sinulla on päässäsi se sarvipäinen viisaus, joka ei häränhännällään häpyään peitä, vaan sinulle ilkiästi kuiskaa ja sanoo lötkii sinulle että: „Katso, parempi on sinun ihana impi sylissä helvetissä kuin pappi polvella taivaan ilossa, sillä papin maha painaa kans”. — Ja niin et sinä väsy.

Et, vaan sinä käännät vain täysinäistä kelletintäsi kohomma ja sanot ylpiästi: „Iloitse Beliaali, että minulla on sinussa näin hyvä ja huikea olla, koska myyrät mäessä vaikenevat ja maamyyrät törmässä työtä tekevät! Minä ylen-syön ja ratkiriemuitsen, ynnä muita synnistä ja mässyystä manaan”. — Ja niin sinä manaat ja profeettana ja Jere-miaana jyriset, sillä se kauhea viisautesi taaskin valehtelee

sinulle, että: „Huokiampi on sinun olla profeettana kuin profeetan aasina, sillä profeetan luut ovat raskaat ja satula lujasti nyöritetty.” — Ja niin sinä itsesi rahasta profeetaksi ylennät.

Voi sinuasi sen sarvipään, suuren ja kauhian viisautesi tähden, sillä nyt sinä yhä kauhiemmin ja ylenpalttisemmin Beliaalissa mässää ja synnissä elää retustat.

Voi sinua Beliaalin poika, sillä koska mahasi yhä enemmän anoo ja vatsasi alati lisää kurnuttaa sinulta, niin sinä vain hihkaat, että: „Päly pois!”

Päly pois ja niin sinä myöt Beliaalissa rallisi rahasta, riemuvirtesi penningistä ja maksusta muut menosi ja äyskää kerskat, että: „Minä olen se Beliaalin poika!”

Voi sinua, että niin viisauttasi, sitä sinulle alati vihas-tunutta sidesilmäistä härkää kuulit ja ymmärtävän uskon luotasi pois heitit, sillä nyt sinä jo rahasta parannusta saarnaat ja maksusta syntisiä sormella osotat, koska ilkiä viisautesi opettaa sinulle, että: „Heitä toisen housut pirun pyykkiin, niin omasi puhtaiksi uskotaan.” — Mutta minä sinut itsesi ilmoitan ja osotan.

Minä ilmoitan ja osotan sinut, että itse häpiällisesti vaimon tykö menit ja kuitenkin muita synnistä osoitat ja sanot sillä itsestäsi, että: „En minä itse vielä emännästä mitään tiedä, enkä neitseestä enemmän kuin savikukko kanasta ymmärrä”, — ja niin sinä ainoastaan leukaluullasi pöksysi Beliaalissa puhtaiksi peset, mutta saippuat ja muun vanhurskauden hylkää, koska hirveä viisautesi sinulle neuvoo, että: „Huokiampi on sinun suullasi kuin käsilläsi housusi pestä, sillä saippua maksaa ja työ ottaa luille ja.” — Mutta nyt minä sinut paljastan, että niin pestyillä pöksyillä taivaaseen yrität.

Minä osoitan sinut ja todistan, että sinä maksurahasta maan ihanuutta ylistät, ynnä suuruutensa tähden sitä kauhiala Beliaalia tuomitset, jonka kansaa sinä alati omalla luvallasi voimallisesti lisäät. Mutta sinulta loppuu jo raha.

Voi sinua Beliaalin asukas, sillä nyt sinä alat jo pesäsi pilloilla elää!

Niillä, sillä nyt sinä jo omaa pahnaasi muiden edessä penningistä parannat ja itseäsi eroittaaksesi hopearahasta muille pesäsi pöyhit, niinkuin sittiäinen asuinsijaansa. Sinä myöt pilatut pehkusi maakylihin, ja pahnapehkusi peltoväelle, sillä se kavala viisaus kuiskaa sinulle, että: „Katso, raha on parempi kuin pehku ja konsti ynnä kauppakonsti on huo-

keampi kuin hartiatyö. Eikä pahaksi piehtaroinasi pehku enää itsellesi hyödyksi ole.— Ja niin sinä pehkusi myöt, mutta vatsasi pidät. Sinä lyöt ne pehkurahasi ja parannus-
rahasi Beliaalissa pöytään, syöt mahasi isoksi ja kerskaat viisaudellasi, että: Minun härkäni ja minun syöttilääni! Pureta sinä pehkut pyhillä ja säästä tuhmille taivas, mutta tee minusta pappi vatsaltani ja arkipiispa mahani koolta!” Niin sinä kauhiassa liikaviisaudessasi sanot, oi suomenkansa, mutta oman sielusi autuuden hyväksi et sinä Beliaalissa tee muuta kuin parannat rahasta lähimäistäsi ja olet siis niinkuin se, joka täyttää kuudennen käskyn ainoastaan kuohitsemalla kalliin autuudenasiansa tähden talossansa kissan, että huoneessa paasto pyhitettäisiin. Voi sinua!

Voi sinua, että sillä avulla taivaaseen yrität, mutta itse vietät Beliaalissa vaimon tykönä syntijuhlaa ja syömäjuhlaa ja juomajuhlaa ja äyskää hirviässä viisaudessasi autuudenasiasta, että: „Suru pois, sillä minun kissani pöksyt ovat puhtaat ja lähimäiseni vaimon luota aitasta ulos heitetty, ettei ynnä hänkin lankeaisi!” — Ja niin sinä Beliaalissa rahasta lähimäistäsi parantaen ilkiässä viisaudessasi niinkuin murjaanin pesijä kissan pöksyillä kavalasti taivaaseen yrität ja synnissä ja emännällisyydessä huolettomana elät ja leiletät, sillä sinulla on rahaa, jota saarnalla sait ja kuohiten kokosit.

Rahaa sinulla on, vaikka et vaivaa nähnyt, sillä sinulla on se hirveä viisaus, niin että sinä niinkuin naisparturi niität ja leikkaat ainoastaan siitä, kuhunkas et kylvänyt, ja kokoat siitä, kussa et itse kasvattanut.

Siitä, sillä leuvasta ottamaan ja leuvalla elämään, vaan et leukaan oikein antamaan sinä, suomenkansa, kauhiassa viisaudessasi pöksynpesuillasi Beliaaliin tulit. Sinä myöt siellä leukaluitasi turulla ja jalkojasi juoksutorilla. Ja koska sinut täytetään taas rahalla ja kaikkinaisella rahalla, niin sinä ostat ruokaa ja makiata viinaa vatsallesi ja vaimon hempua sielullesi ja vietät syömäjuhlaa, niin että mässäyssoitto soi Beliaalissa ja syömälaulu ja juomavirsi Beliaalin saleissa, ja sen huoneista kuuluu helmaväen yhäti houkutteleva kuiskutus ja kikatus, sillä Beliaalin tyttäret, jotka sinun sylissäsi, oi suomenkansa, Beliaalissa niinkuin enkelit istuvat ja polvillasi ihanina niinkuin ruusut kukoistavat, ovat jo sen siviän ja sinulle uskonturvallisen sarkahameensa riisuneet ja hävelikkäänsä hyljänneet ja ainoastaan hempihameen ja himaisuharson ja hämyharson pääl-

lensä pukeneet ja kiehenauhoilla ja lumonauhoilla ne ihanat kutrikkaansa kaunistaneet, eikä heillä ole enää sitä poimuttua häveliinaa eikä päärmättyä kaihtoliinaa, vaan ainoastaan iloliina ja vieheliina, ja rubiinit ja timpit ja helmet, ynnä hohtohelmet ja kalliit kiehtokivet, ja päärryt, niinkuin safiirit ja kauriin kruunun kalliit jalokivet siinä taivaallisessa neitsytsikermän kirkkaudessa — ja suloiset hajuvedet ja hempuvedet ja petevedet Köölenistä ja palssamivoiteet ja hempijauhut ja lumovedet Koonian kaupungista, ynnä paulanauhat ja kurjensulat ja otsatukat. Voi Beliaalin tyttäriä!

Voi heitä, sillä taivaallisen yljän lamput ja öljyastiat he ovat viisaudessaan ynsiästi unohtaneet, ja sähkölamput hoitamatta ja sähkölaskun ja kaasulaskun maksamatta heittäneet, sillä eivät he oikiaa ylkää odota, mutta sinun tyköäsi he eivät pois ole.

Eivät, sillä he ovat virret niihin ihaniin ja hempiöihin ilolauluihin ja kiehtoviin kuikukouluihin vaihtaneet, ja virsikanteleensa he ovat pajuihin ja telefoonitolppiin ynsiästi ripustaneet, ja symbaalit panttilaitokseen panttaneet, ja forttepiaanonsa taivaallisesta sävellajista ylpiästi uuteen äänikertaan virityttäneet, ja gramofooninsa Beliaalin laulujen laululevyt hallelujalevyjen sijaan ostaneet, ja niinkuin taivaalliset terttulinnut he nyt sinulle ainoastaan Beliaalin lauluja lauleskelevat, niin että heidän äänensä on niinkuin lempirastaan hyvin kaunis kujerrus ja niinkuin kaiholinnun ihanaisin viserrys, kun he lumolauluja sinulle sirkuttavat, mutta et sinä vääjää.

Et, ja niin sinä, oi Beliaalin poika, heidän kanssansa Beliaalin kaupungissa, sen hekkumallisissa pymfaalioissa ja ihanissa himohuoneissa kauhiasti maallisissa mässäät ja niinkuin murjaani sinä mellastat. Sinä juot lasikappeleissa ynnä timbaalituvisissa ja viinifaalioissa sitä kallista ja makiaa viinaa, ynnä myös sitä vähemmän soveliasta ja moninaista pulituurijuomaa, ja laulat remppulauluja, ja luet Maiju Lassilaa, sitä hirviää Susannaa Baabelin pelissä, ja säret ylpeydessäsi sen pyhän ja korkian Beliaalin kaduilla raitiotien vaunusta akkunat ja rikot isot lasiakkunat — ja ammut revolverilla — ja puhut telefoonissa synnillistä rakkautta monelle hempiälle armaallesi — ja sähkötät väärän sanoman vaimollesi — ja lasket vekselit protestiin — ja ajat automobiilillä, sillä kuoleman kauhialla niittokoneella — ja nouset esivaltaa vastaan — ja panttaat kelloksi — ja hoilotat ja

remuat ja lyöt vain pöyhkeästi pullistettuun rintaasi ja kerskaat ylpiästi että: „Mitämaar!”

Voi sinua!

Voi sinua, suomenkansa, sillä sillä aikaa pyhä Beliaalin kaupunki, se Jerusalem Suomen Siionissa hukkuu, niin että ainoastaan kolistealaisten seurakunta pelastuu, että sanan siemen säilyisi, mutta sinä et säily.

Et, sillä turhaan sinä enää vapisemaan ja kauhistumaan rupeat, saniteerit ja koirapoliisit turvaksesi palkkaat, sillä eivät sinua, oi suomenkansa, enää nopiat jalkasikaan auta ja pakoon pelasta, koska sinä suuressa viisaudessasi ymmärkäiselle kaikkinaiset juoksutyösi ja pyöreälle radalle pakojuoksusi asetit. Sillä taitaako se rikastua, joka, niinkuin sinä, oi viisauteen langennut suomenkansa, reikää ostaa, että hänellä aina ja viljalti läpeä olisi.

Ei. Ja niin sinä hukut, sillä ei sinulla Beliaalin Sodomahävityksestä pakoon pelastuaksesi ole taivaallista nopiakulkuista moottori-ilmalaivaa.

Totisesti hukut, sillä jo nyt lopun merkit maassa ja enteet Beliaalissa ilmestyvät, sillä vaimokin jo Beliaalissa synnillistä viisautta päähänsä ja tietoviisautta ja viisaustietoa kammioonsa kokoaa, ja niin härjälle, eikä yljälle ovensa avaa. Ja se on jo sen kauhian lopun merkki, sillä ei vaimon viisaus sinulle hempeitä puhu, eikä ihania ennusta, oi sinä Beliaalin poika, ettäs kurittavan vitsan, sen tietoviisaan vaimon, vasta niin vanhalle iällesi säästit! Oi, miksi et jo nuorena sinun etsikkoaikaasi tuntenut, niin että kylkiluusi olisi sinulle aikanaan korkoa kasvanut, ja sinä vitsauksesta ja Beliaalista niinkuin Loot Sodomasta pelastunut olisit! Mutta nyt se on jo myöhä.

Voi sinua!

Voi sinuas, sillä eiköstä Beliaalissa jo vaimot puhu seurakunnassa ja ämmät miesten pyhään yhteydessä, vaikka vaimon on niissä vaiettava. Ja jos vaimo saa siellä kerran sanan sanoa, niin kuka voi silloin enää hänen kauhian suunsa tapilla tuketa!

Voi suomenkansaa!

Voi kansaa, sillä kussa akat ennustavat, sana-akat suurta suuta pitävät, ja niinkuin Jeremias korkialla äänellä profeteeraavat, ja sitä tuomion sanaa jyristävät, siellä kadottaa vaimo hameensa ja housut ilmestyvät, ja oikea vaimo menettää sen miehelle niin alati soveltuvaisen hempeytensä, niin että hän on niinkuin keloksi kuivettunut runko.— Ja

niin tulee kaikkinaisen hempeämpi huoneenhallitus ja meno mahdolltomaksi, ja mieskin turhaan raukeaa, ja Beliaalissa ainoastaan rotat rei'istä kurkistavat, sillä ei ole enää sitä herran antamaa ihanaista vaimoa, joka vielä helmaa hempeästi heiluttaisi ja Beliaalissa miehen vuoteen lämpimänä ja sydämen suloisena pitäisi ja hänen tyköönsä ikävät ja kirput karkoittaisi, vaan on ainoastaan se viisaaksi kuivettu kirjavaimo, joka lasisilmiensä takaa niinkuin vanha ja herralle kauhia paavin valta mieheen katsoo.

Voi Beliaalia!

Voi raadollista suomenkansaa vaimon viisauden ja emännän tietoviisauden takia, sillä ilman sitä hempiää ja ihanaa vaimoa on mies niinkuin tyhjä säkki, jonka herra risaisena hylkäsi ja vaimo kovasydämisesti paikkaamattomana tyköönsä pois heitti. Mutta jos säkki on tyhjä ja pussi pois heitetty, niin mistä silloin puuroa keitetään? Ja niin vaimokin kuivettuu ja usko katoaa ja kansa lakkaa, sillä ei tieto-akka, vaan lihava ja oikia emäntä taitaa suomenkansan kunnossa pitää, mutta tietovaimo on miehen yli niinkuin kalsea Ruomin valta, sillä hän perustaa sukunsa liitot, ja ryntäysliitot, ja hirviät konkordialiitot, ja niin nousee kauhiasti sinua vastaan, oi Beliaalin poika, viisaudessaan sinun sukulahkosi vihaisena pois juurittaa, eikä jätä sinussa kiveä kiven päälle, ettäs hänen ihanilla lirppulauluilla ja kaikkisulattavaisella silmänsulolla itsesi vietellä annoit, ja niin häntä Beliaalissa lempeästi vohlanasi pidit ja hempiästi kyyhkyläisenäsi kujerrutit, ja rinkelillä ja makiällä karamellilla syötit, mutta hän vihastui ja ankarasti vastaasi seisoo.

Ankarasti ja kauhiana hän vastaasi seisoo, eikä lepy, ja niin leimahtaa se maailman lopun merkiksi ennustettu pitkäisen tuli juuri Suomessa ja Beliaalin kaupungissa, koska siellä sinua yljäkseen odottava vaimo viisaudessaan hirviästi sinua vastaan nousee, ja sinua ikävöivä, avioaikainen impi liikaviisaudessaan kauhiasti sinun päällesi karkaa, ja konkordialla ja rummuilla ja liittovoimalla muurisi kukistaa, ja sinut maahan jaottaa, niin että ryntäysliitto ja avio-liitto siinä suuressa sodassa viisauden tähden pitää niinkuin herneet keitossa ja jauhot vellissä toisiinsa sekoitettaman — ja niin kaikki lakkaa Beliaalin suuren viisauden tähden, koska se liikaviisas tietovaimo oman ainoan juurensa äkäisenä ja vihasilmäisenä sinussa poikki puree, oi Beliaalin poika!

Itke, Beliaalin maa, sillä koko sinun lihasi hävitetään, ettäs siinä hirviässä liikaviisaudessaasi niin kauhiasti ja armotta itse sitä lihaasi vastaan nousit.

Itke ja voivota ja pukeudu säkkiin ja istu tuhassa ja siinä kalipitoisessa porotuhassa, sillä niin valmistuu tälle viisauteen luottaneelle sukukunnalle tämän syntisen suomenkansan viisauden, sen siteillä sokaistun ja alati kavala-vihaisen-hirviän härän kautta, se ennustettu iso ja pohjaton kuoppa.

Herrasiunaa! Sakari julisti täysin voimin:

— Tuo viisauden kuoppa se valmistuu ja siihen sitä maailma kun kerran nenälleen lentää, niin se on silloin kuitti.

Kuitti, niin juuri! Omaan viisauteensa hukkuu maailma, sitä se tarkoittaa, huomattiin. Omaan viisauteensa sotkeutuu ihminen ja joutuu turmaan, jos siihen luottaa.

— Sillä ei mitään asiaa voida ymmärtää ja ratkaista viisauden, vaan uskon avulla.

Niin puhui ja lohdutti Sakari, ja hänen kylvämänsä siemen iti hiljaa, ja alkoi nousta oras, ja odoteltiin laihoa. Käsitettiin jo, että koskapa esimerkiksi voisi värisokea viisauden avulla saada selvän, onko joku väri valkea vai musta? Ei koskaan.

Ja hiljaa kuin hiiret, teki Sakarin herättämä väki nyt paimenensa vuoksi työtä Jussi Punnitun ehdokkuuden hyväksi, kilpailivat vallesmannin lähettiläiden ja puoluelaisten kinterillä kaikkialla, Punnitunkin tietämättä, nöyrinä, ahkerina, ja asia näytti lupaavalta. Puuhattiin ja touhuttiin molemmin puolin kiihkeästi, kuten aina asiassa, josta riippui valtion olemus ja koko kansan elämä.

Ja niin alkoi puolue-elämä ja ilmestyi näyttämölle, viinapullo ja tupakkavehkeet sarkahameen taskussa, se ihanainen ja suloinen neitsyt, julkisen elämän ihmeellisin kuppariakka, jos kuinka moneen mieheen itsensä vihittänyt ja kaikkien kanssa makaileva, isokielinen ja torahampainen avio-eukko: Puolue-Maija. Se tanssitti häneen korviaan myöten hullaantuneita rakastajiaan, niin että virsut olivat joskus singota pois muorin jaloista, ja siinä tanssin pyörteessä kuiskaili ja ihan lonkkaansa lyöden vannoi niille armastelijoilleen, että isänmaa ja kaikki on mennyttä, jos ei rakastaja luovu isänmaasta ja rakasta uskollisesti ja hellästi häntä yksin. Ja niin tanssittiin ja lemменjanoisista rakastajista näki, että janossa oli paljas vesikin mettä makeampi.

Ei siis ihme, jos uskovaisetkin siinä pyörteessä kiihtyivät niin, että tulivat oman ehdokkaansa, Punnitun, vuoksi todistamaan vallesmannin tuhmuudesta liikojakin. Lähipitäjissäkin he jo siitä kuiskuttelivat, etsiskelivät esimerkiksi suvun tuhmimmat ja niin todistelivat, että ei se koko suku ole liialla viisaudella pilattu. Tuhmaksi Jussiksi haukutun Punnitun viisaus alkoi näyttäytyä jo toisessa valossa ja tuhman penkille, hänen sijallensa, alkoi painua vallesmannin koko suku.

*

Asiat kehittyivät.

Sillä samaan aikaan nousi hiljaa musta pilvi tuomiokapitulista. Rovastin syytöskirja oli, näet, jo saapunut tuomiokapituliin ja tuomiokapituli pohti asiaa. Silloinen arkkikiispa, vallesmanni Kaksinaisen eno, Taivainen, oli ruumiillisessa suhteessa kohtalaisesti herran siunaama mies. Uskonsuunnaltansa hän oli lainmies. Ne uskon miehet, eli evankelistat, olivat aikoinaan hänet syrjäyttäneet muun muassa Iso-Tulos-seurakunnan vaaleissa. Ei siis ihme, että hän oli hieman penseä koko sille suunnalle, jota Pöndinen edusti.

Niinpä tarttuikin hän asiaan tavallista hartaammin. Tutkimus siinä tietysti oli pantava toimeen. Harhaoppina hän sitä oppia piti.

Ja lisäksi sai hän tiedon sukulaisen, vallesmanni Kaksinaisen asiasta, siitä miten Pöndisen ja Sakarin herätys uhkasi tuon sukulaisen, ei ainoastaan virka-arvoa, vaan suorastaan mainetta. Hän rakasti sukulaistansa ja vakavana puheli hän siis jo kapitulinsa asessoreille Pöndisen uskonsuunnasta:

— Emme me pelkällä uskolla autuaiksi tule. Lain ja viisauden työt ovat ynnä tarpeellisia.

Ja sitte vielä sattui odottamatonta. Piispan oma poika oli vaalisarnaajana Suur-Palkan pitäjässä. Seurakuntalaiset olivat kokeneet urkkia tietoja vaalipapeistansa, ja silloin oli sinne osunut sukulaistensa luo matkustamaan eräs Sakarin uskovaisista. Se oli kertonut ja juorunut vallesmannin hulluudesta. Sakari oli kyselijöille selittänyt sen olevan sukuvian, ja kun arkkikiispan poikakin oli samaa vallesmannin sukua, niin oli alettu epäillä sen viisautta. Oli kaivettu ja haeskeltu, ja saatu tietää, että suvussa on pari

lahjatonta, yksi juoppohullu ja on muitakin tuhmuuden oireita, ja ei sitä haluttu henkisesti vaivaista papiksensa äänestä.

Ja sitten vielä urkittiin ja saatiin tietää paras: eräs arkkipiispan langon hyvin kaukainen sukulainen oli äskettäin, tosin ainoastaan tilapäisesti, pimennyt sanatyössä järjestään. Sillä kuten muinoin Suomen viisaimmat, suur-tietäjät, kävivät, kuten muinaisuuden stipendiaatit hake-massa kansallista viisaudenainesta: sanaa ja sanan syvää syntyä,— s.o.: puhumishalua — maailman kulttuurikeskuk-sista, Lapin tunnetuista sivistysahjoista... niin oli tämä arkkipiispan sukulainenkin, kielitieteilijäksi antauduttuansa, lähtenyt valtion matkarahalla etsimään ja tutkimaan eräi-den sanojen juurta ja alkulähdettä aasialaisista kielistä. Olikin sitä sanalähdettä etsiessään päässyt aina kirkiisiin kuiville aroille. Mutta siellä oli järki sammunut puoleksi vuodeksi auringonpistosta, ennenkuin hän kansansa sana-työssä ehti nuo sanan eloa antavat juuret kansansa yhtei-seen sanakekoon kantaa. Tämänkin, auringonpistoksesta johtuneen viisaushäiriön, sovitti Jussi Punnittuun, siihen entiseen Tuhmaan Jussiin ihastunut Puolue-Maija valles-mannin koko suvun viaksi, lapioi siten isolla kielellään vallesmannin kasaan kaikkea, ja mistä vain koilte ja viisaille varkaille kelpaamatonta löysi — Punnitun omasta kasastakin, ja varsinkin juuri siitä, ja niin pimeni arkki-piispankin suvun viisauden maine.

Niin. Nämä jutut sai kuulla ensin rouva ja häneltä itse piispa. Hän kävi vakavaksi. Oma mainekin siinä oli kysy-myksessä, koskapa kerran sukuviasta puhuttiin, ja hän tajusi, että se on eteenpäin pyrkivän suvun onnettomuus, jos siitä leviää se luulo, että suku on tuhmaa, lahjatonta. Ei sitä, semmoista sukua, luojakaan voi korkealle nostaa. Vakavana puheli hän, asiaa pohtiessa, jo tuomiokapitulinsa asessoreille siitä Sakarin ja Pöndisen opista, viisauden kieltämisestä:

— Minä luulen, — puheli hän, — että Pöndinen ja hänen oppilaansa, kieltäessään inhimillisen viisauden, kiel-tävät korkeimman hänen kättensä töissä.

Mietittiin vakavasti. Arkkipiispa jatkoi:

— Me ihmiset olemme viisaudessaakin ainoastaan jumalan, kaikkivaltiaan kuvia. Meidän on nöyrästi kiitet-tävä häntä viisaudesta, jonka hän on armossaan ja viisau-nessaan meille johtotähdeksi elämässä antanut.

Vakavaa! Tutkittiin jo kirkko- ja jumalankieltämis-lakeja, noita inhimillisen viisauden mestaristuotteita, nähdäkseen jumalan kieltämisestäkö, vai mistä olisi sopivin syyttää niitä vääräoppisia, jotka kielsivät viisauden.

Mutta hämää! Viisauden, sen todella olemassa olevan, sai kieltää ja siitä sai vaikka pilaa tehdä, samoin kuin sai kieltää kaiken muunkin olevan. Ainoastaan jumalaa, jota ei ole nähtykään, ei saanut kieltää. Viisaasti oli siis viisauden toimesta lailla säädetty turva heikommalle, apu eniten tarvitsevalle ja nyt tuo jumalan turvaaja, viisauts, asui itse huoneessa, jonka oli hiedalle rakentanut, eikä ollut nyt vaaran hetkellä lakipykälää turvana kuten jumalalla.

Mutta oli miten oli! Valittiin kaksi pappia tätä uutta oppia tutkimaan ja niin uhkasi Pöndisen ja Sakarin uutta, ihanaa uskonsuuntaa tuho, ja heitä itseään odotti jo kirkas marttyyrikruunu.

Neljästoista sanakolina

Pastori Pöndinen oli siinä kohtalostaan epätietoisena ja huolissaan ollen aikonut lähteä naapuriseurakuntaan povuuttamaan, mutta oli aina sattunut esteitä. Omassa seurakunnassakin olisi kyllä ollut povareita, mutta ei se sopinut papille. Ne olisivat tunteneet.

Sillä varsinkin se renki Tuomaan uhkaus häntä painosti. Hän koki sitä syntistä hoivata, lähestyä. Siinä lähestymistarkoituksessa hän sille nyt, rovastivainajan alusvaatteet jo perittyään, aivan odottamatta lahjoitti kaikki rikkinäiset alusvaatteensa, vieläpä markan rahaa, että saa ostaa paikkakangasta.

Ja samalla hän tietysti koki Tuomasta herättää, kääntää pois suruttomuudesta. Nytkin hän sille pappilan renkituvassa puheli kahdenkesken, selitti uskon tarpeellisuutta ja ihanuutta ja kehoitti kääntymään.

Mutta Tuomas tupakoi laiskana, ynseänä. Lahjasta huolimatta hän, näet, oli pastorille Hertan takia yhä mustasukkainen. Kavala aikomus olikin, näet, kehittänyt hänessä uskon, että ei se Pöndinen silloin yöllä pelkkää vettä etsinyt. Ja vaikka hän etuoikeutetussa rengin asemassansa olikin silloin yöllä voinut noita etuoikeutettuja siveellisyysvapauksiaan tarkoittaen ylpeästi kehaista että: „toista se

on renkimies ja toista pappi”, niin tajusi hän vaistomaisesti, että asia on toiselta puolen katsottuna ihan päinvastoin, sillä nainen, näet, taas arvelee että: „toista se on pappi kuin jokunen renkimies”. Pastorin lahjoistakin hän siis ynsäänä epäili, että se niillä vain yrittää kylvää asiaan sameaa hietaa.

Ei siis ihme, että hän nyt, kun pastori Pöndinen uskoa kehui ja kehoitti kääntymään, tupakoiden ja ynsäästi syläistä ruikaten lupasi veltosti, noin-vain:

— Ka. Voihan tuota sitäkin konstia koettaa.

Ei se tullut sydäimestä. Huomasi sen pastori. Hän koki selittää, että hän sielun hoitajana on velvollinen tekemään parannustyötä, mutta yhtä velttona ja penseänä tupakoi, vengotti, mustasukkaisuuden myrkyttämä, epäluuloinen Tuomas ja arveli:

— Tokkopa tuo tohtoroimisellakaan sen terveemmäksi tulee... sielu... Se kun on semmoinen potilas, jotta sitä ei saa koskaan nähdäkseenkään... että saisi sairauden laadusta selvän... Niin paljon kuin sitä jo hyvää palkkaa vastaan on tohtoroitu.

Ja syläistä ruikattuaan hän häijysti lisäsi:

— Niin että tokko nuo rohtotipat sen suuhun koskaan joutunevatkaan... sielun...

Aivan se tuntui jo pilkalta. Pastori Pöndinen tuli ihan murheelliseksi ja masentui. Huolissansa kaikesta, koki hän nyt jo hiljaa, huomaamatta, urkkia tietoa siitä, mitä kaikkea seurakuntalaiset jo hänestä uskovatkaan ja puhuvat. Sitä varten oli hän haettanut hierojan, sillä joku vaiva tuo lie vaivannut.

Ja hierojalta hän koki nyt siinä hieronnan aikana taitavasti urkkia ja onkia. Mutta se oli varova sanoissaan. Hän puhui sille uskosta, siitä miten toiselta näyttää ihminen, jos sitä tarkastetaan uskon avulla eikä syntisten juorujen valossa.

Mutta hieroja erehtyikin siihen arvelemaan:

— Ka... Kunpa sitä uskottavaakin on aina kahdenlaista niin... Et tiedä, kummalle siinä silloin korvan kallistat!

Sepä se juuri oli! Pöndinen koki toki valaista, selittäen:

— Kyllä sen on selvä, kun vaan uskoo oikein: on uskottava aina sanaa ja sanan palvelijoita, eikä kallistettava korvaansa viettelijän ja panettelijan ja jonkun renki Jussin tai Tuomaan kuiskutuksille, silloin kun ne koettavat jotain hiekalla pimitää.

Hieroja oli siinä ujoillessaan ihan pulassa.

— Mistä kohti sitä lykitään?.. Nivusestako? — koki hän kuin pelastuaksensa.

— No vaikka nivusesta,— alistui Pöndinen. Suurta-kaan selkeyttä ei siis hierojasta herahtanut.

Mutta hyvästi se eukko toki hieroi. Olo tuntui sen jälkeen ihan autuaalta, varsinkin kun ruustinna oli varannut tavallista toisenlaisemman illallisenkin.

Ei siis ihme, että hän siinä oman olonsa ja terveytensä autuudessa tuli muistaneeksi muidenkin terveyttä. Varsinkin sen Iso-Tuloksen vanhan rovastin terveys sai hänet ihan uteliaaksi.

Ja niinpä ei hän enää voinutkaan vastaan seisoa, vaan kirjoitti tuolle rovastille, puhui pitkältä uskon asioista ja lopuksi lisäsi:

„Ja sitte, rakas setä Herrassa: olen hengessä ja uskossa huolehtinut terveydestäsi. Kirjoita minulle siis, miten voit, ja onko leinisi ja sydänvikasi pahentunut. Ja vaikka kaikki riippuukin Herrasta, niin elä kuitenkaan ylenkatso niitä aineita, jotka Hän on meille käytettäväksi lahjoittanut, vaan käytä ahkerasti ja rohkeasti niitä Kuhnen puhdistavia vesipyttyjä.

Armo, rauha ja pitkä ikä olkoon sinulle, rakas risti-setä!

Sinun Herrassa:
Johan Ruudolf Pöndinen.”

Tuli yö, yö niin hiljainen kuin uinaileva neitonen. Se sulki hämyihinsä pappilan ja kaiken. Pöndinen kellotteli jo sängyssä selällään. Hieronnan jälkeen tuntui olo ihan autuudelta. Huoletkin haihtuivat. Hän siveli vatsaansa ja lopulta nukahti hiljaa herran turviin, sikeänä kuin pappilan aitan turviin sen lattialle kannettu iso jyväsäkki.

*

Mutta palatkaamme Sakarin virkatalolle.

Sakari oli nyt päättänyt oitis lähteä Eulaliinansa luo. Potilaitansa hän siinä nyt vielä hoiteli ja puhutteli ja varsinkin se, joka luuli, että hänellä oli seitsemän päätä, oli nyt jo hänen vilpitiön ystävänsä. Erityisemmin oli Sakarikin juuri häneen kiintynyt.

Ja nyt puheli hän taas miehen kanssa siellä kopissa. Akkiä ehdoitti silloin mies:

— Nauretaanpas yhdessä... vastatusten!

— No!

Ja he nauroivat molemmat vastatusten, ihan katketakseen.

— Kumpiko voittaa,— uhitteli mies ja niin he koettivat. He nauroivat käppyrässä ja kyykyllään ja jos miten. Viimein Sakari äkkiä kehasi:

— Minäpä näin tämän hullujenhuoneen johtajattaren.

— Nai! — riemastui mies ja lupasi:

— Minä annan sinulle sitten seitsemän pään...

Sakari oli onnellinen. Hän innostui taaskin puhumaan elämänsä ja koko maailman pääkysymyksestä, viisausasiasta. Kun mies ei sanonut tietävänsä, mikä on viisaus, selitti hän sille:

— Viisaus on pirun muna. Piru on sen muninut ihmisten päähän ja ihmiset hautovat sitä ja kaakattavat, ja toiset kotkottavatkin sen päältä ylpeästi, ja siitä ei kuitenkaan kanaa tule, vaikka kuin hautoisi, ja niin ei maailmassa olisi yhtään kanaa, jos ei oikea kukko ja kana omista tehtävistään ahkeraa huolta pitäisi.

— Minkätakia ei tule? — innostui mies.

— Kun se on kivimuna.

Mies nauroi riemuissaan kuin lapsi. Oli jo ilta, yökin. Palvelusväki oli makuulla.

*

Ja miten liekin ollut, niin sai Sakari nyt, yön hiljaisuudessa taas profeetan hengen ja hän alkoi miehelle selittää ja saarnata. Hän valaisi oman elämäntehtävänsä, kertoi lähetystyöstänsä ja siitä, miten paljon hän oli Beliaalissa aikaan saanut ja kuinka herra häntä nyt palkitsee rikkauksella, voimalla ja kunnialla, ja varsinkin paljolla avioinnella. Hän innostui ja kehasi:

— Sillä herra antoi minulle kolme morsianta, koska minä sanalla paljastin sen Beliaalin kansan kauhean emännällisyyden ja osotin, että tämä uskon hylännyt ja viisauden valinnut suomenkansa lähestyy ihanaa vaimoa ainoastaan kavalassa ja syntisessä aikomuksessa, kuten se vanha mato Eevaa ja kavala kissa kermaa.

— Miten se sitä lähestyy? — katsoi mies Sakaria silmiin ihan suu auki, ja Sakari selitti:

— Sillä kavalalla on jumpsut ja pumpsut mielessä ja rakkaus ja hempeä aie sydämessä, mutta minä sen kukistin.

— Häh?

Ja Sakari selitti:

— Minun monimittainen saarnani matoi niinkuin raamatun käärme ja pitkä mato pirun paratiisiin, jossa piru jo Eevasta lähtien valtansa suostuvaiseen vaimoon ja viisauteen perusti. Ja siellä se saarna sitte, sanan voimalla, niinkuin pitkä mato luirusi ja kolusi taipuvaisen ja myöntyväisen vaimon vehkeilyihin perustuvan pirun vallan ja kurnutti miehen korvaan ja murnutti tämän syntisen suomenkansan korvaan, että: pelasta pöksysi, sillä emännälisyys ei ole sinulle, oi suomenkansa, autuudeksi, sillä viisaampi on sinun kanoja kuin haikaroita hoitaa... Ja kansa kuuli ja uskoi ja luopui viisaudesta ja vaimosta, niin että mies hylkäsi haikaran ja piti kanan, niin että itku ja hammasten kiristys ei pidä enää Beliaalissa uskon-taidollisten huoneessa kuuluman. Ja herra antoi minulle palkaksi kolme morsianta, niin kuin Laaban antoi Jaakobille kaksi neitsytytärtänsä, että hänellä se hyvä ja lempeä olo kaksinkertaisesti olisi. Mutta minulle antoi herra kolme.

— Minkätakia se herra antoi?.. Kolme morsianta sinulle? — tuli mies uteliaaksi ja Sakari todisti alttiisti, voitokkaasti:

— Koska minä Beliaalissa viisauden ohella paljastin ja kukistin lihan kauhian vallan, niin että nälkäisenä ja keppi kädessä pitää suomenkansan ennen niin ylpiän lihan nyt vaeltaman, ja nöyränä vaimon ovelle kolkuttaman ja hiipimän niinkuin yössä vaeltajan. Ja niinkuin raadollisen, pitää sen emännältä ja neitseeltä ahkerasti anoman ja hartaasti ruikuttaman ja houkuttaman ja mairittaman ja liehuttaman, sillä minä otin siltä vapaa-passit ja papinkirjat pois ja panin uskonpunnukset konttiin ja uskonkiirat eväspussiin, niin että sen pitää vaimoon sidotun oleman.

Mies kuunteli kuin lumottu, kädet housuresujen taskussa. Sakarissa nousi profeetan henki. Hän julisti miehelle:

— Sillä kun minä kolistan, niin luidenkin pitää elävoitymän. Ja niin on suomenkansa nyt uskon ja sanan avulla minun nimeeni ja mukaani alati kukistava lihaansa, niinkuin syömäri, ruoka- ja mässäri juomahaluaan. Ja kun

herra ihmeissään katsoi ja kuunteli ja höristi, jotta kuka se hänen kansansa keskuudessa sai semmoisen hurskauden aikaan, niin minä sanoin hänelle, että: laskeudu huoleti levolle, herra, eläkä päly ja pelästy, sillä minä se täällä sinun huoneessasi sanakangella oorninkia ja kuria kolistan. Niin, että sinä, herra, itse lepää vain ja ole, eläkä talon menoissa kährää ja kurku, sillä kyllä minä asiat oikeaan holliin soitan ja helistän ja kaihdan kissalta kermat, ja sen alati suloilumenoon taipuvan vaimon viekoittajalta...

Hän innostui. Herrasiunaa! Ihan hän yltyen kerskasi:

— Ja silloin herra mielistyi minuun ja sanoi, jotta: Sinä olet oikea ja kolea profeetta ja minun koturini ja kolistajani, ja siksi pitää sinun, niinkuin Jaakobin, muustakin kuin emännistä äveriöitymän ja isoksi isännäksi paisuman, ja sinun kanssasi ja siemenesi pitää uskon-pulliaisiksi ja sanan sukukunnaksi kutsuttaman, että sanalla synnit luista, ja hornat hongista kolistit ja köyhyydet ja kivut kartanoilta karkoitit ja synnillisen viisauden, sen kauhean jalkavaimon, Beliaalista suolle soittamaan lähetit. Aamen!

— Aamen... Mitä se aamen on? — kiihtyi seitsenpäisen miehen uteliaisuus ja Sakari selitti:

— Aamen merkitsee, että: „Ole pullea!..” Koskas uskoit, niin ole pullea myös!

Ja yks-kaks huomasi hän, että hänelle on, kuten apostoli Pietarille, annettu taivaan valtakunnan avaimet, valta antaa synnit anteeksi, ja niinpä hän julisti:

— Ja nyt minä annan sinulle ja kaikille muillekin hulluille synnit anteeksi ja kuittaen vaimon ja emännän kanssa tehdyn suloilusynnin, ynnä perisynnin ja vilpin. Ja heidän jokaisen pitää saaman taivaassa kristallinen elämänkruunu päähänsä ja kaksitoista lihavaa ja sulo-oloon taipuvaa emäntää, ja neitsyt-piikaset niinkuin polvella palvelevaiset immet... Ja vielä pitää kunkin saada nojatuoli, niinkuin lenstuoli, itsellensä ja jakkarat emännillensä ja saavi viinaa ja lasiset pikarit ja ruukut ja kilistimet, sekä huilu ja pitkä riemukannel. Sillä että viisauden hylkäisitte, niin nyt minä vien teidät riemu- ja puhtikulussa taivaaseen.

— Vie! — riemastui mies alttiisti huudahtamaan, nauroi katketakseen ja kehoitti innoissaan:

— Vie taivaaseen ja pöläytä!

Ja niin oli Sakarin päätös valmis: ettei syntisten pelastus jäisi keskeneräiseksi, päätti hän viedä laitoksen kaikki hullut ihan taivaaseen asti. Matkalla hän vain poikkeaa Eulaliinan luo, ottaa sen mukaan, näyttää sille talonsa, pitää häänsä ja niin jatkaa joukkoinensa riemukulkua taivasta kohti ja tuottaa sinne toisetkin morsiamensa ja elää autuaana ja emännällisenä.

— Murhe pitää taivaassa silloin lakkaaman ja nouseman iso ilo ja häly! — toisteli ja vannoi hän miehille ja ylpeili:

— Sillä me menemme sisälle humukulussa. Ja astiat niinkuin mesikennot ihanaa uskoa täynnä.

Kävi kuin humaus elämässä. Kaikki oli valmista.

Ja niin alkoi Sakari koota kopeista väkeänsä.

Ja kun kaikki olivat jo koolla, valmiina lähtöön, muisti Sakari vallesmannin neuvon, että taitavalla puheella voi hullun tehdä viisaaksi. Hän alkoi sitä asiaa joukoille valaista selittäen:

— Te kaikki olette nyt hulluja.

— Olenko minäkin? — tarttui silloin eräs.

— Olet, — vakuutti Sakari. Mies uskoi. Sakari jatkoi:

— Mutta kun hulluille osaa viisaasti puhua, niin ne ovat kuin viisaita.

Koko joukko nauroi riemusta. Sakari jatkoi:

— Ja nyt kun minä vain puhun teille viisaasti, niin — ei saa silloin olla hulluja, vaan viisaita.

Joukko remusi. Sakarilla oli taivaaseen lähtö jo ihan valmis. Hän vain järjesteli ja selitti vielä, miten on taivaaseen tultua oltava ja asetuttava. Hän selitti:

— Kohta kun on neulansilmän läpi pujottauduttu, menään päärlportista sisälle, mutta siinä jäätte te, vähemmän kilvoitelleet neljä miestä, esikartanolle ja autatte enkelejä pasuunan soitossa, ja jubileijalaulun veisussa. Mutta enemmän kilvoitelleet tulevat minun perässäni suoraan rubiini- ja safiirisaliin, missä Daavetti soittaa harppua hänen jalkainsa juuressa istuvalle Batseeballe ja profeetta Bileam, ynnä Aabraham ja Iisakki ja Jaakoppi istuvat lenstuoleissa, Jaakopilla molemmat emännät kahdenpuolen rinnallansa... Ja sen salin läpi humuttua tullaan siihen

varsinaiseen, isoon ja taidollisesti rakennettuun kirkkauden saliin, jossa autuaat emännät jo istuvat seinänvieristimillä, kanteleet polvilla, ja jalokivillä koristetut immet ovilla kainoina punastelevat ja tuhannessa kristallikruunussa palaa tuhat kirkasta tulta kussakin, ja hurskas Saara kurkistaa meihin tulijoihin salavihkaa ja uteliaana sen kammion ovelta, jossa kuningasten tyttäret hierovat Latsarusta hunajalla ja pyhillä palssamivoiteilla. Mutta pyhien kammioihin mennään vasta sitte, kun emännät ovat halleluujan laulaneet ja kaihtoliinat laskeutuvat, ja alkaa himmennys ja immet niaavat ovilla ja kauriin salista kuuluu enkelien soiton hiljainen hyminä, ja neitsytimet vaeltavat salaisuudessa, yljän lamput kädessä, ja pyhien emäntien kesken käy sipse. Vasta silloin ovat kammiot valmiit.

Joukko kuunteli hartaana. Hän aivan varoitti ja teroitti:

— Tämä kaikki pitää ulkoa muistaa, sillä taivas on oorningin ja ankarien pykälien paikka, niin että siellä on järjestys niin suoraviivainen kuin jakaus, se autuaiden vaellustien esikuva, oikean kristityn päässä.

Remuttiin, hälyttiin. Sakari muisti raamatut ja niin sai hän lisää profeetan henkeä ja julisti:

— Ja koska me olemme taivaassa, niin minä, sinä uuden helluntain päivänä, lähetän tälle suomenkansalle seitsemän kieltä jokaisen suuhun, niin että tämän kansan pitää kilvan kielillä sanaa palveleman, ja niin pitää sanan heläämän minun nimeeni. Aamen!

Ja senkin, miten helppo ja yksinkertainen on uskovaisella hänen johdollaan taivaaseen pääsy ja siten selvä tie, hän vielä siinä lähtiessä ilmoitti selittäen:

— Sitä tarvitsee vain luopua viisaudesta ja sulostua uskoon, niin paikalla alkavat taivaan päärlät kimmeltää, niin että tien löytää, vaikka sokkona kulkisi. Ja silloin on itku ja hammasten kiristys, ja maallinen jurnu ja marnu pois.

Joukko nauroi katketakseen ja oli ihan ilon ja riemun vallassa. Kaikki olivat lähtövalmiina. Sakari antoi merkin ja hurjaa vauhtia syöksyi joukko pois talosta, pois kartanolta ja alkoi villiä ravia painaa tietä pitkin Eulaliinan luo, jatkaakseen sieltä matkaa Sakarin kotitaloa kohti ja sieltä edelleen taivaaseen. Vasta seuraavana aamuna huomattiin, että talosta oli yöllä poistunut sekä johtaja että asukkaat. Saatiin tietää minne päin joukko oli lähtenyt ja

kymmenittäin lähti silloin hevosia ja miehiä takaa-ajoon. Miten kaikki oli tapahtunut, ja mikä osuus Sakarilla kaikessa oli, se jäi vielä kaikille arvoitukseksi.

Ja niin päättyi nyt tämän ainoan suomalaisen profetaan, tämän kansansa tunnettua liikaa viisautta vastaan saarnaamaan lähteneen apostolin ja voimallisen uskonjulistajan ja saarnamiehen, Sakari Kolistajan kolistus-, eli lähetystyö tässä hänen varsinaisessa lähetyspitäjässään. Hereille hän oli siellä kolistanut ja kolkuttanut kaikki. Kaikki olivat, kuten olemme jo huomanneet, heränneet ja etsivät nyt viisautta, jokainen omassa muodossansa: ken omaa viisauttansa etsien tai puolustaen, ken toisen viisaudesta huolta pitäen, omaansa silti kuitenkin unohtamatta, ja jokainen piti verisenä loukkauksena, jos hänestä sanottiin, että hänelle ei ole annettu liikaa viisautta, kuten Sakari Kolistajalle.

Oli toki yksi, joka oli yhäkin pysynyt viisaudestansa suruttomana. Se oli se ainoa olento maailmassa, joka — vahingossa kai — oli viisauden lisäksi saanut myös kyvyn sitä viisautta oikein ja iloisesti ja arvokkaasti, s.o. ilman ylpeilyä hyväkseen käyttää: se on tämän kirjan päähenkilö, vallesmannin Pudde.

Tämä kaikki nyt tiedetään. Ja kiitollisuudella on isänmaa jo tässä seurakunnassa suoritetun lähetystyön johdosta aina muisteleva Sakari Kolistajaansa, häntä, joka maansa entisiin, hyvin ansaittuihin, ujoin arvonimiin: „totuuden, runon, viisauden, tulevan n.s. korkeimman kaiun, kainon kehumisen ja vaatimattoman itsetuntemisen kotimaa”, on lisännyt uuden arvonimen: „suuren Sakari Kolistajan ja voimallisen kolkutuksen ja sanakolinan kotimaa”, maa, johon jo Sakari-ansioittemme ja henkiheimolaisuutemme takiakin on ha'umme kultapilvistäkin, kuten tämän totuudenmaan rannoilla ja sanatanterilla laulaen ja vanhoen todistamme, esimerkiksi Amerikkaan, silavan ja dollarien maahan myötämöisin livistäessämme.

Viidestoista sanakolina

Jussi Punnitun mökkihän, kuten tietty, oli Sakarin joukon tienvaarrella. Ei ihme, että Sakari, jota Punnittu oli hulluksi haukkumalla niin verisesti loukannut, halusi

joukkoineen poiketa mökkiin. Pieni kostonaikomus hänellä lie ollut.

Ja mökissä jatkuivat yhä ne samat, Sakarin lähetystyön aikaansaamat surulliset olot. Ties-herra, miten isot sakot tuomitaan, ja ei se ole elämä leikkiä, jos ainoat lehmät sakoista viedään. Ei ihme, että Maija myötäänsä juonitteli ja Punnittu itse oli synkkä.

Niinpä nytkin, oli riideltä aika hanakasti. Maija veisasi virttä hartaasti, vaikka ei hän ollut jumalinen. Ilkeyksissään, katkeroituneena, hän siinä nyt miehensä uhalla sanaa viljeli. Punnittu itse tupakoi synkkänä, kumarassansa.

Veisuu lakkasi. Kello-pahainen lyöä tikkasi kerran. Puolikahta se kai siinä, ikäänkuin tipautti. Rukkiansa varaten Maija silloin, kuin muka itsekseen muristen, juonitteli, nurkuen:

— Lentää tuo tuokin kello ja lyö ja tiputtaa... Mistä tuolla sitä tiputtamistaan ja lyömistään riittäneekin... vaikka ei tässä ihmisilläkään ole kohta mitä suuhun panna.

Mutta nyt suuttui Punnittu ja ärähti:

— Mitäs rälläsit ja sitä kieltäsi soitit ja läklätit!.. Haukuit viisasta hulluksi...

Mutta Maija päättikin osoittaa nyt ilkeyttä siten, että vaikeni. Ensikertaa hän niin teki. Jos mies olisi nyt miten riidellyt, niin ei vain hän o'isi sanaakaan hisahtanut. Kiivaasti hän polki rukkia, muikisti suutansa ja veti otsanahan ilkeään kureeseen.

Ja Jussi Punnittu siitä vaitiolosta rohkaistuikin, alkoi piippu ikenessä vihaisesti jurata. Hän jurnasi:

— Sitä kieltä ei olisi tarvinnut herran sinulle suuhun antaa, vaan sen sijaan viisautta jonkun tipan päähän.

Mutta ei ääntä eukosta. Ilkeääkin ilkeämpänä kurtisti se vain otsanahkaansa ja polki rukkia että hurisi. Jussi Punnittu jo mulkoili häneen epäluuloisena. Hän jatkoi viihaisena:

— Vaikka olisi kana jonkun tipan päähäsi jotain päässä pidettävää viisaudeksi tipauttanut, niin hollaisit sen kieleksi, jotta se ei joka paikassa sotkisi.

Taas hän katsahtaa muljautti, mutta ääneti ja ilkeänä vaikeni rukkia polkeva eukko. Alkoi jo suututtaa moinen ilkeys.

— Sillä kun kellä ei ole älyä ja viisautta päässä, niin sen kieli lentää kuin sittapörö päänsä seinästä seinään ja hornaa kaikki asiat!

Yhä ilkeämmin kurtisti eukko otsanahkaansa, polki rukkia ja vaikenä kuin muuri.

Eikä mies voinut enää moista ilkeyttä ja piruutta sietää. Hän ikäänkuin raivostui ja huusi:

— Senkö hiiteen sinulta on se kieli hävinnyt, kun et enää saa sanaa suustasi irti!

*

Mutta silloin tapahtui odottamatonta. Sakarin neuvosta oli nelikymmen-miehinen joukkonsa koonnut matkan varrella kaikki sianporsaat, ja kullakin porsas, joillakin kaksikin porsasta kainalossa, syöksyi nyt hurja, iloinen joukko johtajansa johdolla mökkiin.

— Punnitulle porsaat! — komensi Sakari ja oitis piti mökissä iloa neljäkymmentä neljä iloista ja viatonta porsasta. Joukko nauroi, riemuitsi ja nautti.

— Häh Jussi Punnittu! — ilkkui loukkaantunut Sakari.

— Hyvä isä! — siunaili Maija kauhuissaan ja Punnittu itse koki hiivittäytyä hänen suojakseen. Sakari sai nyt ynseän, loukkaantuneen profeetan hengen ja ryhtyi ihan saarnaamalla ja kehumalla ansioitaan todistamaan, puhui niistä ylpeänä, mökin väelle kostonhaluisena, itseään ylentäen. Hän kerskasi:

— Sillä minä kuoletin ensin oman viisauteni ja lähdin sitte profeteeraamaan ja saarnasin ja humusin siinä suuressa Beliaalin kaupungissa sen kansan viisauden paljaaksi, niin että se oli niinkuin kynitty kana. Seelaa, Jussi Punnittu!

Punnitun väestä tuntui koko maailma pimenevän. Sakari jatkoi, kuin saarnasi:

— Seelaa, Jussi Punnittu, sillä vaikka totuus yleensä on karvas ja tekee elämän happameksi ja miehen hahmon muikeaksi niinkuin vanha ämmä ja ikäloppu emäntä, niin en minä kuitenkaan voi olla itsestäni todistamatta, että minä kynin Beliaalissa viisauden.

— Herrasiunaa! — hätäytyi jo Maija, mutta kiivaasti keskeytti, tenäsi Sakari:

— Elä keskeytä, eukko!

Ja kuten profeetta hän voimalla todisti:

— Minä en kehu, vaan ainoastaan ilmoitan ja todistan, sillä oma kehu on laulava sittiäinen, joka päänsä seinään paiskaa ja jonka satakielilaulu nurinymmärretään oman olevaisuutensa tähden. Ja siksi minä en kehuja puhuen

sittipöröllä aja, vaan ainoastaan ansioni ilmoittaen todistan, että minä viisauden voimallisesti kynin.

Hän oli täynnä henkeä ja voimaa ja todisti:

— Ja koska siis viisaus jo kynitty oli, niin minä toin sisälle uskon ja sanan, ja niin koko Beliaali pelastettiin, sillä kansa kuuli minua niinkuin Niinive Joonasta. Ja niin istuivat vaimot siellä nyt uskon istuimella, niinkuin hautova kana, joka siivillään munansa maailmalta peittää ja on, niinkuin hurskas neitsyt, sillä taitavalla uskonsilmäyksellä ynseä kaikkinaiselle synnille ja kukon hempeydelle, ja ainoastaan pyrstösulkiaan siellä takana hiljaisuudessa hieman lekauttaa ja lipauttaa, niinkuin taidon merkiksi ja ymmärryksen salaiseksi vihjaukseksi... Häh, Punnittu? — ilkkui hän voitokkaana. Onneton, pelästynyt Punnitun pariskunta istui kuten Niinive tomussa ja tuhassa ja ymmällä tämän kiihkoisan, saarnaavan profeetan edessä. Sakari yltä, ihan uhitteli:

— Niin että entäs vielä sana uskon lisänä! Häh?

Ja hän aivan julisti:

— Niin että minä Beliaalissa väkevöitin kansan sanalla, sillä minä suitsin ja satuloin sanan niinkuin sotaorhin, jolla Beliaalın miehet karkaavat niinkuin herran Seebaotin nimessä, sitä kavalasti toimivaa viisautta vastaan, etteivät sen työt pääsisi hiljaisuudessa nousemaan näkyviin, niinkuin pöröt pimeydestä päivän valoon. Ja niin on sinunkin viisautesi. Jussi Punnittu, minun toimestani uskon puntarilla punnittava. Häh, Punnittu?

Maija ihan vapisi.

— Ka... eipä tässä mitä erikoista punnittavaa ole... Kevyttekoisessa viisauudessa,— yritti jo Punnittu sovitella, mutta yltäneenä tenäsi Sakari:

— Elä sotke... Elä sotke, Punnittu, sillä... ennenkuin ehtootähti nousee ja vaimo niinkuin ihana Kerubiini miehelle ilmestyä tahtoo, niin otetaan sinun viisautesi niinkuin kynttilä vakan alta ja asetetaan niinkuin Baalin pappi, kaiken kansan eteen, että se viisaus nähtäisiin, niinkuin vanha ja hapan vaimo, joka poskimaalilla ja hipiäjauholla itsensä siinä Beliaalissa portoksi koristi ja niin kansan ja kaupungin petti.

Kamalaa, Sakari oli aivan uhmaava. Hän uhitteli:

— Sillä parempi olisi sinulle, Jussi Punnittu, ollut jos sinä hirviän viisautesi kaulaan kellon ja pahan hajusi kaulaan kalistimen laittanut olisit, sinun lähimäisesi täh-

den. Mutta nyt se on jo myöhä, sillä armonaika on lyhetty. Voi sinua siis, kauhian viisautesi tähden! Mutta minä kilvoitin ja voitin!

Ja hän selitti sen voittonsa, uhitellen:

— Minä perustin sanalla ja suupielilläni sen suuren ja kovakilvoituksisen kolistealaisseurakunnan, joka ei sitä kauheaa Horttanaisen härkääkään pakoon mökin katolle kiipeä, vaan turpeana minun nimeeni uskon turvissa istuu... Ja minä saarnasin suustani kolistealaisen uskonsuunnan, niinkuin suusta puhalletun kyyhkysen, ja siksi loppui jomotus ja vaiva... Veisatkaamme! — käski hän äkkiä papillisesti joukkoansa. Porsaat iloitsivat kuin kottaraiset, ja niin veisasi hän edellä ja harras, altis joukko mukana:

„Pois jäsenist' on kolotus
ja sielusta myös jomotus.
Nyt sydämessä, rauhassa,
sen vahvan uskon turvissa,
kuin pienet porsaat iloitse,
tai kottaraisna riemuitsee,
vain ilo, usko, onni.
Ja Horttanaisen sonni
nyt puskea ei niitä nää,
se julma sarvipää.”

Mokissä tuntui ihan taivaallinen ja kirkollinen tuntu ja olo. Hän oli voittanut, tunsu profeetalliset voimansa. Ynseästi, uskonynseänä, tahtoi hän jo hyljätä ja ylenantaa koko tämän pakanallisen mökin väen ja yhtäkkiä komensi joukkoaan:

— Puh!

Ja outo joukko hävisi rutosti, kuten oli ilmestynytkin. Viimeisten kantapäät vain vilahtelivat tienkäänteessä ja kaikki oli mennyt ohi, kuten raju sadekuuro. Hämillään siinä istui niin vaimo kuin mieskin.

Ainoana muistona oli vain nämä neljäkymmentä neljä iloista porsasta, jotka täyttivät Punnitun äsken niin kovin elottoman, ilottoman mökin elolla ja ilolla.

Ja muutaman tunnin kuluttua sitte vielä uusi yllätys: Uskovaisten lähetystö tuli ilmoittamaan, että he ovat asettaneet Punnitun valtiopäivämiesehdokkaaksensa.

Ehdokaslistat oli jo viranomaisille lähetetty. Asiaa ei siis voitu peruuttaa, jos olisi haluttukin. Lisäksi oli vaalilistoilla, noilla vaalivapauden suurenmoisen viisailla kansallisilla keksinnöillä, se etu, että Jussi Punnittu oli voitu

niille asettaa niin, että hänen täytyi tulla valituksi, vaikkapa ei saisi muuta kuin yhden äänen, ja toiset saisivat kaikki. Vaalisyöttinä vallesmannia vastaan oli käytetty sitä, että Punnittu tulee, kuten vallesmannikin oli luvannut, vaatimaan valtion suurempaa avustusta kalliiksi käyneille hullujenhuoneille.

Ja niin tuli Jussi Punnitusta — sanoakseni asian tärkeiden vuoksi tässä juonen välillä — valtiopäivämies. Hyvin hän tehtävänsä suorittikin. Erittäin harrasti hän hullujen hoitoasiaa. Oli jaettava muutamia miljoonia valtion varoja eri tarpeisiin. Punnittu nousi silloin, niistäytyi, sylkäsi ja piti seuraavan huomiota herättävän valtiomiespuheensa:

— Ehdotan, että eduskunta nykäiseisi miljoonat yhtenä hynttänään hullujenhuoneiden rakennusavuksi. Sillä tilanahtaus on niissä niin polttava ja kivistävä, jotta... ei tässä kohta ole mihin enää päärojunsa kallistaisi. Pää-asia se hoitoa ja muokkia tarvitsee, sillä... Monen päässä jo on älli, eli viisaus vähissä.

Mutta toisen sivustan puoluemies, Haisevainen, ajoi kansanvalistuksen, koulujen, asiaa ja tahtoi kaikki varat myönnettäväksi kouluille. Häntä kiukutti koko Punnittu ehdotuksinensa. Pieni ilkeys, pistos, ei tee moiselle pahaa. Hän nousi, yskähti ja puhui:

— Kuultuani ja nähtyäni edustaja Jussi Punnitun puhuvan hullujenhuoneiden tarpeellisuudesta, myönnän niitä tarvittavan. Sillä kun hän valittaa, että ei ole kuhun päänsä kallistaisi, ja että hänen pää-asiansa tarvitseisi hoitoa niin...

— En minä omaa viisauttani nuru enkä väheksy. Minä vain asian suurimerkitykselliseen tärkeyteen katsoen kuvaannollisesti puhuin,— keskeytti silloin Jussi Punnittu loukkautuneena.

Väiteltiin, pisteltiin ja purtiin toisiaan, kukin viisautensa mukaan. Keskustan puoluemies, Lopottinen, puhui nyt leveästi, näin:

— Viisauksikysymys on, asian suureen merkitykseen katsoen, ei ainoastaan pelkkä pääasia, vaan suorastaan leipäkysymys.— Ja niin edelleen, laveasti ja pitkältä.

Hän ehdotti varat jaettavaksi tasan hullujenhuoneiden ja koulujen kesken, koskapa kerran näissä molemmissa, n.s. päähoitoloissa pään asiaa, eli viisautta parannetaan, hoideaan ja edistetään.

Mutta Jussi Punnitusta oli tullut lautamieskin, ja sitä mukaa huomattiin punnitessa hänen viisautensakin lisääntyneen. Hän on nyt varakas isäntä ja pitäjän johtomies. Hän, inhimillisen yleisviisauden avulla viisaaksi tehtynä, onkin yksi ihmisviisauden hedelmöittävän työn ja toimen kaikista huomatuimpia saavutuksia. Viisauden ja uskon avulla oli hänestä „Tuhman Jussin” karkean kuoren alta löydetty oikea helmi, viisaus, ja kuten lukija tietää, on tämä samainen Jussi Punnittu nykyään kaikkialla Suomessa hyvin tunnettu ja huomattu henkilö, merkkimies, ja ikäänkuin kansansa kynttilä.

*

Tiesi se Eulaliina jo odottaakin sulhastansa, sillä ajoissa hän oli kirjeen saanut ja ikävöiden hän nyt jo odottikin.

Ja täyttä ravia painoikin taivaaseen rientävä seurakunta tietä pitkin, että pölysi. Ja taas ja taas sai Sakari halun ja voiman todistaa itsestänsä, sanasta ja uskosta, sillä tämä taivaanmatka antoi henkeä, tietoisuutta ja voimaa. Hän tajusi ansionsa ja niinpä siinä juoksun hölkässä selitti ja puhui siitä taivaasta, johon nyt matka piti. Hän todisti:

— Se on sanalla rakettu... Taivas!

Joku siinä juostessaan mölysi innoissaan härkänä. Sakari jatkoi:

— Sillä niinkuin jumala loi sanalla maailman, niin minäkin, viisauden niinkuin mukulan hylättyäni, rakensin sanalla taivaan ja tein ja asetin sinne sekä herralle itselleen, että autuaille istuimet, ja lisäsin enkelien lukua tuhannella riemuenkelillä, kahdella divisioonalla palvelevia ja kolmella ja puolella rykmentillä taistelevia enkeleitä... lihaa vastaan... ja asetin erityiset hempienkelit...

— Häh?.. Asetitko? — riemastui seitsenpäinen juoksulönnkässä umpimähkään, ja juoksusta läähättävä Sakari vahvisti:

— Asetin... Ja jokaisen autuaan kruunuun lisäsin neljä kallista kiveä, ja kahdeksan sadan markan smaragdia, ja kolmensadan päärllyn, ja tuhannenseitsemänsadan markan rubiinin, eli ison hohtokiven. Ja enkeleille laitoin pasuunat, että myös musikaalinen meno täytettäisiin, mutta psalmit kirjoitti jo Daavetti, koska hän Batseeban kanssa pahoja tuhrinut oli.

He painoivat täyttä hölkkäjuoksua sen kentän ohi, jossa Horttanaisen härkä silloin tulomatkalla oli Sakarin uskon horjauttanut. Poissa oli nyt härkä ja Sakari ilmoitti joukolleen, juostessaan uhitellen:

— Ei tärähtäisi sydän pelvosta, vaikka rykmentti sarvipäitä härkiä vastaan astuisi, kun ihminen on jo, niinkuin me, taivaan tiellä, sillä...

Housuja täytyi siinä juoksun ja puheen kiireessä kohentaa. Sen tehtyään hän varmuudella lopetti:

— Sillä taivas on minun, sanallani rakettu ja minun leukapielilläni perustettu... Kuka voi silloin meitä sisälle menemästä estää, ja kuka voi meiltä sulkea sen portit, joka meidän omasta suustamme saranoinensa ja lukkoinensa lähti, ja sanan ja uskon voimalla aina avoinna ja valmiina pysyy... Sillä kuka voi minun huokaukseni sitoa, ja minusta lähteneen hengen minuun takaisin ajaa, etten minä siitä osaani maistaa saisi!

Ja pelotta he laskettelivat taivasta kohti. He eivät aavistaneetkaan, että juuri tänä aamuna oli — paitsi takaa-ajajia — lähtenyt matkalle uusi Horttanaisen härkä: se tuomiokapitulin asettama tutkimuskomitea, joka oli lähtenyt tutkimaan Sakarin uskonsuuntaa ja uhkasi nyt tuketa taivaan portin ei ainoastaan täältä sinne rientävältä joukolta, vaan myös itseltään pastori Pöndiseltä. Apumiehinä oli komitealla mukanaan kaksi erityistä uskontuntijaa, ettei erehdyttäisi kittemään kalliita nisuja ohdakkeiden kanssa. Ja niin lähestyi tätä ihanasti alkuun päässyttä ja rehevästi kukoistavaa ja versovaa uskonsuuntaa tuho, voimallisena kuten — Sakarin hengellisen mielikuvan mukaan — vihasta paisunut härkä kilpailijaansa. Oli kuin olisi se kavala viisaus saattanut uskot puskusille, valmistaakseen siten Pöndisen ja Sakarin, ja yleensä uskon tuhon kautta omaa synnillistä valtaansa karjassa, laitumilla ja kaikkialla, missä nöyrä-ääninen usko kokee toki hurskauden hiljaisuudessa kätkeä kaikkea siipiensä alle, niinkuin kana kokoaa niiden alle poikansa, silloin kun niitä muilta suojella tahtoo.

Mutta ennen Sakaria etsi komitea pastori Pöndistä, jonka vaaliasian ja vaalipitäjien ylle vetäytyi nyt tämä uusi ja uhkaava pilvi, ja Pöndisen ja Sakarin uskon heikkoutena, tässä uskojen välisessä taistelussa, oli nyt tuon heidän uskonsa liallinen, aivan yliluonnollinen voima.

Oliko se kukistuva omaan väkevyyteensä, vaiko voitava sillä heikompansa, sen pian aika näyttää, sillä kirja on kohta lopussa.

Ainakaan ei nyt vielä ollut hätää, vaan varmana ja toivorikkaana painoi tämä täyttä ravia rientävä seurakunta taivaan portteja kohti. Ja vaikka Sakari yösaarnassansa olikin, ei tosin kieltänyt, vaan hieman epäillyt suomenkansan jalkauskon pätevyyttä, niin kirkastui hänelle, uskon miehelle, nyt sekin usko, niin että hän siinä juostessaan todisti:

— Herran antamissa juoksujaloissa meillä on kilvoitusapu ja joutu, niin että emme portilta myöhästy, ja jaloissa meillä on myös pakoapu ja pelastus syntiä, päälle karkaavaa saatanan härkää ja Beliaalin loppua, sekä sitä meidän kauhiaa liika-viisauttamme vastaan.

— Hih,— hihkasi kirmaava seurakunta. Sakari jatkoi:

— Jo ensimmäisellä maililla jäi liika-viisaus järeille niinkuin paha haiku ja turhaan nyt kieli pitkällä juosta haiventaa ja ponnistaa, että kiinni saisi...

Tie tömisi juoksusta. Sakari lopetti:

— Ja loppuspurtissa kun siinä neulansilmän edessä kaikki kinttusuolet pinnistetään ja maalinauha katkaistaan, niin poikki lentää saatanan paula... Ja yhtä kyytiä juostaan päistikkaa neulansilmän läpi, ja silmä sulkea jysäytetään rautaovella, ennenkun se jälestä läähättävä liika viisaus ehtii maalinauhaankaan... Ja silloin ainoastaan usko pullottaa ja koliseva sana kaikaa...

Ja taas hihkaistiin ja yhä ihanampana ja lähempänä siinsi tälle jalkakilvoituksessa pinnistävälle seurakunnalle se taivas, johon tuomiokapituli luuli heidän rynnistävän virallisesti tarkistamattoman, ja siis laittoman uskon avulla.

*

Juoksun tahti ja vauhti pysyi nyt tasaisena. Sakari muisteli lähetystyötään, sitä työtä, jolla hän oli sanalla taivaan rakentanut. Hän todisti:

— Se on nyt takanapäin täytetty... Lähetystyö on täytetty...

Joku miehistä laski juoksun hurjasta menosta innostuneena häränpyllyn. Juostiin. Sakari jatkoi:

— Taivaaseen kun tulemme, niin siellä eivät viisaat kukoista, koska he kauheassa viisaudessaan ovat maail-

massa käteisen luvatus sijasta valinneet ja suuressa viisau-
dessaan sanoneet, että: taivas ainoastaan äijöttää mieltä...
Ja niin ei heillä ole istuinta, eikä jakkaraa taivaassa. Mutta
sanan miehet käyvät siellä ja minun saarnani johdosta
parannuksen tehneessä Beliaalissa ylpeinä niinkuin kurjet,
joilla on kuninkaan kruunu päässä, ja uskon miehet istuvat
ja ähkivät turpeina niinkuin tynnörit ja isot isännät, koska
he viisauden, niinkuin seula veden hietaan vuodattivat.

Läähätettiin. Joku juoksijoista hirnui hevosena.
Sakarilta tahtoivat siinä juoksun hölkässä housut valua.
Hän piteli niitä, juoksi, johtui taas pääasiaansa, viisauteen.
Hän kuvaili, miten se liikaviisaus oli häntä pettänyt ja
puijannut, ja nyt hän todisti:

— Mutta lopulta, kun minä sen vaivasta ärryin niin,
niinkuin viskatun kakaran ja kalikan heitin luotani hylyn...
Ja silloin paikalla hölläsi uskon värkät päässä pyörimään
ja minä sain voiman kolistaa sanalla.

Ja niin alkoivat he taas siinä juoksun kiivaudessa
tutkia ja eristellä viisautta, perusteellisesti, kuten teurastaja
pistettyä sikaa. Siinä ravijuoksua painaen Sakari, näet,
taas valitti sitä, että hänellä on sittekin päässä liika-
viisautta.

— Laske se pois... se liika! — neuvoi silloin se seitsen-
päinen, viisaustieteen tohtori Tarkkilainen. Mutta juosta
hölkytellessään selitti Sakari:

— Ei sitä voi ihminen viisauttaan vähentää vaikka
miten koettaisi, sillä viisaus on pään kanssa eroittamatto-
masti yhdistetty.

— Eikö kirveellä hakkaamallaakaan saisi pois? — uteli
silloin eräs juoksusta läähättäen.

— Ei,— vahvasti Sakari ja selitti: — Viisaus on ihmi-
selle semmoinen risti, jota on pakko kantaa, sillä sitä ei saa
edes käsiinsäkään sieltä päästä.

— Minkätakia ei saa?

— Ka... Kun se on pään sisässä niin piilossa, jotta sitä
ei ihminen sieltä löydä, vaikka miten etsisi, koska se piiloit-
telee siellä päässä niin salaa ja hiljaa, kuin sillan alla
muniva kana.

— Minkätakia se niin hiljaa?

— Ka kun se pelkää. Kun ei saa mitään munituksi, ja
häpeilee munimistaan, niin pelkää, jotta ihmiset tulevat
katsomaan ja ilyehtimään. Ja sen takia sitä ei tiedä, onko
sitä olemassakaan, koko viisautta. Vaikka miten on koitettu

etsiä, niin ei ole vielä löydetty koko viisautta, niin että se voidaan tietää ainoastaan uskon avulla,—selitti Sakari täydessä ravijuoksussa. Ja se seitsenpäinen viisaustieteen tohtori, jolle ikäänkuin kirkastui ja selvisi nyt koko viisauden olemus, riemuitsi ja ryhtyi kertomaan omaa viisaustaisteluaan. Hän kertoi:

Hän oli juuri tätä kansallista viisauden kallista asiaa ja syvällistä olemusta tutkiessaan, ja viisauden alkujuurta etsiessään saanut kukkaronsa läven lisäksi läven päähänsä — niin hän oli itse nyky-tilansa alkuaikoinakin selittänyt ja sitä hän nytkin koki kertoa ja selittää. Näin hän selitti:

Hän oli sotkeutunut viisauden juurta etsiessään viisauden liikasyvällisyyden takia kahdentenakymmenentenä tutkimusvuotenaan, ja päästyänsä jo tuossa kansallisen viisauden juuren haussa, vanhaa kansallista latua kulkien, ei ainoastaan Väinämöiseen, vaan Väinämöisen tavoin ihan tunnetun suomalaisen herkkusuun, Antero Vipusen, vatsaan asti. Siellä hän, näet, oli kokonaan häipynyt viisauden jäljiltä. Ei hän ollut löytänyt sen enempää kuin muukaan suomenkansa, joka viisaimpansa, Väinämöisen, johdolla jo häntä ennen oli suuressa viisaudessaan älynnyt juuri tästä, Antero-ukon pullean keskiruumiin paikoilta viisauden juurta ja olemusta hakea.

Surkeaa! Sitä viisauden syvällistä juurta olisi tarvinnut saadaakseen selville, mikä on Sampo, tuo ainoa todella arvokas tuote, jonka suomenkansa on viisautensa avulla käytännölliselle ja teollisuusalalle aikaansaanut, tuo todellinen insinööritaidon mestariteos, jossa oli se yksi ainoa vika, että siitä ei vielääkään — kuten Könnin kuokkamiehestä — kukaan tiedä, mikä tuo niin ylen hyödyllinen ja käytännöllinen laitos on, koska — niin kertoi tämä onneton viisaustieteen tohtori Tarkkilainen — koska koko Sampo isoine ja ajanmukaisine myllylaitoksineen jo vähän ennen koekäyntiinpanoansa ja ennenkuin oli ehditty ottaa selvä, mikä tuo suurella vaivalla aikaansaatu Sampo-laitos on, vahingossa särkyi tappelussa vaimoväkeä, erästä Louhinimistä, pahasisuista ja epäritarillista oman talon akkaa ja anoppia vastaan, joka häijyydessään tahtoi tuon, miesväeltä käteisillä ostamansa kalliin tehtaan myöskin omanaan pitää, aiheuttaen siten nujakan,—ainoan sodan, mihin rauhallinen ja viisas suomenkansa on oman asiansa vuoksi antanut itsensä houkutella.

Surullista! Ainoastaan ne seitsemän viisauden kalliilla olemuksella täytettyä päätänsä oli hän, tuosta suomenkansan suuren viisauden, pääpesästä, mahasta, saaliiksensa saanut, korjatessaan satoa siitä siemenestä, jonka suomenkansa oli viisaustyössä vatsaan kylvänyt ja yhä ahkerasti kylvää, ja niinkuin kassakaappiinsa korkoa kasvamaan visusti aikansa tallellepanee.

Mutta, kuten sanottu, niin kirkastui nyt, uskon miehen Sakari Kolistajan selityksien kautta — siis uskon avulla — tälle viisaustieteen tohtori Tarkkilaiselle viisauden olemus, niin että hän määritteli:

— Viisaus on sitte se, joka pörinänä elää ja hörinänä helääh, mutta punnitessa ei pikkuistakaan paina.

*

Ja silloin lankesi taas suuri saarnahenki Sakari Kolistajaan ja hän saarnasi tämän lähetysmatkansa viimeisen saarnan, n.s. aamensaarnan. Hän pysäytti joukkonsa, nousi kivelle ja siinä matkueensa ympäröimänä saarnasi:

— Se, joka synnistä pelastettu on, kutsuu itseään pelastetuksi ja niin pitää myös herännyt, eli, sanalla hereille kolistettu vastedes myöskin kolistetuksi kutsuttaman, minun nimeni tähden ja että minun oppini: kolistealaisuuden uskonmerkki ja -suunta, ynnä lujasti tunnettaisiin. Aamen!

Uskolle ja sanalle altis joukko kuunteli suut auki. Kuin taivaasta tulleen hengen sai Sakari nyt, sen tunnetun kansallisen, suuren ja ihanan tietoisuuden profeetuudistansa, hengestänsä ja merkityksestänsä, joka tietoisuus on hänen kansansa olemuksen ja ihanan vaatimattomuuden kulmakivi. Sen hengen profeettavoimalla hän nyt vuolaasti saarnaten aluksi siitä merkityksestänsä todisti.

Hän todisti:

— Aamen, sillä minussa on suomenkansan sana tullut lihaksi, viisaus siksi alati pois pantavaksi vedeksi ja usko kankiaksi luuksi, joka kestää. Ole rohkia!

Ole rohkia, oi suomenkansa, sillä koskasta sinä äkkäsit, että viisaus sinun henkesi perusolevaisuus on, niin sinä juuri sen *viisaan* Väinämöisen sen viisauden edustajan olevaisuutesi edustajaksi loit ja sanoit: mitämaks!

Mitämaks, mutta etköstä sinä, oi suomenkansa, viisauttasi väärin-äkännyt, kun pääsi niin viisaudella pymppäsit ja pahkulasi äkkiviisaudella ylpiästi koristit! Sillä niinkuin se viisas Väinämöinen — se sinun väinämöi-

syytesi ja viisautesi, oi suomenkansa — viisauden ylenhylkäsi, mutta uskon ja sanan, sen herran kalliin lahjan piti ja uskoen ainoastaan *sanan* voimaan, kaikkinaisia asioita varten ainoastaan sanaa, silkkaa ja millään sekoittamatonta sanaa salasta irti väänsi ja loitsusanaa lovesta kinasi, ja sitä suurta sana-aarretta kokosi, että jälkikan-sallakin olisi sanaa, millä aittansa täyttää ja sanaperuja millä sanavainionsa siemenessä ja päävajassa täyteläisenä ja herralle otollisena pitää — niin olet sinä minussa, ja minun kauttani, oi suomenkansa, viisauden asiasta aina ja sekoittamattomalla sanalla oikeasävyistä, viisautta selittävää ääntä pitävä. Asiantuntevaisen ääntä olet sinä minussa siitä kauhiasta viisaudesta kujilla ja kartanoilla pitävä, sillä sinä olet minussa viisausvaivan kestänyt, ja niin tiedon viisaudesta saanut, ja nyt siitä puhut ja todistat, ja niin sinun asiiasi kuullaan ja sinun viisautesi tunnetaan, niin että koskasta sinun syntisi puntarilla punnitaan ja viisautesi vaakamitalla vaa'ataan, niistä sinun autuudeksesi sanaa voidaan: eivät ne yhtään, eivätkä mitään ole.

Ei mitään, ja niin olen minä, oi suomenkansa, suurin sinussa, olevaisin sinun olemisissäsi, kaikkikäsittevin sinun hengessäsi, niin iloissa kuin suruissa, niin synnissä kuin siitä pois pyrkimismenoissa ja sinun taikinassasi olen minä se hapattavin hiiva. Elä ujoa!

Elä ujoa, oi suomenkansa, sillä en minä sinua hylkää, en sinua paremmaksi itseuskon avulla pyrkien huonompana luotani pois heitä, vaan ynnä itseäni sinussa sormella osotan, sillä minun liikaviisauteni on kauhia, niinkuin se, joka otsasarvella itsensä sarvipääksi puetti ja kielensä skorpioniksi kehitti ja teräväksi rautapiikiksi teroitti. Ja niin olen minä synnissäkin se suurin ja Beliaalissa orrelle yletyin. Ole ylpiä, että minä sinun olen!

Ole ylpiä, sillä vaikka minä heikko minussani ja yllätön minun liikaviisaudessani olen, niin ei kuitenkaan tule minua suurempaa, joka, niinkuin minä, sanan voimalla sen sinun pyhän Beliaalin kaupunkisi kukistaisi, sanaparanuksella sen parantaisi ja sanalla sen ynnä alamaiseksensa laskisi. Sillä ei itse viisas Salomon taitanut saarnata niin terävä- ja monitutkaimellisesti ja niin kaikkitunkevaisesti kuin minä, sillä minä valkaisin viisauden ja kirkastin uskon ja puhdistin sanan kaikesta, niin että se on puhdas niinkuin kiiruna ja kolina — jo nostin sen sanan korkialle kansalliseen kunniaansa, niin että se on niinkuin pystyyn

nostettu ylpiän orhin häntä, johon koko Beliaalin pitää katsoman, koska orhi se koholla ylpiästi kedolla kirmaa. Aamen!

Ja nyt, kirkastettuaan itsensä, alkoi hän varsinaisen aihesaarnan. Erityisesti saarnasi hän tällä kertaa, paitsi viisautta, myöskin suomenkansan ylpeää, kotitekoista uskoa, eli itsekirkastusta vastaan, koska se usko Suomessa väärin valaisee, johtaen lisäksi oman viisauden väärinäkkäämiseen, eli vähäviisauden liikaviisaudeksi pullistamiseen, joka kaikki voitaisiin välttää käyttämällä kotitekoisen sijasta valmista, osto-uskoa. Kuulijat olivat kuin yhtenä korvana, sydämet raollaan ja suut auki. Vuolaasti, voimallisesti jatkoi saarnaaja:

— Aamen sinä suomenkansa, sinä uskon jyrkevä seedrihonka Suomen Siionissa ja vankka tammi sen maaperässä. Aamen!

Aamen, sillä ei siitä ole vahinkoa, jos suomenkansa viisautensa menettää, mutta jos se vatsansa kadottaa, tai leipä loppuu, niin silloin on kaikesta kuitti, sillä ei pääntäytisen viisautensa, vaan ainoastaan täyden mahan avulla ja uskon turvin jaksaa suomenkansa työssä vääntää ja viimeisenä tuomiopäivänä, nimenhuutoon aikanaan juosta ja taivaan päärllyportille hetkelleen hölkkätä, vaan viisaus tekee sille kaikessa pelissä pietin.

Pietin. Ja jos ei siis, oi suomenkansa, sinun vatsasi ole terve ja uskonmukulat päässä paikoillansa, niin sinä surkiasti taivaan tiellä uuvut, sillä ei sinua viisautesi yhtäkään, eikä vähintäkään auta. Aamen!

Aamen, sillä kaikkalainen viina, ynnä myös viisauden viina, ei ole sinulle, oi suomenkansa, hyväksi, vaan häpeäksi ja kivuksi, sillä jos sinun pääsi on täynnä, niin olet sinä ihme ihmisten ja kauhistus jumalan edessä. Sinä olet silloin hameen edessä heikko ja hieprakka vaimon viehätysten ja kaikkinaisen vaimollisuuden edessä. Mutta jos sinun pääsi ei olisi täysi, vaan tyhjä, ja jos sinun vuoteesi vaimosta autio olisi ja sinulla olisi usko, niin niinkuin leikattu härkä olisit sinäkin voimakas vanhurskaudessa ja luja lihaasi vastaan. Ja jos myös sinun päässäsi ei mitään olisi, ja viisaus olisi kuitti, mutta sinun pelloillasi paljon viljaa ja äijältä rehukasveja olisi, ja sinulla olisi usko ja kirkolliseksi leikattu tukka ja virsikannel, niin kuinka paljon huokiampi eikä sinun olosi ja humusi silloin olisi, oi suomenkansa. Aamen!

Aamen, sillä jos leili kestää sisälmyksensä voiman, niin ei sitä sinun pääsi, oi suomenkansa, kestä, sillä se on uskoa varten rakettu ja siitä on rakettaessa sanottu niin paljon kuin että: „Ole luja!”

Totisesti! Ja jos pakanat päänsä viisaudella koristavat ja otsansa sillä seppelöivät, niin sano sinä, oi suomenkansa, uskon avulla, että: „Pois se minusta!”

Pois se minusta, sillä parempi on sinun tyhjällä päällä ja täydellä vatsalla taivaaseen päästä, kuin pää täynnä ja vatsa tyhjänä helvettiin joutua. Aamen.

Aamen, aamen, sillä viisaus, se ilki ja ahne olento, täyttäisi suomenkansan pään kaikkinaisella, mielen moninaisella ja sydämen, sen alati ihanaisen, kaikki-voittavaisen ja lumo-enkelimäisen helmaväen himolla, niinkuin viisas ja hurskas Salomon viisaudessaan täytti haareminsa tuhannella lihavalla emännällä ja hekkumahuoneensa kahdella tuhannella pakanain ihanalla tyttärellä, vaan usko, se nöyrä ja yljälleen aina altis impi tyytyy siihen yhteen ainoaan aamen-sanaan, niinkuin kyyhkyläinen kahteen munaan. Karta siis, oi suomenkansa, viisautta, joka sinun pääsi niin kaikkinaisella viinalla täyttää, sillä sinun täysinäinen pääsi, oi suomenkansa, on kansojen kauhistus ja maailman lopun merkki ja sen suuren huudon, ja ilkiän jurinan merkki, joka hamaasta Seinäjoelta nousee ja Juvalta jurisee, kun sinä viisauden sanaa ylpiästi kolistat ja viisaudenjyrää kun sinä niinkuin härkä paisuneena vetäen vedät ja jurnaten jurnaat. Sillä et sinä enää sitä sinun soittotaidollasi soveliasta hau'in hiljaista ja mykkää leukaluuta soita, vaan omaa parkuluutasi parutat ja kiljuluutasi karjututat. Aamen!

Aamen, sillä turhaan sinä huudat ja suotta itseäsi ilmoitat, sillä ei tule profeettaa, vaan jurnuri Juvalta ja Salomon ei syntynyt Seinäjoella, ja jos sinä itse Paltamossa äitisi kohdusta päiville pullistunut olet, niin suotta sinä sillä sinuasi alati ilmoittavalla äänellä ja omatekoisen uskon avulla itseäsi kreekkiläiseksi julistat, sillä vaivaisena sinun välähdyksesi vilkkuu ja tuikuttava on sinun temppelitulesi, koskapa sinä siitä useasti ääntä pitää äkkäät, että se ihmisiltä nähtäisiin. Niin, sillä ei oikea aurinko itse kertaansa kirjoita eikä ääntään ilmoita: „Katso, minä pais-tan”.— Ei, ja niin sinä sen omatekoisen uskosi paisuttamana vaellat väärän tiedon alla ja olet niinkuin rokka-kauppias, joka leilikimppu kohona ylpiästi kadulla kulkee. Tyydy siis, oi suomenkansa, valmiiseen uskoon ja pureksi

nöyränä isäsi peruja, niin mölysi lakkaa, sillä sen valmiin uskon avulla sinä saat oikian tiedon itsestäsiikin, oi uskon-raadollinen! Aamen!

Aamen, sillä ei taida härkä raamatuita, aasi evankeliumia ja suomenkansa itse oikiaa uskoa itsestäänsä tehdä, vaan liiaksi hän itsensä sillä luulouksella kirkastaa ja ylettömästi pörähdyksensä paisuttaa ja sillä maailmaa rikastuttavansa luulee, elleivät varsinaiset uskon taidolliset tekijät valmiilla uskolla häntä oikiaan itsetuntemiseen avita ja hänelle todista, että siellä, kussa oikiat profeetat ennustavat ja tosi-Daavidit harppua soittavat, se hänen ylpiä psalminsa, niinkuin viattomain lasten ääni, ainoastaan siksi pieneksi, mutta ei pahaksi pörähdykseksi löydetään, ja niin suomenkansa sen vuoksi lapsen reikätuoliin asetetaan, tai astian ylle niinkuin istuimelle istutetaan, mutta ne oikiat kuninkaas kuninkaan istuimellansa istuvat ja heidän harppunsa helää — ja he astian yllä istujaan ainoastaan ynsesilmin silmäisivät, että se, niinkuin laulava sittiäinen, erityisellä apuäänellä omaa ääntänsä ylentämään kierto-kulkemiselle ja pörinäretkelle itse-pulleana lähti, koska hän omatekoisen uskon kautta siitä aina pörinävalmiista liika-viisaudesta turpunut oli. Aamen!

Aamen ja tunne siis valmiin uskon avulla itsesi, oi suomenkansa, sillä sinun kotitekoinen uskosi on niinkuin kiljukalja Sippolassa ja niinkuin ärjykalja voimallisen Virolahden kylissä — se kauhia kiljujuoma ja karjuviina ja symbooliviina, jonka sinä, oi suomenkansa, viisaudessasi keksit, että sinunkin äänesi maailmassa ja kansojen kuorossa kuultaisiin ja että sinulla olisi sinullesi se oikia symbooliviina.

Että sinulla symbooliviina olisi, mutta se keksimäsi kilju, ja se omatekoinen usko on sinulle monta häpiää ja useasti kipiää matkaansaattanut. Vanteet se katkoo ja ison kiljun nostaa ja tynnyrinsä maahanjaottaa, ettäs se liiaksi paisua ja ylettömästi pullistua yritti. Ja niin tulee sinusta, oi kotitekoisen, kilju-uskosi voimalla kiljutynnyrin tavoin maahanjaotettu suomenkansa, sen omatekoisen uskosi kautta, niinkuin se, joka tiellä lätteästi ilmoittaa: Katso, taitamaton lehmä on tästä vaeltanut ja ylpiäuskoinen kiljuhärkä on kulkenut tästä, että hänet ihmisiltä nähtäisiin — mutta et sinä vielääkään omatekoisesta uskosta luovu.

Et, ja niin sinä suutut kauhiasti sille, joka sinun viisaustyösi Beliaalista eteesi nostaa ja sinut Vipusen

vatsaan jäljillesi johtaa, sillä ei syöttöhärkä, se oma usko, jotas elätät, omiansa hyväksy, vaan parempaa hän tahtoo, ja siksi ei hän suopeasilmäisesti taaksensa katso, sillä hänen sieraimensa ovat ylpiät ja niinkuin suuren kuninkaan sieraimet ne ovat. Luota siis, oi suomenkansa, ainoastaan kotitekoiseen leipään, mutta pidä valmis osto-usko, että ylpiät sieraimesi nöyrytisivät, eivätkä niinkuin syöttösonnin sieraimet väärin vihastuisi, ja että sinun huoneenhallituksessasi taidollinen työjako olisi. Aamen!

Aamen, sillä ainoastaan vaimo taitaa synnyttää, mutta et sinä tiedä. Niin voi myös ainoastaan suutari tehdä soveliaat kengät ja uskontekijä otolliset ja ihanat uskontavarat ja vanhurskauden vaatteet valmistaa, mutta sinä itse olet peltotöissä taidollinen, ja niinkuin mestari multatöissä, joissa sinä hartiasi voimalla profeetta omassa Israelissasi olet.

Profeetta sinä, oi suomenkansa, olet siellä, kussa hartiat puhuvat ja voimahartiat julistavat, sillä ei koskaan ole sinua hartiasi häpeään heittäneet, ei omassa Israelissasi, eikä voimallisessa Olympian maassa, siinä uuden Jerusalemin iso-voimaisessa Härmässä, kussa hartiat yletään ja härjät käyvät laitumella, ja paavit ja Beltsebuubin pojat pieninä vapisevat — niin sielläkään eivät ole hartiasi häpiään heittäneet sinua.

Ei, sillä ei sinun hartioitasi ole vielä koi syönyt, ei viisaus hapattanut, eikä kiljuviisaus paisuttanut, ja siksi ne eivät sinua pääsi tavoin koskaan kiljutoihin kuleta. Ei, sillä ainoastaan hartioissasi olet sinä hiljainen ja hartia-työssä aikaansaava, mutta koska uskoa teet ja viisautta toimitat, niin ainoastaan porua sinä synnyttät ja isoa porua pöntöstä päästät. Heitä siis se uskon teko, eläkä pääsi viisauteen luota, vaan profeteeraa hartioillasi ja sano pyhän Simpsonin tavoin valmiin uskon lujuudella, että: Selkälihaksessa on minun voimani ja vääntölihaksessa viisauteni, ja siksi en minä pelloltani pois pullahda, enkä matollani koskaan turhuutta tanssita ja maallista, kepeää keikuta, enkä synnillistä hengenvaivaa väännä ja siksi en minä järky.

Elä järky, vaan ole voimallisin hartia- ja paksuin peltoprofeetoista, ja jätä siis viisauden työt niille, jotka synnissään päähänsä ylpiästi uskaltavat, mutta jotka vähiksi löydetään siellä, kussa viisaus vähäksi ilmoitetaan, hartiat punnitaan ja taivaan portit voimalla ja pauhinalla

avataan. Ja koska sinä uskoa ynnä tarvitset, niin jätä sen tekeminen sen yleti salataitoisille ja nöyrille valmistajille, niinkuin lapsisaunassa synnyttävälle vaimolle, oi suomenkansa, sinä voimallinen uskonhärkä Siionissa ja jykevä herra hartioiden huoneenhallituksessa! Aamen!

Aamen, sillä härkä syö olkia, mutta nautahärkä oljen-silppuja, sillä ne ovat mieluisimmat hänelle, koska ne jo valmiiksi lyhetyt ovat. Etköstä siis sinä, oi suomenkansa, tahtoi uskoa sitä valmista, jonka sananpalvelijat ja uskontekijät rakkaudessa sinun eteesi uskonsilppuina asettaneet ovat, vaan tahtoisitko sinä viisauden kauhian vaiivan hartioillesi taakaksi ja pitkät oljet, ynnä tähkäpäinensä ja jyvinsä hampaittesi vaivaksi ylpiästi ottaa ja peltotyösi siten unohtaa, koetellun työjakosi tärvellä ja niin sananpalvelijatkin ynsiästi puillepaljaille jättää! Ei. Pois se sinusta, sillä ei tarvitse sananpalvelijoiden kautta uskon-yltäkylläiseksi ravittu suomenkansa viisautta ja omatekoista uskoa, ei kala pesutupaa, eikä vesieläin pesuvettä ja vesipesua. Tämä on se suomenkansan henkiolevaisuudelle sopivainen ja hänen viisautensa ynnämukainen pyhä kolistealaisuuden oppi, se ainoa oikea ja autuaaksitekeväinen uskon-suunta ja tallellepanemus, ja niin on se halju ja ilkiä viisaus häviävä, sana ja sana-avu jäävä ja usko lujaksi kangistuva. Aamen!

Niin: Olkoon sinun ainoa sanasi: aamen, sillä jos enemmän puhut, niin tyhmyys sinun kieleltäsi karkaa, niinkuin aina sen, joka äänellä itseänsä orrelle ja hoihkeella huomioon nostaa ja pienuutensa pirunjurinalla toiselle kostaa. Aamen!

Aamen, sillä ainoastaan sarvi on luotu härän ja usko suomenkansan päätä ja aamen sen suuta varten. Heitä siis turha viisauden haku, sinä uskon kansa, sillä vaikka sinä kuinka pitkältä sitä hakisit ja syventyisit, niin reikä siitä vain sinulle perältä paistaa. Anna siis, oi suomenkansa, viisasten viisauressansa puhua ja sano sinä sen kauhian uskosi voimalla ainoastaan se uskon luja älysanasi: aamen!

— Aamen! — kertasi koko tämä villi, uskolle altis seurakunta ja sitä tietään alkoi hurjaa ravia painaa Sakarin nykyistä päämäärää: vaimoa, Eulaliinan kotikylää kohti.

Tultiin jo perille. Tietysti Eulaliina hermostui. Päämeni sekaisin. Mutta pian hän tointui. Sakari, näet, kertoi

hänelle siitä vallesmanni Kaksinaisen antamasta neuvosta: että viisaalla puheella voi hallita hullut. Hän oli ottanut nämä taivasmatkalle ja hillitsi niitä nyt puheella.

— Herrasiunaa! — ihmetteli rakkauden sokaisema morsian itseksensä, sulhasen johtajakykyyn ja viisauteen ihas-tuneena. Oli ihan onni, että juuri hän oli laitokselle näin taitavan johtajan toimittanut.

Ja rauhoittuneena, tyyntyneenä ja onnellisena ryhtyi hän oitis puuhaamaan matkalle lähtöä. Pian siinä olikin kaikki kunnossa. Hevonen oli jo valjaissa. Eulaliina istahti sulhasinensa käreihin. Muu joukko seurasi jalkaisin mukana ja niin lähdettiin nyt mennä jyrymään Sakarin kotitaloa kohti, josta tietysti oli alkava varsinainen taivaaseen meno.

Kuudestaista sanakolina

Tässä jo hyvin-monennessa, mutta silti varsinaisessa ja muita etevämmässä suomalaisessa viisaudenkirjassa — ja viisaudenkirjaa ei voidakaan kirjoittaa muualla kuin Suomessa — niin, tässä varsinaisessa viisaudenkirjassa ei, ikävä kyllä, ole loppulukua ollenkaan, sillä kaikki täytyy Sakari Kolistajan äkillisen matkan takia lopettaa tähän lukuun. Mutta tulevana aikoina, silloin, kun kirjoitetaan suuri, tasan tuhat tuhatsivuista nidettä käsittävä viisauden historia, kuten nyt on jo kirjoitettu vähempiarvoisempienkin asioiden pienet tarinat — avioliiton ja perunan viljelyksen historiasta, tieteestä, taiteesta, valtion, lannanhoidon ja kaikkinaisten muiden asioiden historiaan saakka — niin: vasta niinä aikoina voidaan kirjoittaa tämän kirjan loppuluku. Toivottavasti tämä viisauden taistelujen suuri merkkihenkilö, Sakari Kolistaja, on silloin saava ansaitun tunnustuksensa. Sen hän ansaitsee, sillä onhan hän voimallisesti toiminut, kolkuttanut ja kolistanut ihmiskunnan kaikesta tärkeimmällä alalla: viisauden suurella työmaalla.

*

Mutta kuten sanottu, kulkea jyryttiin nyt Sakarin kotia kohti. Oltiinkin jo ihan sen lähimailla. Miehet painoivat hevosen juostessakin vain tiukasti, ihan käreissä kiinni,

vieläpä useat edelläkin, ja onnellisena istuivat molemmat johtajat toistensa vieressä.

Ja siinä menon remakassa piti Sakari puhettakin vireillä. Varsinkin sille seitsenpäiselle hän puheli. Nytkin hän taas sille hoihi:

— Kuule... Minulla on se sinun seitsemäs pääsi, niin että elä sinä vain eksy eläkä jää järeille, tahi muuten jättä päättä!

— En... En eksy! — tenäsi hullu varmasti.

„Herrasiunaa! Noin viisailla puheilla näet narraa hullut tottelemaan!” — ihmetteli soaistu, ihastunut Eulaliina itsekensä. Ei vain hän olisi mitään niin älykästä keksinyt, vaikka miten olisi miettinyt.

Matka jatkui. Erään talon aidan seipäisiin oli pistetty maitopyttyjä kuivamaan. Eräs miehistä muisti silloin Sakarin taivaassa lupaamat elämänkruunut ja: yks-kaks kapasi joukko siinä juoksun menossa pytyt seipäistä. Hatuiksi, elämänkruunuiksi, ne pistettiin päähän ja niin painettiin täyttä ravia tietä pitkin, miehillä nyt puuhatut päässä. Eräässä loivassa myötämäessä laskettiin tavallista hurjempaa vauhtia. Pyttypäät edelläjuoksijat ja seuraajat aivan hihkuivat. Vastaaan osui ajamaan povuutusmatkaltaan palaava pastori Pöndinen. Hevonen pillastui. Ainoastaan vaivoin jaksoi kyytimies sitä siinä tiepuolessa hillitä. Pastori itse oli ihan pökertyä.

Mutta ohi lasketteli Sakari joukkoinensa. Kädellä vain viipoitti pastorille ja huusi menon rymäkässä:

— Kolistin!.. Hereille kolistin... Pois karisi viisaus ja kaikki heräsivät uskoon!

Pastori oli kuin lyöty ja sokaistu. Tapaus oli hänelle niin aivan tutkimaton, että tuskin sitä jaksoi uskonkaan avulla käsittää. Ei hän kotonakaan uskaltanut siitä puhua sanaakaan.

Selittämätöntä! Pöndinen ihan masentui. Povaaja kyllä oli ennustanut kaiken päättyvän hyvin, mutta sittekin teki tämä Sakarin outo ja ennenaikainen paluu asian hämäräksi, ja hän alkoi aavistaa ja vainuta jotain outoa. Hän käveli ajatuksiinsa vaipuneena. Olisikohan tässä joku herran viisauden merkki? mietiksi hän. Ruustinnaa oudostutti hänen omituinen olonsa, mutta ei hän uskaltanut kysyä sen syytä.

Mutta iltasella, kun ruustinna taas tuli hyvää yötä sanomaan, puheli pastori hänelle nyt sangen vakavasti, toisin kuin koskaan ennen. Näin hän puheli:

— Meidän, rakas Amalia, ei sovi ylenkatsoa niitä yleisarvoja ja arvokertoja, jotka herra on meille armossa antanut, vaan täytyy meidän täällä katoavaisuuden maailmassa vaeltaessamme ja...

Oli ihan vaikea saada sopiva sana:

— ...vaeltaessamme aina muistaa sitä, että kaikkinaisen inhimillinen viisaus ei mitään, eikä kustaan ole, sillä...

Ruustinna taas ihan oudostui. Pastori jatkoi:

— Sillä todellista viisautta on ainoastaan se, jota ei koskaan — käyttääkseni täydellisen selkeyden vuoksi profetaan sanoja — todellista on ainoastaan se viisaus, jota ei koskaan hulluudeksi käättää voida...

Omituista, koko olo! Eivät he nyt hyvästelleet niin maailmallisesti kuin ennen, ja nukkumaan mentyään itki ruustinna tovin, otti sitte rovastivainajan valokuvan ja pani sen turvaksensa tyynynsä alle.

Mutta pastori itse käveli ja ajatteli myöhään yöhön. Vasta kellon lyödessä kaksitoista hän perinpohjin rauhoittui, riisuutui sukkasilleen, hiipi varkain ruokailuhuoneeseen, kähveltä sieltä kaapista aimo kimpaleen vehnäistä, ja söi siitä osan riisuutuessaan, välillä aina palan haukaten, ja toisen osan sängyssä selällään köllöttäen.

*

Mutta viisausasian suuren tärkeyden takia täytyy meidän taaskin, vastoin estetiikan sääntöjä, katkaista kertomusta, että ei jäisi hämäryyttä.

Lopultakin, näet, aikojen kuluttua, selvisi pastori Pöndisen asia uskon avulla. Sakarin juttu kyllä oli ikävä mietiksiä, mutta hän selitti siitäkin eräälle, että:

— Jaa... Sakari Kolistajan asia, se on totta, on yksi niistä asioita, joita on yleensä sangen vaikea ymmärtää ja selittää, sillä armojärjestyksessäkin sattuu joskus ikäänkuin luonnonmullistus.

Mutta vaalisäärna auttoi. Hän onnistui siinä samean hiekan asiassa niin hyvin, että seurakunta alkoi todellakin käsittää häntä uskon avulla ja niinpä saikin hän viran. Vääräuskolaissyytteestä hän taas pelastui siten, että kuuluisassa, suuressa puheessaan selitti asian tuomiokapitulissa näin:

— Minä, asian erityiseen vakavuuteen ja sielujen suureen iäisyyskaipuuseen katsoen tarkistan, ja justeeraan nyt uskonsuuntaani maallisen viisauden hyväksi sen verran, että

myönnän, että viisauskin on kyllä tarpeellinen erinäisissä tapauksissa ja taitotoissa, sekä uskon herättämisessä ja ohjaamisessa, niin että usko kykenisi selittämään ne asiat, joita ei järjen ja sen epämääräisen ilmestyksen, viisauden avulla selittää, ymmärtää ja ratkaista voida.

Tämän minä taidolla ja selkiästi tässä sanoin, ynnä siinä alati lujana pysyn. Herra meitä uskoon ja ymmärrykseen auttakoon. Aamen!

Se auttoi. Varsinkin tuo Luterus-mainen loppuponsi teki tuomiokapituliin syvän vaikutuksen. Pöndinen sai seurakunnan, ja hyvin hän sitä hoitikin: Satatuhatta rahaa, 60 lehmää, 10 hevosta, kaksi saarnakirjaa, piipun ja lesken hän oli edeltäjältänsä perinyt, mutta jätti jälkeläisellensä kaksisataatuhatta rahaa, 120 lehmää, 20 hevosta, kaksi piippua ja yhden saarnakirjan. Toisen hän, näet, oli matkalla kerran hukannut, mutta sen sijaan hän, kahdesti nainut kun oli, jätti seuraajallensa puolta nuoremman lesken kuin oli itse saanut, ja tyytyväinen oli seurakunta silloin, kun hän rauhallisesti kuoli.

Ja senaattorina kuoli vallesmanni Kaksinainenkin. Sakarin aiheuttamaa häväistystä hänelle hyvittääksensä olivat sukulaiset ja tuttavat ottaneet häntä, jo virkamiehistön yhteisen kunnian takiakin, kainaloista kiinni ja nostaneet orrelta orrelle. Sitä mukaa kohosi hänen viisautensa arvo. Ja niinpä onkin kiitollinen kansa hänelle nyt kuoltua viisaudesta ja ahkerasta eteenpäin menosta velkaa 189,745 markkaa 93 penniä ja yhdet juhlasöytingit, johon summaan nousee hänen muistopatsaansa kustannusarvio.

*

Mutta palaamme nyt varsinaiseen asiaan ja juoneen.

Sakarin talon kissa oli onnettomuudestansa jo toipunut. Se oli lihonnut aivan isoksi isännäksi ja kävellä köllehti tyytyväisenä, vakavana, kuin vanha rovasti, jolla on jo apulainen. Ei se välittänyt enää mitään tämän maailman katoavaisesta ilosta ja touhusta. Se oli saavuttanut rauhan, kiitos inhimillisen viisaudentoimen ja varsinkin Pöndisen opetuslapsen ja aatteiden toteuttajan, Sakarin osuuden siinä viisauden-työssä. Sillä aikaa kun Sakari oli saarnamatkaltaan, niinkuin viisas ja hurskas Salomon, mennyt monen vaimon luo, oli tämä hänen kissansa, Anna-Liisan ja Kikkiläisen ukon toimesta, uskollisesti täyttänyt isäntänsä puolesta, talossa pyhyiden ja hurskauden, kuten Sakari jo

yösaarnassansa suomenkansan tunnetuista kissanpöksyistä puhuessaan, oli ennustanutkin, ja niin oli usko jo kantanut maukkaan hedelmän, niinkuin veskunapuu kuivaksi kuiva-tun rusinan. Talossa vallitsi rauha. Issakainen oli lähtenyt hankkimaan kosimispieksuja, viinaksia ja muuta asiaan kuuluvaa.

Ja oli se Anna-Liisa ehtinyt saada senkin holhousasian jo valmiiksi. Juuri nyt oli siltavouti hänen luonansa paperia lopulliseen kuntoon laittamassa. Siinä tarvittiin, näet, Anna-Liisan allekirjoitus. Anna-Liisa piirsi puumerkkinsä. Lautamies ja joku muu oli todistajana.

Ja niin oli nyt asia valmis. Sakari Kolistaja oli taloton mies ja Anna-Liisa isäntä. Siltavouti karisti piipunporot paperille, että muste kuivaisi.

Mutta juuri silloin lähestyi taloa hurja, outo joukko tulista ravia painaen ja joukon seassa hevosilla ajava paris-kunta. Säikähdyttiin. Hämmästyttiin ja siunailtiin, kunnes Anna-Liisa huudahti:

— Sakari!

Ja niin ajoi kotinsa kartanolle Sakari morsiaminensa ja joukko mukana. Tuuliviirin kukko katseli jumalatto-man pitkän riukunsa päästä uljaana isäntää, joka nyt niin komeasti kulkien kotiinsa, palasi. Kanat säikähtivät ja kaakattaen juosta ryöhöttivät pakoon aitan sillan alle. Kukkokin pelästyi. Se parkasi ihan surkeasti, hyppäsi sen ison ammeen pohjalle, rohkaistui siinä, ja kun Sakari sillä suurella remulla ajaa jyräytti kartanolle, kiekasi kukko tuliaisiksi mitä kirkkaimman ja uljaimman kiekai-sunsa.

Ja hetki vain, niin Sakarin tuvassa oli eloa, elämää ja iloa. Pytyt paiskattiin pöydälle. Ainoastaan kaksi hoksasi, että he ovat härkiä, lautapäitä härkiä ja oitis ryhtyivät he pytty päässä puskusille, puskipivat ja painoivat toisiaan, tosisaan kuin kaksi vihaista sonnia. Siltavouti ja lautamies pakoilivat pelokkaina nurkissa. Anna-Liisa siunaili ja hätäili. Kissa oli säikähtynyt, hypännyt päreorrelle, köyristeli siellä häntä- ja selkäkarvat pörhöllä, ikenet irvellä ja viikset suorina. Sakari nauroi ja oli onnellinen, hän jos kukaan.

— Sakari,— hätäili Anna-Liisa ja tapaili:

— Niin jotta... Ihanko sinä olet tullut kokonaan hulluksi?

— Häh?

Kiivaasti Sakari sen kivahti ja tenäsi:

— Sinä Anna-Liisa kuule, elä kekkaa ja nimitä.

Ja kääntyen äkkiä sen seitsenpäisen puoleen, hän sille tiukkasi:

— Todista tuolle akalle, että olenko minä hullu... Enhän ole?

— Et.

Niin liikuttavan alttiisti, viattomasti, kädet housun-taskussa, todisti mies sen.

— Kuulitko Anna-Liisa! — ilkkui silloin Sakari voittosena ja tenäsi:

— Sinä Anna-Liisa elä edespäin kekkaa ja sano jotta hullu, sillä hullu ja liika viisas eivät ole sukujohteessa toisiinsa, ja minä olen liika viisas... Enkö olekin liika viisas? — tenäsi hän taaskin siltä seitsenpäiseltä mieheltä: — Olenhan?

— Olet.

— Kuuletko!

Ja aivan hän saarnasi nyt Anna-Liisalle:

— Sinä, Anna-Liisa, kuule, olet ynseä sydäimestä ja penseä-sydämiselle vaimolle viisautta mitatessa on herran vaaka tehnyt vilpin, ja siksi et sinäkään, Anna-Liisa, tiedä että viisautta on kahta lajia, nimittäin oikeaa ja väärää.

— Elä nyt, Sakari,— hätäytyi Anna-Liisa.

— Elä keskeytä,— esti Sakari kiivaasti ja jatkoi, tenäten:

— Viisaus aina falskaa, ja varsinkin vaimon viisaus on vilpillinen, mutta jos sinulla, Anna-Liisa olisi Pöndisen usko, niin oikeaa numeroa viisarisi aina näyttäisi.

Ja vakaumuksella todisti hän mestaristansa Pöndisestä ja sen uskosta:

— Pöndinen turvautuu aina uskoon ja asettaa siihen toivonsa, niinkuin uskollisen juhdan päälle, ja siksi sillä onkin, niinkuin matkalle valmistautuneella, aina evästä kontissa. Mutta muut panevat viisautensa salassa kykkimään ja häkräämään kuin viinankeittäjän, ja juopuvat vain sen tavaroista ja alkavat hyppiä ja niinpä onkin sitte eväskontti aina tyhjä.

Kamalaa! Eulaliina oli kuin jostain äkkiä pudonnut ja pelästynyt. Silmät pyöreinä päässä seisoi hän ja vilkuili, eikä ymmärtänyt mitään. Hullut melusivat. Härkäpari puski ja mylvi. Anna-Liisa siunaili ja koko talo oli kuin nurin.

Mutta silloin tuli uusi yllätys: tietä pitkin ajaa lasketteli isossa pölypilvessä se vallesmannin johtama takaa-ajajien joukko kymmenin hevosin. Pois pakeni silloin kukkokin ammeensa pohjalta ja kätkeytyi monien aviopuolisoittensa turviin sinne aitan sillan alle. Ainoastaan se tuuliviirin kukko katseli nytkin sieltä korkeudestansa rauhallisena, kuten aina tämän viisaan maailman menoa.

Mutta emme rupea itseämme enää väsyttämään tämän lopullisen pesänselvityksen kuvaamisella. Arvaahan lukija, näet, ilman sitä kuvaustakin, että asioiden kehityttyä tälle asteelle, täytyy pakostakin „kaikkien saada toisensa”, kuten aina viisauden ja järjen alalla: takaa-ajajat saivat omansa, Anna-Liisa Sakarinsa ja Eulaliina sen, mikä hänelle tuleva oli. Ainoastaan niiden Punnitun mökkiin jätetyiden sianporsaiden suhteen ei vielä olla selvillä, saiko jokainen omansa.

Yksinpä Pöndinenkin huomasi nyt saaneensa takaisin sen viisaan maineensa, jonka luuli kadottaneensa, ja jonka kadottamisen takia hän oli niin suuresti kärsinyt ja surrut.

No niin.

Asia oli jo selvitetty. Sakari Kolistaja tietysti jätettiin vapaaksi, vaimonsa hoiviin. Liika viisasta ei olisi voitukaan sofkea yhteen köyteen hullujen kanssa. Rauhallisena siinä Sakari jo puuhailikin tupakan hakkuupuuhissa. Oli vain poistunut noutamaan aitasta tupakoita.

Ja ihmeissään siinä oli takaa-ajajien joukko, ja vallesmannikin, kuultuansa, mitä lajia se Sakarin suuri viisaus oli. Nyt, näet, oli jo selvinnyt sekin, että Sakari oli siellä vieraillla mailla ollut saarnaamassa juuri sitä samaista suurta viisautta vastaan.

— Niin onpas, näet, tääkin viisaus... kiperä kalu, kun se milloin... toisin puolin pyllähtää,— ihmetteli ja siunaili eräs mies ja samaa ihmeellistä viisaus-asiaa mietkisivät muutkin. Puhuttiin viisaudesta pitkälti, ja paljosta muusta ja paatunut Anna-Liisa soimaili taas Pöndistä, sanoi sen hämmentävän selvänkin viisauden sameaksi, että usko saisi yksinään hallita ja pitää isännyyttä, kuin mikäkin iso-mahainen isäntä. Niin puheltiin.

— Ka... Aasilla sitä on ennenkin maailmassa ajettu... Paraimmallekin paikalle tarkoitan,— mietiksiä tokasi silloin lopulta miehistä eräs.

*

Asia selvisi. Ainoastaan Eulaliina siinä istui ymmällä asiastansa.

Mutta Anna-Liisa selvitteli hänellekin. Kuultuansa jo vallesmanniltakin, että Sakari oli kihlannut itsellensä toisen emännän, puheli hän Eulaliinalle:

— Niin jotta sinutko se aikoi naida?

Ujostutti vastata.

— Niin no... Se oli vain kihlaus vasta ja... Sotki sillä, kun sanoi, jotta on hänellä viisautta liiaksikin,— koki hän toki selittää ja kiertää.

Tukalaa! Aivan sitä Eulaliina parkaa tuli sääli. Liekö Sakarikin hieman ujostellut, koskapa lähti kamarista sitä toista tupakkakukkaroansa hakemaan. Eräs mies jo siinä riensi Eulaliina parkaa pulasta auttamaan selitellen:

— Ka mitäpä sille... Vie se viisaus vakavankin vipuun!

Niinpä kyllä. Elävästi oli Sakarin suuri lähetystyö todistanut viisauden kaksinaisen olemuksen: sen sekä heikkouden, että voiman. Mies imasi savut ja jatkoi vakavana:

— Nää viisauden rajat kun ovat niin epäselvästi linjatut, niin ettet tiedä, milloin pyllähdät väärälle puolelle.

Isännän toimissaan puuhaileva Sakari siihen taas kamarista palasi ja ryhtyi laittamaan kenkävoidetta.

Mutta siellä Sakarin lähetyspitäjässä alettiin näinä aikoina jo hiljaa aavistaa viisauksikysymyksen suuri syvyys ja hämäryys ja viisauden ihmeellinen olemus. Sillä viisaus ei kyennyt enää selittämään omaa olemustansa, ei sitäkään, kuinka hullun kirjoissa kulkeva liika viisas oli voinut viisaan väen sokaista.

Tutkimatonta. Käsittämätöntä oli myös se, kuinka sadoilla katekismuksen kysymyksillä ja vastauksilla paalutettu ja viitoitettu autuudentie, jonka tutkimiseen hengellinenkin maallinen viisaus jo ennen matkalle lähtöään tarvitsee kymmeniä vuosia, kuten jumaluusopin tohtorien ja professorien tärkeä tieteellinen työ todistaa, miten se mainio autuudentie voi toisinaan taas olla niin mutkaton ja suora, että hulluksi haukuttu liika viisas, Sakari Kolistaja, kykenee sen tuhmallekin ihan selväksi saarnaamaan.

Syvällistä, mutta lohdullista samalla. Nyt, näet, voitiin toivoa, että sekin, jolla ei ole varoja ottaa jumaluusopin tohtorin, tai papin tutkinnoilla selkoa autuudentien lukemattomista eksyttävistä mutkista ja kavalista koukuista, voi uskaltaa tuolle tielle lähteä, koskapa se joskus taas noin ilmi-selvänä avautuu. Ja juuri siinä on Sakari Kolistajan lähetystyön suuri iäisyysarvo: hän on avannut alemmallekin, köyhälle kansalle, lapsille ja imeväisille tien autuuteen, iankaikkiseen elämään ja taivaan iloon, osottaen, että kyllä sinne osaa mennä ilman liika viisauttakin, ilman pappien tohtoristietoja, jopa juuri ilman niitä, ja ainoastaan ilman viisautta sinne osaa mennä. Niinhän oli itse viisaus, jopa jumaluusopillinen viisaus todistanut ja se todistus oli vielä tuon vaivan ja hullusti toimivan viisauden olemus ja ydin.

Tutkimatonta. Alettiin jo hämärästi aavistaen tunnus-
taa, että oikeassa oli pastori Pöndinen, oikeassa Sakari Kolistaja saarnatessaan, että viisaus ei riitä asioiden syvintä selittämään, vaan että kaikki, viisauden suuri olemuskin, voidaan oikein käsittää ja ymmärtää ja selittää ja nähdä ainoastaan uskon, sokean uskon avulla. Se oli se ainoa järkkymätön totuus, jonka viisaus oli kyennyt nyt opettamaan.

Kaikki oli viisaus laittanut viisainpäin. Huomattava nimittäin on vielä se seikka, että se hullu, jota, kuten olemme kertoneet, ei hoidokiksi hyväksytty, hiipi juuri näiden keskustelujen aikana tuohon hullujenhuoneeseen ja poltti sen poroksi. Suuri onni tässä, näet, oli se, että palanut laitos oli, viisaasti ja varovasti kylläkin, vakuutettu pitäjän omassa, kunnallisessa palovakuutusyhtiössä ja valtiopäivillä lisäksi huolehti Punnittu uuden rakennuksen valtioavusta.

*

Mutta lopetamme jo.

Nyt, näet, palasi Issakainen kosimispieksuinensa ja viinaksinensa.

— Ka! — huomasi hän isäntänsä palanneeksi. Mutta oitis alistui hän kohtaloonsa. Eipä tässä tämmöisessä talossa ole lupapäisellä miehellä hätää muonamiehenäkään.

— Samapa tuo... Eletään ennallaan, — arveli hän, syytti piippunsa ja istahti rauhallisesti kissan viereen, kuin sen kohtalotoveriksi. Sama kolea orvon osa tuo oikeastaan oli, näet, heidän molempien osaksi langennut tässä inhimillisen viisauden suuressa näytelmässä. Kiitos Issakai-

senkin osasta Pöndisen suuren opetuslapsen, Sakarin, ja yleisviisauden, eikä niin paljon hänen oman takkuisen päänsä lujatekoisuuden ja kovuuden.

Mutta vallesmanni teki joukkoinensa toki jo lähtöä. Eulaliinakin lähti samaan matkaan, palatakseen toimeensa. Leppynyt oli vallesmanni jo Sakarille, mutta jäähyväisiä sanoessaan erehtyi hän onnettomuudeksensa sille, kuin hyvittelyksi, puhumaan:

— Jaa, isäntä Kolistaja... Niin että... Kuka meistä siellä meidän pitäjässä, olisi osannut teistä uskoa, että te olette hullu.

Mutta silloin kivahti Sakari taaskin:

— Minäkö hullu!.. Häh?

Se oli ainoa loukkaus, jota ei hänkään, kristityistä toisin, voinut sietää.

— Ei sitä järjestyneessä yhteiskunnassa saa toisen kipeintä kohtaa niin vain sukkapuikolla sohia! — jatkoi hän loukkaantuneena. Oitis käski hän lautamiehen manata vallesmannin oikeuteen kunnianloukkauksesta.

Ja täytyihän lautamiehen, näön vuoksi, ettei riita nousisi. Hän manasi ja nöyrästi, mutta varmasti tunnusti Sakari.

— Vaikka minä kuin suuri syntinen muissa asioissa herran edessä olisin, niin sitä pahinta vikaani minä en peittele, enkä koeta varkein taivaanvaltakuntaan pujahtaa, vaan... Aina tunnustan sen, että minä olen liika viisas.

Ja varmuudella, tietoisena, mutta samalla alistuvasti hän jatkoi:

— Niin, että kello kaulassa pitää tämän ilmoituksen ja tunnustuksen johdosta viisauden Suomessa aina vaeltaman, eikä hiljaisuudessa myyräntytään tekemän, vaan kelloaan sen pitää itseään ilmoittaessaan myötäänsä soittaman ja helistämän, niinkuin se kielellä pistävä kalkkalokäärme varoitusrenkaitaan, että kavahtaa ja niinkuin spitaalisyntistä paeta tiettäisiin...

Sitä ihanaa, lujaa uskoa! Hän puhui hengessä ja totuudessa. Pakostakin vaiettiin, kuten aina kaiken todellisen, varman, vakuuttavan edessä seisossa. Sakari lopetti, todisti:

— Niin että se viisaus on kolisevaa viisautta ja rehellistä kellokaulaista viisautta. Sillä, jos herra onkin suurille ja mahtaville antanut muuta enemmän kuin pienille, niin on hän kuitenkin ääntä, millä olemustaan ilmoittaa, antanut

pienille lapsille, ja suomenkansallekin, enemmänkin kuin suurille ja rikkaille. Ja kun minulla on vielä tukeva ja sonnustettu usko, niin että minä sen avulla synnintuntoon päässeenä käsitän ja tunnustan liika-viisauteni kauheuden, niin minä myös sen julistan ja ilmoitan. Ja siksi pitää koko maailman tietämän se, niinkuin vanha ämmä hapan ja karvas totuus, että minä olen liika viisas.

Ja hän eli rauhallisena Anna-Liisansa suojassa, elää vielä nytkin, ja tuskin koskaan kuoleekaan.

Mutta kaikissa vaiheissansa on hän pysynyt lujana suuressa kansallisessa uskossansa: Kertaakaan ei hän ole langennut kieltämään viisautensa harvinaisen suurta määrää, vaan järkkymättä, horjumatta on hän aina uskonut, uskoo ja tulee uskomaan — ja sen myös maailmalle rehellisesti, varmasti ja nöyrästi tunnustamaan — että hän on liika viisas.

Художник *Н. Савенко*
Редактор *Э. Хаахти*
Технический редактор *Л. Шевченко*
Корректор *А. Кивекя*

Сдано в набор 10/1-55 г. Подписано к печати 18/II-55 г. Е—03182. 4,5 печатн. листов. 74.340 знаков в печатн. листе. 8,46 уч.-изд. листа. Тираж 2000 экз. Госиздат КФССР № 16. Заказ № 6. Бумага 84×108^{1/32}=2,25 бумажн.—7,38 печатн. листа.
Цена 2 руб. 90 коп. Переплет 1 руб.

Книжная типография Полиграфиздата
Министерства культуры КФССР
г. Сортавала, Карельская, 32.

Hinta 3 rpl. 90 kop.

МАЙЮ ЛАССИЛА
СВЕРХУМНЫЙ

(На финском языке)

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО КАРЕЛО-ФИНСКОЙ ССР
ПЕТРОЗАВОДСК — 1955